

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

TEVÂRİH-İ BANALUKA DER-DİYÂR-I BOSNA
(İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRA AKTAŞ KÜTÜKÇÜ

İSTANBUL 2016

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
ENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

TEVÂRİH-İ BANALUKA DER-DİYÂR-I BOSNA
(İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRA AKTAŞ KÜTÜKÇÜ

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. ERHAN AFYONCU

İSTANBUL 2016

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Büşra AKTAŞ KÜTÜKÇÜ'nün "Tevârih-i Banaluka der Diyâr-ı Bosna (İnceleme-Metin)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Tarihi Anabilim Dalı, Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Erhan AFYONCU
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Doç. Dr. Murat ULUSKAN
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Prof. Dr. Bilgin AYDIN
Üniversitesi İstanbul Medeniyet Üniversitesi

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 15 / 06 / 2016 tarih ve 2016/12-06 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Okan YEŞİLOT
Müdür

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	II
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	V
GİRİŞ	1
1.1 Eserin İsmi ve Müellifi Meselesi	1
1.2 Te'lif Sebebi	1
1.3 Eserin Muhtevası.....	2
1.4 Eserin Kıymeti.....	20
1.5 Transkripsiyonda İzlenen Yöntem	27
II. BÖLÜM	29
METİN	30
III. BÖLÜM.....	63
TIPKIBASIM	64

ÖN SÖZ

Tevârih-i Banaluka der-Diyâr-ı Bosna, eserin ilk sayfalarında bizzat yazarının belirttiği üzere 1736-39 yılları arasında Osmanlı Devleti ve Rusya arasında yapılan savaşların geneline temas etmeden yalnızca Bosna'da Avusturyalılarla cereyan eden kısmı ile sınırlandırılarak ve ordu ile gün gün hareket edilerek birinci elden olayların teker teker kayıt altına alındığı gazavâtname türünde bir tarihtir. Yazar muhtelif yerlerde kendisinden söz etmiş olsa da eserin herhangi bir yerinde yazarın kimliğini tespit etmeye yetecek bilgiye rastlanamamıştır.

Elimizdeki nüsha Hicri 1177 (M.1764)'ye tarihlenen Yusuf bin İbrahim Kalafatzâde'nin istinsah ettiği Wien Österreichische Nationalbibliothek, 1103 numarada kayıtlı eserin fotokopisidir (Flugel, II, 291). Yaptığımız çalışmalar neticesinde tez olarak ele aldığımız bu eserin Novili Kadı Ömer'e ait mecmua şeklinde bir Bosna Tarihi olduğu, İbrahim Müteferrika'nın 3 kez baskısını yaptığı "*Ahvâl-i Gazavât der-diyâr-ı Bosna*"nın temel kaynağı olduğu ve Müteferrika'nın daha mufassal bir metin olan *Tevârih-i Banaluka der-diyâr-ı Bosna*'dan kendince lüzumsuz gördüğü kısımları çıkararak yeni bir metin inşa ettiği anlaşılmıştır.

Çalışmamız ana hatlarıyla *Giriş* ve bunu takip eden 2 bölümden oluşmaktadır. *Giriş Bölümü*'nde eserin tanıtımı yapılarak metnin tarafımızca hazırlanan özeti verilmiştir. Eser, Kadı Ömer'in mezkûr eseri ile karşılaştırılarak eserin kıymeti ortaya konmuştur. Ardından Transkripsiyonda İzlenen Yöntem izah edilmiştir. *II. Bölüm*'de Metin ve *III. Bölüm*'de ise metnin tıpkıbasımı verilerek çalışmamız tamamlanmıştır.

Öncelikle çalışmanın tespiti, şekillenmesi ve yazımı aşamalarındaki sabırlı ve yol gösterici tutumlarıyla her daim yardım ve desteklerini gördüğüm, rahle-i tedrislerinden geçmekten onur duyduğum kıymetli hocalarım Sayın Prof. Dr. Erhan AFYONCU ve Sayın Prof. Dr. Bilgin AYDIN'a müteşekkirim. Tezimi baştan sona okuyarak önemli tavsiyeleriyle çalışmalarına yeni bir bakış açısı katan Yrd. Doç. Dr. Uğur DEMİR hocama; metindeki Farsça kısımları kontrol ederek yanlışlardan dönmemi sağlayan Yrd. Doç. Dr. Ümran AY hocama; çalışmalarım sırasında gösterdikleri sabır ve anlayış için amirim Yazma ve Nadir Eserler Dairesi Başkanı Hüseyin KUTAN ve çalışma arkadaşlarıma; ne zaman ihtiyaç duysam yardımlarını esirgemeyen dostlarım Eray AKÇAY, Samet TINAS ve Sahure ERGÜZEL'e; her zaman engin bilgi ve

deneyimine başvurduğum, beni hiçbir zaman geri çevirmeyen ağabeyim Mustafa Haşim BOYACIOĞLU'na; bin bir emek ve zahmetle beni bu günlere getiren kıymetli ailem ve son olarak varlığı ve destekleri ile her daim bana güç veren sevgili eşim Selçuk KÜTÜKÇÜ'ye teşekkürü borç bilirim.

Büşra AKTAŞ KÜTÜKÇÜ

İstanbul, 2016

ÖZET

Bu tez çalışmasında ele aldığımız eser Wien Österreichische Nationalbibliothek, nr. 1103'te kayıtlı *Tevârih-i Banaluka der-diyâr-ı Bosna* isimli müellifi belli olmayan gazavâtname türünde bir eserdir. 41 varaktan oluşan bu eserin İbrahim Müteferrika'nın baskısını yaptığı *Ahvâl-i Gazavât der-diyâr-ı Bosna* isimli eserin temel kaynağı olduğu ve İbrahim Müteferrika'nın bu metni esas alarak yeni bir metin oluşturduğu ortaya çıkmıştır.

Müellif eserine te'lif sebebi ile başlamaktadır. 1736-39 savaşları Osmanlı tarihçileri tarafından detaylı bir şekilde kaleme alınmış olmasına rağmen Bosnalıların bu eserlere ulaşması imkânsız olduğundan Bosna'da yaşananların kayda geçmesi için bu gazavâtname yazılmıştır. Yazar, eserin başında savaşın genelini değil, yalnızca Bosna'da cereyan eden kısmını, Bosna valisi Ali Paşa'nın savaşla ilgili aldığı tedbirler ile savaş idaresini ve düşmanların hezimetini anlatacağını belirtir.

Müellif, bizzat savaşa katılmış olup ordu ile hareket ederek gün gün saat saat gelişmeleri yazmıştır. Metnin muhtelif yerlerinde kendisinden bahsetmiş olsa da bu bilgiler kimliğini tespit için yeterli değildir.

Eserin sonundaki “*Temme'l-kitâb bi-avn-i melikü'l-vehhâb fî mâh-ı Zilhicce fî yevm-i Pençşenbe fî vakt-i ba'de'z-zuhr sene seb'a ve seb'in ve mie ve elf alâ yedi'l-hakîr Yusuf bin İbrahim Kalafatzâde el-hattu bâkî el-ömrü fânî el-abdü âsî ve'r-Rabbü âfî.*” ifadesine göre eser H.1177 (M.1764) yılında Yusuf bin İbrahim Kalafatzâde tarafından istinsah edilmiştir. Ancak yaptığımız araştırmalar sırasında müstensihinin hayatına yahut başka eserlerine dair bir bilgiye de rastlanılamadı.

Bu çalışma metnin transkripsiyon ve özetini içermekte olup eserin içeriğindeki bilgiler diğer çağdaş kronikler ve dönem tarihleri ile paralellik göstermektedir. Yazarın verdiği bilgilerin doğru ve diğer tarihlere göre daha detaylı olması ise eser açısından kıymete şâyân bir durum oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı İmparatorluğu, Rusya, Avusturya, Osmanlı-Rus İlişkileri, Osmanlı-Avusturya ilişkileri, 1736-1739 Osmanlı-Rus Savaşı, Bosna, Banaluka, Hekimoğlu Ali Paşa

ABSTRACT

This manuscript named *Tevârih-i Banaluka der-Diyâr-ı Bosna* which is chosen as our thesis is a kind of “gazavâtname” whose author is unknown. It is registered in nr.1103 in Wien Österreichische Nationalbibliothek. Our studies ascertained that our 41 leafed manuscript is the primary source of *Ahvâl-i Gazavât der-diyâr-ı Bosna* which was printed by Ibrahim Muteferrika and also this is clearly seen Muteferrika’s book is composed based upon *Tevârih-i Banaluka der-diyâr-ı Bosna*.

Author commences his book enlightening the reason of writing. Although 1736-39 War was recorded by Ottoman historians, there was no opportunity of Bosnians to reach the information in that chronicles. Therefore this “gazavâtname” is written to record what occurred in Bosnia. In the beginning of book, author indicates that he would describe exclusively the part of war occurred in Bosnia without touching the whole; and tell about the procurement and conduct of war of Ali Pasha who is the Governor of Bosna, and the trashing of enemies.

Author himself attended the war and recorded the events day by day, even hour by hour moving with the army. Despite mentioning of himself in various sections of text, there is not adequate information for identification.

According to the expressional “*Temme’l-kitâb bi-avn-i melikü’l-vehhâb fî mâh-ı Zilhicce fî yevm-i Pençşenbe fî vakt-i ba’de’z-zuhr sene seb’a ve seb’in ve mie ve elf alâ yedi’l-hakîr Yusuf bin İbrahim Kalafatzâde el-hattu bâkî el-ömrü fânî el-abdü âsî ve’r-Rabbü âfî.*” at the end of the book, this manuscript is copied in H.1177 (AD.1764) by Yusuf bin İbrahim Kalafatzâde. But during our searches and studies we did not find any information about his life or other works.

This thesis includes the transcription of text and its simplified narration. Information contained in the book shows parallelism with other contemporary chronicles and period histories. From the point of having the correct information given by the author and containing more detailed expressions about conflicts this manuscript is worthy of consideration.

Keywords: Ottoman Empire, Russia, Austria, Relationship between Ottoman and Russia, Relationship between Ottoman and Austria, 1736-1739 Ottoman-Russian War, Bosnia, Banja Luka, Hekimoğlu Ali Pasha

GİRİŞ

1.1 Eserin İsmi ve Müellifi Meselesi

Eserin adı, “*Tevârih-i Banaluka der-diyâr-ı Bosna*” olarak eserin ilk sayfasında ilk satırında verilmiştir. Eser adının hemen altında müellifin sık sık kullanacağı Farsça ifadelerin ilki olan, besmele mahiyetinde bir giriş yapılmıştır.

Müellifin kimliğine dair ne diğer kaynaklarda ne de “*Tevârih-i Banaluka der-diyâr-ı Bosna*” da açık bir bilgi verilir. Buna mukabil müellifin, ismi tespit edilemese de, en azından *Tevârih-i Banaluka der-diyâr-ı Bosna*’daki bazı verilerden hareketle hayatına dair tespitlerde bulunmak mümkündür. Bu minvalde müellifin 1736-1739 Harbi’nde Osmanlı ordusu ile birlikte hareket ettiği ve gelişmeleri gün gün takip edebildiği kesindir. Yine mezkûr eserden anlaşıldığına göre müellif Özi’nin düşüşü sırasında orada bulunup son anda esaretten kurtulmuştur.

Müellif, sıkça Arapça ve Farsça terkipler kullanılarak anlatımı süslemiş, ayetlerden örnekler vererek metni zenginleştirmiştir. Kullanılan ayetler incelendiğinde bazı ufak kelime hatalarının mevcut olduğu görülmüştür. Bu durum müellifin ayetleri ezberinden yazdığını işaret etmektedir. Ayrıca müellif Belgrad tarafında cereyan eden muharebeler sonrasında bir ağacın altında bir şeyh, bir vaiz, bir imam ve bir müezzin ile birlikte gaza ve cihat sevâbını müzâkere ettiklerinden bahsediyor. Bu da yazarın ilmiye sınıfına mensup bir kişi olduğu noktasındaki ihtimalleri arttıran bir husustur.

1.2 Te’lif Sebebi

Müellif, eserin te’lif sebebini açıklarken 1736-39 yılları arasında cereyan eden harbin Osmanlı müverrihleri tarafından detaylı şekilde kaleme alındığı, ancak Bosnalıların bu esere ulaşması imkân dâhilinde olmadığı için Bosna’da yaşananların kayda geçmesi gerekliliğinin ortaya çıktığından bahseder. Bosnalı askerî idareciler bu gereklilik üzerine müellife bu işi yapmasını teklif ettiklerinde müellif, kendisinin sınırlarda yaşayan ve bu işlere akli ermeyen bir kişi olduğunu, böyle bir metnin yazılabilmesi için olayların aktörleri olan vezirler ve diğer devlet adamlarına yakın olmak ve onların ahvâl

ve sırlarına vâkıf olmak gerektiğini söyleyerek bu görevi kabul etmek istemez. Ancak mazeretleri kabul edilmeyip ısrarlı taleplerle karşı karşıya kalınca savaşın tamamına temas etmeksizin yalnızca Bosna'da cereyan eden kısımlarıyla sınırlı kalmak üzere eseri yazmayı kabul eder.

1.3 Eserin Muhtevası

Müellif, eserin genelinde Bosna Valisi Hekimoğlu Ali Paşa'nın savaşla ilgili aldığı tedbirler ve savaş idaresi ile düşmanların hezimetinden bahseder. Olaylara birebir şahit olduğu için geniş tasvir ve betimlemelerle kişisel gözlemlerini aktarır. Savaş halini ve ordunun hareketlerini anlatırken halkın durumunu ve ahali arasında konuşulan hadiseleri de aktarmaktan geri durmaz. Bu yönüyle eser askerî tarihe olduğu kadar mahallî tarihe de ışık tutmaktadır.

Osmanlı Devleti ile yaptıkları sulh anlaşmasını 1736 yılında fesheden Rusya ile bir sene sonra hiçbir gerekçe olmaksızın anlaşmayı iptal eden Avusturya üç sene içerisinde Osmanlı serhadlerini istilâ ederler ve bu hadiseler Osmanlı tarihçileri tarafından sağlıklı bir şekilde yıl, ay ve yerleri itibarıyla kaleme alınır. Bosnalıların bu vakayinamelere ulaşması ve istinsah etmesi imkân hâricinde olduğundan bu olayların kayda geçmesi Bosnalı askerî idareciler tarafından talep edilerek metnin yazarına bu işi yapması teklif edilince yazar, bu hususta yetersiz olduğunu ifade ederek itirazda bulunur. Yazar, bu tür bir metnin yazılabilmesi için olayların aktörleri olan vezirler ve diğer devlet adamlarına yakın olmak ve onların ahval ve sırlarına vâkıf olmak gerektiğini söylemektedir. Ona göre tarih yazmak, serhadlerde bulunan ve bu işlere aklı ermeyen bir kimsenin işi değildir. Her ne kadar bu tür mazeretler öne sürse de mazereti kabul edilmeyip ısrarlı taleplerle karşı karşıya kalan yazar, nihayet Bosna'da cereyan eden harplerle sınırlı kalmak ve umumî savaşlara temas etmemek üzere eseri yazmayı kabul eder. Eserinde Bosna Valisi Ali Paşa'nın savaşla ilgili aldığı tedbirler ve savaş idaresi ile düşmanlarının hezimetinden bahsedileceğini belirten yazar çeşitli temennilerde de bulunur.

1736 senesinde ortaya çıkan bu anî gelişme karşısında Bosna eyalet sınırlarındaki asker müdafaa için yetersiz kalacağından askerî birliklerin bir araya gelmesi kararlaştırılarak kış vakti Bosna'da asker yazımına başlanmıştı. Bender ve Hotin gibi iki büyük kalenin arasında sadrazamın kışlayacağı Boğdan köylerinin

muhafazası bütün işlerin en önemlisi telakkî edilmişti. Bosna'nın kadimden beri kahramanlıklarıyla meşhur olan 7-8 bin askeri Bosna'dan çıkarılarak Boğdan bölgesindeki köylerin muhafazasına tayin edildi ve Avusturya saldırılarına önlem olmak üzere Boğdan tarafına gönderildi. Dört tarafı düşman tarafından sarılan Bosna serhaddini boş koyarak Nemçe keferesine toplanması ve hücum etmesi için fırsat veren devlet adamları ve yüksek rütbelilerin bu gafilâne tavır ve ihmalkârlıkları serhaddin işbilir komutanları ve kadın-çocuk bütün Bosna ahalisinde büyük bir üzüntü meydana getirmiş, halk büyük bir üzüntüye düçâr olmuştu.

Ordu 1736 senesi kışında Babadağı kışlasında bulunmasına rağmen, rütbeliler Rusya ile sulh ederek İstanbul'da rahat bir dönem geçirme arzusuyla durumun gerektirdiği tedariki görmezden gelmişlerdi. Azak kalesinin düşürülmesinin intikamı alınmadan Rusya ile sulha çalışmanın vahim bir akıbet getireceği şüphesizdi ve Avusturya sulh istiyor gibi görünerek Osmanlıları oyalıyordu. Avusturyalı İstanbul elçisinin sözüne itimâd eden ve yapılan görüşmelerde bir sulh beklentisinde olan Osmanlı tarafı 1737 senesi başlarında konunun müzakere edilmesini bekliyordu. Osmanlılar sulhun sağlanmasını beklerken, elçi, Avusturya ve Rusya arasındaki bağlantıyı güçlendirerek kendi diyarına kaçmıştı. Rus çasarı bu oyalanmadan faydalanarak Özi'yi ele geçirmek üzere ani bir baskınla 200.000 asker göndermişti. Özi muhafızı Yahya Paşa durumu İslam beldelerine haber vermesine ve ahalinin İstanbul'a durmadan mahzarlar göndererek seslerini duyurmaya çalışmasına rağmen İstanbul'da sulh ile ilgili beklentiler devam ediyordu. Devlet adamları sulhun bozulması endişesiyle Yahya Paşa'nın sulh için gayretsizlik göstermesine kızıyor, devleti Bosna'ya çağırmasına kibirlenerek muamele ediyorlar ve Paşa'yı susturmak istiyorlardı. Uyarıları dikkate almadıkları için herhangi bir savaş hazırlığında da bulunmuyorlardı. Nemçelilerin savaş tedariklerine rağmen sulh görüşmelerinin devamına çalışıyorlar ve Yahya Paşa'ya da rahat olmasını tavsiye ediyorlardı. Asker tedariki ile düşmana mukabele etmekten çekiniyorlar ve sulh kaidesine karşı olabilecek bütün hareketlerden çekinmelerini de serhaddeki İslam zabıtlarına tekrar tekrar tembih ediyorlardı. İstanbul barış beklentisi içinde Nemçe'nin dostluğuna itimâd ederek savaş taleplerine susturucu ve korkutucu cevaplarla mukabele ediyordu. Bu durum ahaliye çok ağır geliyordu. Vüzerânın göz yummasından dolayı Niş kalesi askerler ve görevliler tarafından boşaltıldı. Bu da ahali için ayrıca bir çöküntü oldu.

Bu sırada Özi kalesi istilası teşebbüsünde olan Rusya yaklaşmış ve Aksu geçidine varmıştı. Özi muhafızı Yahya Paşa durumu yine ordu-yı hümayuna bildirdi ve uyarılarını arttırdı. Bu noktadan sonra durum İstanbul'da dikkate alınmaya başlanarak serasker Muhsinzâde Abdullah Paşa'ya emr-i alişan gönderildi ve Bender'deki askerlerden muhafazaya yetecek kadar askerın tayini istendi. Muhsinzâde ordudan 500-600 kadar Arnavud piyadesi ayırıp Yakovalı Selim Paşa'nın emrine verdi. Ancak bu sayı çok yetersizdi ve beklentileri karşılamıyordu. Bucak ve Bender seraskerinden yardım talep edilince 3-4 bin nefer serdengeçti ve asker gönderildi. Ancak bu askerler itaatten çıktılar. 200-300 bin kişilik bir ordu geliyor olmasına rağmen bunların karşısına gönderilen askerler 3-4 bin ile sınırlı kalıyordu. Bu askerler de Özi kalesinin muhafazasına gitmek istemiyordu. Özi'ye kapanıp kalmak istemeyen ve itaat altına alınamayan askerın içinde fitne çıkacağı görüldüğü için Bosna'dan, Ebubekir Paşa emrinde 6 bin Bosna askeri Özi'nin imdadına gönderildi. Kara yolu düşman tarafından kapanmış olduğu için ordu göl üzerinden gitmeye mecbur kaldı. Askerın içerisindeki mirî leventler bahşış ve ulufe istiyorlardı. Özi'ye girmeyi reddeden 2 bin kadar asker Bender'e geri döndü. Kalan 3-4 bin asker ise serasker ile birlikte kayıklarla karşıya geçti.

Özi'ye varmalarının ertesi günü (1737) Rus taburu kalenin yakınına yerleşti. Bosna zabitlerinin izni olmaksızın 200-300 kadar süvari talime başlamıştı. Düşman bir kat seyyar siper ve bir sıra arabayı önüne set çekerek bu siperin ardından bir iki gün talim alanına top ve tüfek ateşini açtı. Kaleye yakın yerlerde açıktan siper almadılar. Gece vakitlerinde Özi'nin bağ bahçe ve hendeklerine yerleşerek sabah vakti kaleyi top ve humbaralar ile dövmeye başlıyorlardı. Kalenin yerli askerleri kaleyi savunmak için önceden hazırladığı otluklarını Bosna askerinden kaçııp kalenin içindeki ev ve dükkânlara doldurmuşlardı. Bu hareketleriyle bilmeden düşmana yardım etmiş oldular. Aynı zamanda kalede bulunan ev ve dükkânları vezirin emriyle yıkmaya başlamışlardı. Bunların üzerine yerli yamaklar gönderildi. Evleri yıkmalarına müsaade etmediler ancak otluğu da binalardan çıkaramadılar. Bir süre sonra otlukla dolu 5-6 haneye humbara düştü ve dört taraftan ateşler yükselerek kale adeta bir cehennem kuyusuna döndü. Diğer taraftan düşman da bunu fırsat bilerek saldırmaya başladı. 6-7 saat yaka yakaya bir mücadele oldu. Bir taraftan ateş ve diğer taraftan düşman askerinin sıkıştırmasıyla kalede durum baş edilemez bir hâl aldı. Baş gösteren tehlikeden dolayı askerler ve halk büyük kahramanlıklar gösteriyor ve kurt koyuna karışır gibi düşmana

karışıp kısa sürede düşman saflarını kırıyorlardı. Rus askeri kaleden ümidi kesince kalan mühimmatlarını ordularına geri götürmeye başladı. Kalede devam etmekte olan ateş rüzgârın da yardımıyla büyüyüp kale içinde bulunan binaları yaktıktan sonra cephane kemerlerini iyice ısıtmıştı. Cephane ateş alıp kale içinde büyük bir patlama meydana geldi. Patlamanın dehşetiyle uçuşan top gülleleri ve humbaradan herkes yaralanmıştı. Her şey havaya uçtuğu için kalede herhangi bir savunma imkânı da kalmamıştı. Böylece kaledeki yerli asker mecburen vire istedi. Kale hendeğindeki bir metrisme bulunan Bosna askeri kâfirin aman sözüne itimâd edip çıkacakken esir olacaklarını anlayarak bir kayıkla kaçtılar. Metnin yazarı da bu grubun içerisinde bulunuyordu.

Savaş alanında bulunan Bosna askerinin uğradığı musibetin haberi henüz Bosna'da duyulmamışken Nemçe'nin bir bölüğü de İzvornik sancağı nihayetinde Belgrad'a iki konak yerde Laşnice palangasını basarak 50-60 civarında kişiyi esir almış ve anlaşmayı bozmuştu. Bu durum karşısında Bosna valisi eyaletin ulema ve ayanını ve kendi yanına toplayarak bir iki gün boyunca istişarede bulundu. Asker çıkarmak için Bosna'nın bütün eli silah tutan kimselerine hazır olmaları için buyruldular gönderdi. Ardından Çetin, Bozin, Cisir-i Kebir, Ustrumca ve Banaluka kalelerinin muhasara haberi geldi. Düşman bütün kuvvetini kullanarak sırasıyla oralara asker çıkarmıştı. Belgrad tarafından gelen bir general komutasındaki çok sayıda asker İzvornik kalesine ulaşmak üzere Niş üzerine yürüdüğünde bütün askerler hücumla geçtiler ve beldeleri tahrip etmeye başladılar. Adı geçen şehirlerin hepsi kuşatılıp ahali de bundan haberdar olunca halk düşmana cevap vermekten ümitsizliğe düştü ve Cenâb-ı Hakk'a tazarru ve niyaz ile valinin maiyetine katılmaya başladılar. Yaşlı ve hastalar, çocuk ve kadınlar seferdekilere duaya başladılar. Öyle ki anneler çocukları aç ve susuzken kimi beşiğinde kimi evinde bırakıp kimi kucağına alarak feryatlarla Allah'tan yardım dilemeye ve yalvarıp yakarmaya başladılar. O günlerde annelerin ve çocukların avazlarından cemaatle namaz kılmak imkânının kalmadığı da bölgede meşhurdur. Hatta o günlerde bazı yerlerde geceleri gökyüzünde Gülbank-ı Muhammedî ile silah ve at sesleri ve asker gürültüsü birbirine karışmaktaydı.

Bosna'nın seçkin askerleri Moskov tarafında bulunduğu için her yönden gelen düşmana serdarın kendi kapısı halkı ve gönüllü askerler ile karşılık vermesinin imkânsızlığı herkes tarafından anlaşılıyordu. Cisir-i Kebir ile Ustrumca kalelerinde mahsur kalan Müslümanların imdadı için Bihke, Ostroşça ve civar kalelerinin zabitanı

ve askeri ile Kilis sancağındaki gönüllü askerler başlarında mütesellim olmak üzere göreve çağrıldılar. Eskiden beri adeta veba gibi düşmanı kırıp geçiren İhlevne ve Glamoç kalelerinin cengâverlerini de kendi deli başları Bektaş Ağa ile birlikte göndererek ve toplanan askerlerin başına Bosna'nın güngörmüşlerinden çavuşlar kethüdası Ali Paşazade Osman Bey'i de başbuğ sıfatıyla vazifelendirerek asker toplama işini hızlandırdılar.

Osman Bey'in tayin olan asker ile hızlıca görev yerine varışını düşman fark etmişti. Düşman, gelen düzenli askerın karşısına metrislerini terk edip düzenli saf ve alaylar kurarak çıkıyordu. İslam gazileri geriden gelecek askeri beklemeden düşmanın üzerine hücum ederek iyice yaklaştılar. Düşman tarafından öyle bir ateş açıldı ki barut saçmasından bazı gazilerin elbiseleri dahi tutuştu, iki taraf da duman içerisinde kaldı. Gaziler doludizgin geldikleri hamle ile düşmanla göğüs göğüse çarpışıp Allah'ın izniyle onları tarumar ettiler. Düşmanın ekserini kılıçtan geçirip firar edenleri 2-3 saat kadar arkalarından giderek kovaladılar. Kaçanların da yarısını kılıçtan geçirerek kalelerin komutanı Hırvatsin isimli kapudanı ile iki Nemçe zabıtını canlı olarak ele geçirdiler. Orduyu mühimmatıyla birlikte zapt ettiler. Çavuşlar kethüdası Osman Bey mezkûr mahalde tüfek yarasından şehit oldu.

Diğer sınır zabitanı selâmet ile Destorine tarafına vardıklarında Banaluka üzerine gelen düşman taburu kaleye yaklaşmış bulunuyordu. Kalede Atina dağında bulunan 700-800 nefer Osmanlı süvarisi haber alarak 1-2 saat ilerideki düşmanın talim alanına ansızın girdiler ve onları kılıçtan geçirdiler. Çarhacı başları olan Dermiyal isimli kale kapudanını yaralı halde yakalayarak durumu serdara bildirdiklerinde, vezir savaşıla görevlendirilmediği ve kendisine izin verilmediği halde sınırdan gelen askerlerin feryat figanına dayanamayıp asker toplanmazdan önce kapısı halkı ve gönüllü askerleri ile Travnik'ten hareket etti. Ertesi gün Karavul isimli yerde Cısr-i Kebir ve Ostroşça kalelerinin düşmandan kurtarıldığı haberini aldı. Ancak bu sevince karşılık Osman Bey'in şehitlik haberi onu oldukça mahzun edip gayrete getirerek bölgeye bir an önce ulaşmaya sevk etti. Bosna'nın en iyi korunan kalelerinden Yayçe kalesine indiklerinde Banaluka'da olan gazanın haberi ve esir alınan düşman kapudan ve reisleri huzuruna getirildi. Adı geçen esirleri orada hapsederek kendileri ikinci gün Podoraşçe yaylasına çıktılar.

Geriden gelecek İslam askeri ile Cısr-i Kebir gazasında bulunan gaziler yetişinceye değin orada 2-3 gün durarak askerin toplanmasını beklediler ve kuşatılmış olan Banaluka kalesine hareket ettiler. Kaleye 4 saatlik mesafede konakladıklarında düşman ordusuna giden iki yol ağzına vardılar. Burada hangi yol daha uygundur diye bilgi toplayıp durumu müzakere etmeye başladılar. Bu esnada “Sol taraftan düşmana giden yol kolay ve düzdür. Kale de o taraftadır. Sağ taraftan düşmana giden yol ise dolaşık, dar ve gayet dağlıktır. Kale de suyun öte yüzünde kalır. Bu sarp yol ile gidersek hücum etmek için imkân yoktur, düşman korunaklı yerlerden siperler ardından bizi vurur. Bundan başka da kaleye yardım mümkün olmaz. Vrbas gibi büyük bir nehre kerestemiz olsa da düşman köprü kurdurmaz. Böyle bir yol ile gidip de beklenilen aksi bir durum ortaya çıkar ve göstereceğimiz gayret gereksiz yere başarısızlığa dönerse malımıza evlâdımıza ailemize elveda deyip hüsrana uğrayan kimselerden olmayalım.” şeklindeki olumsuz ihtimalleri hatırlatanları iş bilir yaşlılardan biri susturarak; “Evet, dolaşığa giden yol uzak, dar ve sarptır. Suyun öte yüzüyle giden yol düz sahradır, hiçbir engel yoktur. Ancak o yolla düşmana açıktan gelinir ve asker bir kere gerilerse geride siper alacak herhangi bir yer olmadığından köprüsüz ve Vrbas gibi büyük bir nehir üzerinden düşmandan kaçmanın imkânı yoktur. Bu şekilde bir kişinin bile canını kurtaramayacağı açıktır. Dolaşığa giden yolun sarp ve düşmanla dolu kat kat siperleri olması mani değil, inşallah, o siperler bizim piyadelerimize hazır metris olur. Düşman bizi o yoldan karşılamayı istese öyle bir yere düzenli bir saf ve alay kurup top ve cephane ile gelemez. Bu yolla düşmana hücum edilir de askerin gerilemesi gerekirse o sarp dağ bizim elimizde hazır siper olur.” şeklindeki görüşünü beyan etti. Vezir bu görüşü tasdik etti. Bunun üzerine gruptan bazıları beklenilen aksine asker oraya vardıktan sonra seher vakti Banaluka üstü yanındaki o sarp dağa önden çıkanlar düşman askerinin kalabalığından dolayı korkuya kapılırlar endişesini serdara ileterek bu konuda tedbirli davranmasını tavsiye ettiler. Vezir, bu kişilere “Düşmanın kalabalığından çekinmek dolayısıyla küffara karşı koymaktan kendimizi alıkoyar da ümmet-i Muhammed’in küffar ordusu ayakları altında kalıp Müslüman kalelerinin kâfirlerin eline düşmesini görürsek dünyada padişahın gazabına uğrarız. Ahirette dahi ilahi rahmetten uzakta kalırız. Böyle bir şeyi düşünmektense değil şehit olmak, kişi kendi eliyle kendi canına kıymak bile daha iyidir.” mukabelesinde bulundu. “Bu cenkte işi bitirmeden önce esir ve baş getirenleri ihsan ile sevindirmek yerine katl ile cevap veririm.” diyerek başka hiçbir şeyle iştiğal etmeksizin hücum emri verdi. Kalenin

kurtarılması sağlanırsa gazilerin tamamına sınırsız ihsanda bulunacağını vaad ederek İslam askerini anlamsız meşguliyetlerden men etti.

O dağdan kendileri de düşman taburlarına bakarak biraz aşağı tabura doğru yürüdüler. Yürüdüklerini gören bir miktar asker, “Serasker gitti biz ne diye duralım” diye ardlarından asker gelir mi gelmez mi bakmayıp süratle hücumla geçtiler. Ansızın bir düşman karakoluyla karşılaşmış kimini kılıçtan geçirip kimini kırarak tabura kadar sürdüler. Düşman düzenli bir şekilde ateş açmaya başladı ve İslam askerini geriye püskürttü. Onlara destek olmak üzere bir miktar asker daha gelmesiyle gaziler tekrar gayretlenip seraskeri bile beklemeden saldırdılar ve bu saldırı esnasında düşmanın cephanesini patlattılar. Bu şiddetli patlamadan dolayı bazı gaziler parçalanarak parçaları ağaçların üzerine saçıldı. Durumu müşahade eden 3-4 bin çocuk ve kadın yardımdan ümidi keserek feryada başladılar. Düşman bile bu hamlenin tekrarlanmasından korkup bir an önce tedbir almaya çalıştı. Karşı yakada kalan güzide askerini köprüden bu yakaya geçirip seyyar bir siper altında düzenli saf ve alaylar kurmaya başladı. Savaş aletlerini düzene soktuktan sonra siperden 1000 kişilik bir atlı bölüğünü ileri gönderdi. Onların toparlandıklarını gören vezir, askerlerin zabitleri ile müşavere etti ve ileri giden bir bölük gazinin hezimete uğrayacağını görerek birkaç saatlik muharebeden sonra Saraybosna'nın askerlerini dağdan aşağı indirdi. Yukarı taraftan düzlükte açıktan siperle doğru yöneltti ve aşağı taraftan su yalısıyla güzide sınır askerleri ile gönüllü atlıları ve de orta koldan perakende alaybeylerini ocaklılar ile ve veziriazamın kapısı halkını vezirin alay bayrakları ile ve Hersek sancağı mütesellimi Durmuş Paşazade Murat Bey'i Hersek sancağı askerinin başına tayin ederek ayrı ayrı yönlerden askerlerini gönderdi. Kendisi de bir kurşun menzili ardlarınca mehterhane ile yürüdü.

Üç koldan yürüyen İslam gazileri saklanmış olan düşman üzerine bir uğurdam hamle ve hücum ettiklerinde düşman taburundan tabir edilmesi imkânsız bir ateş açıldı. Ateşin şiddetinden nice gaziler atlarından düşüp şehit oldular. Geriden gelen gaziler şehitlere bile bakmayarak hücumla devamla düşman siperine vardıklarında çitleri kırarak kimi kılıç ve kimi mızrak ile düşmana karışmış Allah'ın izni ile saflarını dağıtıp kıra kıra Vrbas nehrine kadar sürdüler. Bu kâfirler bu nehre kurmuş oldukları köprüden diyarlarına kaçmaya çalıştıklarında karşı yakada kalan düşman zabitleri İslam askerinin gelmesini engellemek için köprüyü keserek buradaki askerlerini gazilerin önüne terk ettiler. Karşıya geçemeyen düşman askerleri grup grup nehre düşerek boğuldular. Cephanesini ve sair mühimmatları Müslümanların eline geçtikçe kaçabilen küffar

korkularından Banaluka'nın her yerinde cami, mescid, hane ve dükkânlara saklandılar. Bunları buralardan çıkarmak için hamle ve hücum eden İslam askerinin kimi şehit olup kimisi yaralandı. Bu şekilde doğrudan saldırının Müslüman askerlerin telefine sebep olduğu tecrübe edildikçe bunun yerine binalar ateşe verilip askerin geriye çekilmesi emri verildi. Ateşten kaçabilenler Müslümanların kılıçlarının ateşinden yanarak o gün ele geçirilen top ve mühimmat ile akşamüstü vezirin huzuruna sunuldu.

Sıcak yaz gününde savaştan dönen gazilerin durumunu ve susuzluğun şiddetini anlatmak için yazar, *“Canım benim, ölüm vaktinde gözbebeklerimden başka hiç kimseyi görmüyorum ki ağzıma bir damla su damlatsın.”* beytini nakletmektedir. Açlıktan ve susuzluktan bîtap düşen gaziler durumlarını seraskere arz ettiler. Karşı yakada kalan kılıç artığı kâfirler geceleyin mühimmat ve ağırlıklarını terk ederek diyarlarına kaçıklarından kale içinde olan Müslümanlar erkence bundan haberdar olup onların mal ve eşyalarını ganimet olarak aldılar. Vezir sabaha doğru hareketle kaleye bitişik olan köprüyü yeniden tamir ettirdi ve İslam askeri ile kaleye girdi. Kale halkına ve savaşta yaralananlara ihsanlarda bulundu. Kale içinde top tüfek ve özellikle humbaradan helak olan hayvan ve insan cesetlerinin yaz sıcaklığında kurtlanarak kokusunun insanı helak edecek dereceye kadar varmış olduğunu gördü. Barut tütününden toprak siyaha dönmüş ve çocuk ve kadınların kiminde kurşun yarası, kiminin humbara elini ayağını koparmış olduğundan feryat figan ederken sağlam olanlar *“Derdimize derman geldi.”* diyerek askerlerin ayaklarına kapandılar. Vezirin hallerine bakıp ağladığı ve savaş günlerinde erkeklere hizmet eden ve tüfek dolduran kadınlara ihsanlarda bulunduğu ve hayır dualar ettiği cümlenin malumudur.

Devlet-i Aliyye'ye giden yolu açmak ve Yenipazar kalesine giden yolu kurtarmak Osmanlı askerinin en önemli ve öncelikli işi olarak kabul edilmişti. Bunun için Hersek sancağı askerleri, alay beyi neferleri ve kale kulları zabitleriyle tayin edildi ve bunlar kaleden çıkarılarak Hersek sancağı mütesellimi Durmuş Paşazâde Murat Bey bu askere başbuğ tayin edildi. Gürcü Yakup Ağa ise kethüda tayin edilip başlarına gönderildi. Kendileri de Saraybosna'dan hareketle Ujice'nin imdadına gitmek için yola çıktılar. Gilasence yaylasında askerin toplanması için beklenmeye başlandı. Mütesellim Durmuş Paşazâde Murat Bey asker topladıktan sonra isyancılara bir konak kadar yaklaştı. Bunun üzerine düşman İslam askerinin gelişini haber alınca Bosna hududundan taburlarına doğru yöneldiler ve savaş alanına ulaştılar. İslam askeri Seniçe adlı yere geldiğinde Yenipazar'da muhafız olan küffâr askeri, İslam askerinin

yaklaştığını işiterek kaleyi terk etti. İslam askeri Yenipazar kalesine ulaştıklarında buraya yeterli miktarda muhafız tayin etti ve geri kalanları geri dönerek serasker maiyetine ulaştılar.

Bu sırada Ujiçe kalesini muhasara eden kâfirler “Biz Niş gibi ejder misali kaleyi savaşmaksızın aldık. Siz niye beklersiniz? Rumeli’nden Niş’i geçip imdadınıza gelemezler. Sadrazam bile çoğu askerinizle Moskov tarafındadır. Bu yıl size imdad ulaşmaz. Bosna askeri ise sınırları bırakıp Rumeli’ye imdadınıza gelmezler.” diyerek kaledeki askerlerin ümidini kırmaya çalışıyor ve çeşitli tehditlerde bulunuyordu. Ayrıca kale ahalisini korkutarak kaleyi kendilerine teslim etmeleri şartıyla mal ve aileleriyle çıkıp gidebileceklerini söylüyorlardı. Aksi takdirde kendilerine aman verilmeyeceğini söylediklerinde kalenin kapudanı ve yerli naibi istişarede bulundular. Düşman ordusunun bu tür ümitsizliğe düşürücü çabaları Osmanlı askerini etkilemiş olmalı ki “Niş kalesi elden gittikten sonra biz ve kalemiz bu kadar kâfire mukavemete nasıl kadir oluruz?” diyerek ve kendilerine de bir taraftan imdad gelmeyeceğine kesin gözüyle bakarak kaleyi teslim etmeyi yeğlediler. Düşman kalenin etrafında minare boyu derinliğindeki hendekleri 3 ayda doldurup geçebilecek durumda değildi ve henüz zahire de teslim olmayı gerektirecek kadar azalmamıştı. Ancak adı geçen naib kaleyi küffara vermenin zarûrî ve şer’î olduğuna dair kendi görüşü üzere kale kapudanına hüccet verdi ve bunun üzerine kaleyi cephaneye ve mühimmatıyla düşmana teslim ettiler.

Kâfir askerleri bu kale Saraybosna’ya 24 saat uzaklıkta bulunduğu ve buradan Bosna’ya ulaşmak kolay olduğundan mümkün olduğu kadar istihkâm verdikten sonra İZvornik kalesini muhasara için görüşme yaptıklarında reayadan olan hainlerin tahrikiyle Saraybosna’yı istila için ani bir hareketin uygun olduğu kararına vardılar. Zabitler bu görüşü uygun bulmuşken generalleri; “Bosna valisi bir miktar askerle Glasence sahrasında ikamet etmektedir. Bosna askeri ise şehrin dışında hazır haldedir. Şimdi üzerlerine varmak uygun olmaz. Ama İZvornik kalesi Belgrad’a yakın ve diyarımıza bitişiktir. Orada mükemmel top cephaneye ve diğer harp aletleriyle gelmeye engel olacak dağ ve sarp yollar yoktur. Askerimizin de her gün diyarımızdan ihtiyaç duyduğu yiyeceği temin etmek mümkündür. Etrafta olan askerlerimizi toplayıp bütün kuvvetimizle gidelim.” şeklinde görüşünü bildirdi. Buna uygun olarak hazırlıklarını tamamlayıp İslam hududundan Raçe iskelesine bir miktar asker gönderdiler.

Bunu duyan Osmanlı seraskeri, askerin toplanmasını bekledikten sonra Glasence yaylasından hareket etti ve Pojiye isimli yaylaya ulaştılar. Burada yüksek dağlardan küffar askerinin orduyu gözetlemesi ve orduda casus bulunma ihtimaline binaen bu menzilde o gece herkes üçer dörder ateş yakarak gökteki yıldızlar yere düşmüş gibi dağ ve taş ateşten ibaret bir halde bulundu. Bunu gören kâfir askerleri bu ateşin çokluğundan İslam askerinin sayıca çok fazla olduğuna hükmederek geriye döndüler. Kendi ordularına vardıklarında kumandanlarına ve diğer yöneticilere durumu bildirip; “Banaluka’da bulunan vezir Bosna tarafından büyük bir ordu ile üzerimize geliyor, burada kalırsak iki gün içerisinde iki ordunun bu şekilde karşılaşacağı kesindir. Bundan dolayı da yenilgi ihtimaline binaen Belgrad tarafına gitmek uygundur.” görüşünü sunarak Belgrad’a doğru hareket ettiler. Daha önce Ujiçe kalesinden aman vererek çıkardıkları Müslümanları zabitlerinden birine teslim ettiler ve ordunun durumunu tespit etmek üzere 100 asker ile Bosna topraklarına gönderdiler. Kale halkını bizzat Bosna valisine teslim edilmek üzere gönderdiler. Düşmanın Bosna vezirini ve askerlerini gözetlemek ve durumlarını öğrenmek için çabaladıkları Bosna serdarı tarafından anlaşıldığında Usmak isimli menzilden asker tayin edilip gönderildi. Kale halkını getiren Nemçe zabitleri askerleriyle Bosna zabıtine götürülüp düzenli birlikler halinde sıralanmış İslam alayları arasından geçirildiler. Orduda konaklatılarak askerleri ve kendilerinin ihtiyaçları karşılandıktan sonra kaleyi teslim sebepli olan hücceti veren naibi ve kale kapudanını huzurlarına getirterek ağır hitaplarda bulundular. “Biz bunca İslam askeriyle imdadınıza yetişip, bu husus için büyük masraflara katlandığımız ve bunu da size bildirdiğimiz halde siz hiçbir gerekçe olmaksızın bir İslam kalesini küffara teslim ederek padişaha hıyanet ettiniz ve Müslümanlara da büyük bir hüsrana verdiniz. Bunun kurtarılması binlerce İslam askerin helakine ve Müslümanların mallarının telefine sebep olmuştur.” diyerek bizzat Nemçe zabitlerinin karşısında ikisini de katlettiler.

Niş ve Ujiçe kalelerini alan küffâr taburu diyarlarına geri dönmüşken Vidin yakasında ve Tuna sahillerinde İslam serhadleri karşısında muhafazada olan askerleri dahi tabura gelip birleştiklerinde İslam memleketlerini istila etmek amacıyla bu askerlerin kumandanları, generalleri yanına toplandı ve Bosna’dan intikam almak için bir istişare meclisi kurdular. Bosna’ya hücum için İzvornik kalesini muhasara etmek gerektiğine ve bunun öncelikli bir iş olduğuna karar verdiler. Fakat bu esnada kâfir zabitlerinden biri askerin arasına karışarak yüksek sesle “Ey kralın askerleri, kralımız

askerini ve işlerini bu generallerimiz gibi genç yaştaki oğlan uşağa sipariş edeliden beri bütün işlerimiz kötü neticelenmiş ve askerimiz ne yöne gitmişse hezimete uğramıştır. Bu kendisini beğenmiş ham ve gafil gençlerin sözüyle kralımızın top ve cephanesini düşman memleketine götürmek uygun değildir. Biz ki hiçbir savaş olmaksızın Niş gibi büyük ve Ujiçe gibi sarp kaleyi aldık. Diğer askerimizden bin kat fazla kralımıza hizmet ettik. Memleketimize varmış ve henüz bir türlü hezimete uğramamışken diyarımıza gidelim.” diye konuşma yaptı. Bosna hududuna ayak basmaktan çekinerek “İzvornik kalesinin teshirinden feragat edelim. Bosna toprağında askerimize hiçbir hayır ve bereket olmadığını hepimiz biliyorsunuz. Gerek Köprülü oğlu Hoca Paşa zamanında gerek bu paşanın zamanında yaşanan hüsrân ve rezaletler bize yeter. Bosna halkı gerçekten gayretli cesur ve dilaverdir. Bu ana gelinceye kadar her nerede askerimizle savaşmışlarsa bin bir tedbir ve nizamla tertip ettiğimiz saflarımızı ve alaylarımızı tarumar etmiş, askerimizi de kılıçtan geçirmişlerdir. Generallerimiz Bosna askeri azdır derler. Hala Bosna’da Müslümanların dörtte biri kadar harac veren reaya olmadığı halde cizye veren 40 bin kişi olduğunu İstanbul’daki balyos ve tercümanlarımızdan duymadınız mı? Hususen Bosna halkı âleme meşhur bir cenkçi halktır. Ellerinden bir kale değil dumanhane almak bile mümkün değildir. Savaşmadan aldığımız Niş ve Ujiçe kaleleri bize yüz aklığın olarak yeter. Niş ve Ujiçe kalelerine yeterli miktarda zahire ve muhafız konulup memlekete geri dönmeliyiz. Yoksa rüsva oluruz.” şeklindeki konuşması ile ordu ve diğer askerler üzerinde etkili oldu. Askerlerin bütünü konuşmayı tasdik eder mahiyette görüş bildirdi ve memleketlerine dönme kararı aldılar. Bu arada Osmanlı tarafında Ujiçe kalesi için 6-7 bin asker seçilmiş ve Ujiçe kalesi varoşu ve nahiyesini tahrip için gönderilmişti. Askerler karakol bekleyen kapudanı 40-50 nefer Nemçe katanasıyla beraber ele geçirdiler. Kale varoşunu basarak çokça esir aldılar.

[Bu sırada hakîr-i pür-taksîr şeklinde kendisinden bahseden yazar Özi’deki bu savaş şartlarından kurtulduktan sonra serdara Usmak adlı yerde kavuştuğunu belirtmektedir. Özi harpleri sırasındaki cenk ve gaza ve daha sonra yaşananlar dolayısıyla serdarı tebrik etmek için bir konuşma yapmak istediği zaman serdar sözünü keserek “Allah’ın kereminden başka bir dayanağım ve sermayem yoktur, ancak tek bir hüsrânım vardır ki kafirlerin taburları kaçtılar, bundan dolayı üzüntülüyüm.” der.]

Bu esnada serdar kendi maiyetinde olan askerlerden 6 bin kadarını seçerek Raçe iskelesine geçti. Daha sonra Zirin nehrinden kayıklar ile geçilip Banaluka gazasında sınırları muhafaza ile meşgul olan İzvornik sancağı askerini de bu orduya dahil etti.

Bütün bu asker birlikte Valyeve kazasını ve havalisini tahrip ettiler. Bu ordunun başına İzvornik sancağı mutasarrıfı Koca Mehmet Paşa geçirildi. Bu ordu daha sonra Valyeve kazasını çokça ganimetle ele geçirdi ve Valyeve palangasını da topsuz ve cephanesiz olarak muhasara etti. Ordunun kalabalığından ve gücünden ümitsizliğe düşen kaledeki küffar aman dileyerek kaleden çıktılar ve salimen diyarlarına gönderildiler. Civardaki palanga ve şaranpolar tahrip edildi. Bu sırada İzvornik gazilerinden bir bölük serhadleri kontrol etmek ve düzenlemek amacıyla hareket ettiklerinde Nemçe askerleriyle karşılaşarak onları bozguna uğrattılar. Bu bölük büyük ganimetlerle Raçe iskelesine döndükleri zaman burada bulunan serdar gazileri karşıladı. Çadırlar kuruldu, serdar baş ve esir getiren gazilere bahşişler verdi. Daha sonra ganimetler gaziler arasında taksim edilerek askerlere izin verildi.

Zabitler ve serdar ordu ile geri döndü. Serdar daha sonra İzvornik kalesi keşfine ve burada yatan Kaimi Hasan Efendi'nin ziyaretine gitti. Daha sonra Bosna'nın merkezi olan Saray şehrine geldiler. Burada zahire satın alındı ve asker yazımı için çalışmalar yapıldı. Bu arada serdara bir hatt-ı hümayunla beraber murassa bir kılıç ve hilat gönderildi. Gazilere çelenk ve zabitlere de hilatler hediye edildi. O kış İslam serhadlerinden zaman zaman kâfir orduları tarafına asker gönderilip serhadlerden baş ve esir alındı. Bu arada İzvornik serhad gazilerinden daha önceki Banaluka gazasında bulunamayanlar zaman zaman seriyye adı verilen küçük askeri operasyonlarla küffâr memleketine çeşitli saldırılarda bulundular ve Belgrad'a yakın Palj kasabasında 400 kadar İzvornik gazisi bu tür bir seriyyede bulunurken 4 bin civarındaki donanmış Nemçe askerine rast geldiler. Üzerlerine hücum ederek 400 kadar baş ve esir alıp salimen geri döndüler. Bu seriyyelere katılanlar arasında daha önceden kale camiinde imamken kapudan olan Fedaizade İbrahim Efendi ve biraderi Ataullah ve bunun kölelerinden Derviş Kethüda, genç ve büyük âlimlerden Alemdar'ın öylesine şöhret bulduğunu ki; yazar, isimlerinin Nemçe keferesinin serhaddleri zabitlerine değil; belki Nemçe çasarının bile kulağına gittiğini aktarırken “Bunlar abartı zannedilmesin, onlar Cenab-ı Hakkın kitabında bile gazi ve mücahid olarak kayıtlıdır.” ifadesini kullanmaktadır. [Yazar bunları aktardıktan sonra Bosna gazilerine hassaten serhad gazilerine hayır dualar edilmesini niyaz ediyor.]

Aynı senenin kışında bu bölgeler güvenlik altına alındıktan sonra Bosna'ya civar olan Lika ve Odvine nahiyeleri yazımına ve asker tertibine başlandı. Bu tahrir işinin ertelenmesini isteyen serhaddin önde gelenleri bu tür bir hazırlığı uygun görmeyip

Bosna'nın merkezi olan Saray'a 24 saat mesafedeki Ujiçe kalesinin kurtarılmasının her şeyden önemli olduğunu söylüyorlardı. "Kale hem Belgrad'a yakın hem de Bosna ile Rumeli sınırındadır. Bu yerden kâfir orduları ansızın hareket ederse biz asker toplayıncaya değin üç günde Bosna'nın Saray şehrine gelerek bize büyük kayıplar verdirebilirler. Lika ve Odvine'nin tahribi ise buna nazaran daha güçtür. Ve Ujiçe'nin kurtulması işlerin en önemlisidir." diyorlardı. Bu görüşü serdar olan vezir de kabul etti. Bu görüş ağır bastıktan sonra Bosna'nın serdengeçtileri ile livaların alay beyleri ve Özi ocak zâdeleri ile serhaddin deli başarılarına İzvornik kapudanı Mehmet Ağa baş tayin edildi. Aynı zamanda Ali Paşazâde İbrahim Paşa bunlara başbuğ tayin edildi. Bu görevlendirmeden sonra Ali Paşazâde İbrahim Paşa İslam askeriyle beraber Saray şehrinden çıktı. Niş kalesinin kurtarılmasında önemli yararlıkları görülen Kara Mehmet Paşa da Rumeli tarafında 1000 kadar askeriyle bu askere katıldı. Koşak kalesinin etrafında karlar içinde metris alınıp 15-20 bin kadar şahi topuyla kale dövüldü. Bu arada İbrahim Paşa'nın casuslarından birisi Belgrad tarafından gelip kaleye yardım gönderildiğini haber verdi. Bunun üzerine İslam askerinden atlarına ve kendilerine güvenen 3-4 bin kadar atlı gelmekte olan Nemçe askerini iki ayrı konak yerde karşılayıp büyük bir muharebeyle onları hezimete uğratarak Belgrad'a geri döndüler.

Bu sırada muhasara devam ettirilerek İzvornik kalesinden Deli Recep ve Deli Duman isimli bal yemez toplar getirildi. Kaledeki Nemçe askerleri büyük bir direniş gösterdiler. Ancak kalenin içerisindeki Nemçe muhafızları Belgrad'dan bekledikleri imdadın gelmeyeceğini anladılar ve kalenin içerisinde Nemçe dilini konuşan ne kadar asker varsa bunların serbest bırakılacağını ilan edilmesi kararını aldılar. Lakin kalenin içerisinde daha önceden Osmanlı raiyyeti olan kimselerden Nemçe askerlerinin elbiselerini giyerek firar eden hainler ile haydut tayfasına aman verilmesine karşı bir görüş ortaya çıktı. İzvornik kumandanı kaledeki askerlerine kaleyi teslim etmeye niyetleri olmadığını ancak yardım gelme ihtimali kalmadığı için bütün mal ve eşyalarını alıp cephanelerini bırakarak kaleyi teslim etmeyi teklif etti. Bunun üzerine kale içerisindeki askerler bu teklifi kabul ettiler ve bu askerler serhadd kaidesi üzere kendi bölgelerine gönderildiler. Yalnız haydut eşkıyası ile reaya hainleri kılıçtan geçirildi.

Başbuğ Saray şehrine dönerek serasker ile buluştu. O kış Nemçe serhaddleri karşısında bulunan küçüklü büyüklü 50 kadar kaleden İzvornik, Tuzla, Kotur ve Banaluka kaleleri gazileri kışın uzaması üzerine çok sayıda baş ve esir getirdiler. Askerlerin her birisi bu başarılarından dolayı derecelerine göre ödüllendirildi. Bahar

geldiği zaman serdar Saray'dan beylerbeylik merkezi olan Travnik'e geçti. Vidin'e yakın bir bölgede bulunan Tuna içindeki büyük adada Nemçe ordusu 20 sene uğraşarak büyük bir kale inşa etmişti. Bu kalenin alınması için sadrazam Gümrükçü Mehmet Paşa görevlendirildi. Bosna valisi dahi askeri ile Nemçe serhadlerindeki kaleleri ve diğer bölgelerdeki yerleşim yerlerini vurarak Nemçe askerini oyalamakla görevlendirildi. Bunun üzerine Bosna valisi kendi etrafındaki askerleri toplayarak Novin kalesine kadar geldi ve bu kale bedenine bitişik olan Una nehri üzerine bir köprü kurup bu bölgedeki Nemçe askerlerini gözetlemek üzere 5-6 bin kadar asker seçti. Bunların başına Bosna beylerbeylerinden Taşlıcalı Mehmet Paşa'yı, Kolin oğlu Mahmut Paşa'yı ve Ali Paşazâde İbrahim Paşa'yı görevlendirdi. Fakat paşalardan herhangi birisi başbuğ tayin edilmediği için her biri kendi görüşlerine göre hareket etmeye başladılar. Bundan dolayı herhangi bir şehri ele geçiremeyerek geri dönmek zorunda kaldılar.

Bu esnada alınan esirlerden Hırvat banının İslam hududuna 10 saatlik mesafedeki Vindol nahiyesinde şehrin etrafını hendeklerle çevirdiğini öğrendiler. Bunun üzerine vezir piyade ve süvariden 10 bin kadar seçkin askeri ve Hüdâverdi Paşa'yı ve Bosna beylerbeylerinden Kolin oğlu Mahmut Paşa'yı tayin etti. Bunların başına da Ali Paşazâde İbrahim Paşa'yı başbuğ tayin etti. Tayin edilen bu 3 komutan ve askerleri kalenin ele geçirilmesi için hareket ettiler ve kaleye yaklaştıkları sırada kalenin geçit yerlerinden olan bölgedeki Pedle ve Goriçefa kalelerindeki askerler kaleleri terk ederek kaçtılar. Bu iki kalenin arası top menzili mesafesinde idi ve kalelerin ortasından geçen yolun dışında başka herhangi bir geçit de bulunmuyordu. Buradaki askerler ileriye doğru hareket ettikleri zaman Avusturya askeri tekrar gelerek kalelere yerleştiler. Bu arada o bölgede kaleleri ele geçirdikten sonra ileri yürüyüş yapan askerler Bosna valisinin emrini beklemeye başladılar. Bu sırada da aralarında ileriye doğru hareketin doğru olup olmayacağını tartıştılar. Buldukları mevkiin Peç kalesine çok yakın olmasından dolayı düşman askerinin Osmanlı askerinden çok önceden haberdar olduğunu ve şu andan itibaren kendilerini savunma konumunda bulduklarını müşavere ettiler. Ordu komutanları "Bu mahalden ileri giden kimseler can korkusunu kalbinden çıkarsın öyle gelsin." diyerek askeri cesaretlendirdiler. "Yoksa atım elvermez ve zahirem kalmadı diyerek özür beyan edecek kimseler varsa şimdiden geri dönsünler." şeklinde konuşmalar yaptılar. Ulemadan bazıları da peygamberimiz ve sahabelerin fütihat ve gazalarından ve onların az sayıdaki askerle büyük orduları yendiklerinden bahsettiler. Bu esnada Bosna valisinden Osmanlı askerlerinin daha önce

ele geçirip ardından Nemçelilerin düşürdüğü iki kalenin muhafazası için bir miktar piyadenin orada bırakılması için emri geldi. Bu emrin ardından ordu bir miktar askeri muhafazada bırakarak yürüyüşe geçti ve ormanlık bir alana girdi. Bu arada Bosna askeri yüksek sesle tekbir ve Gülbank-1 Muhammedî getirerek yürüyüşe geçmiş oldukları için düşman ordusu durumdan haberdar oldu ve korkarak Milan kalesine sığındı. Yayladan geçilerek sahraya inildi ve ordu tanzim edilerek bayraklar verilip bölükler oluşturuldu. Ulemadan 20-30 kişi Fetih suresi okuyup ve askerler tekbir getirerek yürüyüşe devam ettiler. Müftü ve vaizler ise başbuğun yanında yer aldılar. Siperlerin boşaltıldığı görülerek bölgenin tahrip edilmesi için asker sevk edildi ve ordu Vindol adlı nahiyeye kondu. Bu sırada büyük bir yağmur başladı. [Bu esnada yazar kendisinden tekrar bahsediyor. Bir büyük ağacın altında bir şeyh, bir vaiz, bir imam ve bir müezzin ile gaza ve cihat sevabını müzakere ettiklerini anlatıyor.]

Etraftaki bütün köy ve şehirler tahrip edildikten sonra ordunun başbuğları ve kumandanları kendi aralarında konuşarak “Bizim görevimiz sadece bu bölgenin askerden arındırılması idi ve görevimiz ancak bununla sınırlıydı. Ordumuzdan ancak bir günlük yiyecek ve ihtiyaç ile ayrıldık. Geriye seraskerimiz yanına varıp erzak tedarik edelim ve tekrar bize ne emir verilirse onu bekleyelim.” diyerek geriye dönüşe karar verdiler. Sabah çok erken vakitlerde ordu dönüş yoluna koyuldu. Bu arada elde edilen esirler tekrar konuşuruldu ve serhaddeki Nemçe topraklarında 5-6 konak mesafedeki yerlerin boşaltıldığı haber alındı. Buradakilerin Budin ve Peç taraflarına kalelerin içerlerine kaçtıkları ifade edildi. Yeterli erzak olmadığı ve geriden de zahire gelmediği için askerin kıtlık dolayısıyla perişan olmasından çekinilerek Novin kalesine geri dönüldü ve asker 3 konak geriye kadar geri çekildi.

Bu geri çekilmeden dolayı küffâr askerinin İslam askerinin dağıldığını düşünmesi kendini güvende hissedip rehavete kapılması isteniyordu. Asker Domine isimli yere geri çekildi ve Bosna serhadlerindeki orta kol kalelerinden asker ihraç edildi. Bu arada İslam askerinin geriye çekilmesini fırsat bilen küffarın tekrar saldırıya geçmesinden endişe eden serasker, maiyetinde olan ordudan tekrar asker tertip etmiş ve bunların başına Arnavud Süleyman Paşa ve Hüdâverdi Paşa’yı tayin etmişti. Gürcü Yakup Ağa’yı onların başına başbuğ nasb etti. Bu arada Tatar askeri de 1500 kadar kişiyle Bosna ordusuna katıldı. Serdar, bölgeyi tanıyan önemli devlet adamı Mehmet Paşazâde Mehmet Bey’i de danışman olarak bu ordunun yanında görevlendirdi. Bu sırada tertip edilen ordu dört günde Una nehrini geçerek Taşkule ve Hendekli

yakınlarına geldi. Nehrin diğer tarafında bulunan Nemçe askeri ordunun hareketinden haberdar olarak bu ordunun üzerine saldırıya geçti. Nemçe askerinin bu saldırısı karşısında Bosna askerleri de büyük bir hücumla geçerek onların büyük bir kısmını kılıçtan geçirdi ve kalanlarını da nehre sürdüler. Hücumu şiddetlendiren İslam askeri nehrin diğer yakasında saldırılarına devam etti. Karşılaştıkları Nemçelileri bozguna uğratarak buradaki şaranpo ve kuleyi ele geçirdiler. Buradaki küffar askeri aman verilerek kendi topraklarına geri gönderildi. Bu arada askerin geri çekilmesini fırsat bilen ve Banaluka'ya dönüşleri esnasında bunu gören Perden kalesinin 3 bin kadar askeri Sava nehrinden geçerek Banaluka kalesi bölgesindeki Kotur kalesi varoşuna saldırdı ve bir miktar esir aldı. Bu arada Kotur kalesinde bulunan 100 kadar Müslüman, kâfirleri takip ederek esirleri kurtardı. Bunlar da 70-80 kadar kelle ve esir aldı. Bu arada Travnik'ten hareket eden ordu tekrar Banaluka'ya dönmüş ve buradan da seraskere kavuşmak için tekrar Travnik kışlasına ulaşmıştı.

Göhlisar kalesi konağında kuşatılmış olan adanın fetih haberinin gelmesi üzerine top ve tüfek şenliği yapıldı. Bunun üzerine Travnik bölgesindeki sancak alaybeylerine izin verildi, bunlar ikamet ve istirahat ile meşgul oldular. Aynı kış İslam serhadlerinden yine çok sayıda baş ve esir geldi. Bahar geldiğinde kışlıktan hareket edilerek Avrahoviçe yaylasında atlar otlamaya bırakıldı ve 1129 tarihinde düşman eline geçen Belgrad kalesinin kurtarılması için padişah tarafından ferman çıkarıldı. Bu esnada her kazadan sefer için zahire ve levazım toplanmaya başladı. “Bu asker ile Belgrad tarafına gideceğiz, fakat Bosna boş kalacak. Bundan dolayı herhangi bir saldırıya maruz kalmayın.” düşüncesi ile kale kullarını ve Kilis sancağı gönüllü askerlerini toplayarak münasip gördüğü bir mahalde orduyu kurdu. Bu ordunun başına beylerbeyinden Yayçeli Mehmed Paşa'yı ve Kolin oğlu Mahmud Paşa'yı ve başbuğ olarak da Ali Paşazâde İbrahim Paşa'yı tayin etti. Sadrazam kumandanları tayinden sonra kendilerine birlik içerisinde hareket etmelerini tavsiye ederek Raçe kalesine dört saat yerde köprü yapımı için İzvornik mutasarrıfı Koca Mehmet Paşa'yı görevlendirdi. Köprü yapımını haber alan Nemçeliler “Osmanlı ordusu Sirem memleketini tahrip etmek için yaklaştı.” diye Belgrad kalesindeki kumandanlarına haber verdiler. Bunun üzerine kendi aralarında “Bosna valisi Sava'da köprü kurup Belgrad'a hücumla geçtiği zaman biz de onlara ansızın saldıralım.” kararına vardılar. Aceleyle ordu-yı hümayun üzerine saldırdılar fakat bütün taburları hezimete uğradı. Kalanları da Belgrad'a kaçtılar.

Nemçe askerlerinin bozguna uğratıldığı haberi orduda büyük bir sevinçle karşılandı. Bosna valisine köprünün bir an önce tamamlanarak Bosna askeriyle Belgrad'a ordu-yı hümayuna katılması emri gelince Belgrad yakınında ordu-yı hümayuna yarım saat yerde Bosna askeri menzil kurdu. Ertesi gün Bosna valisi sadrazamın ziyaretine çağırıldı. Askerin zabıtları ve mir-i mirânlarıyla alay halinde sadrazama yaklaştılar. Bunun üzerine sadrazam özellikle "Ali Paşa'nın yağız atı göründü mü?" diye açıktan sual ederek ve Ali Paşa'yı çadırından dışarı çıkararak karşıladı. Sadrazamın tevazu göstermesi ve Ali Paşa'nın da aynı şekilde mukabelesi asker içerisinde büyük bir sevinç ve memnuniyetle karşılandı. Sadrazam ve Bosna valisinin bu davranışları asker tarafından ilerde kalenin fethine emare olarak görülerek ertesi gün daha büyük azim ve şevkle savaşa hazırlandılar.

Ertesi gün sadrazamın fermanı ile ordu-yı hümayun Varçar sahrasında top altında kaleyi kuşattı. Bu sırada valiler ve sınır zabıtları istişare ederek Nemçelilerin münhezim ve perişan olduklarını ve bunun da Belgrad'ın fethine delalet edeceğini söylediler. O taraftaki İslam askerlerinin fetihleri diğer tarafta da aynı heyecanı oluşturdu ve askerler daha da şevklendiler. Askerler ümran ve serveti ile meşhur 20 bin kadar hanesi olan Lika ve Odvine nahiyelerinin yazımına başladılar. Sınır gazileri yek cihet olup savaş alanına gittiler ve bu iki nahiyeye vardıklarında köyleri yanmış ve tahrip olmuş gördüler. İslam bölgesine vardıklarını ordu-yı hümayuna bildirdiklerinde başbuğ bu hizmet karşılığında Köstendil sancağına tayin olundu.

Bu esnada Bihke sınırı tarafında da çok sayıda düşman askeri kılıçtan geçirildi. Sava sahilinde bulunan bir miktar düşman askeri "Bosna boş kaldı." düşüncesiyle Mağlay kalesi civarını istila etti. Bu saldırı esnasında düzenli birlikler bölgeden uzakta olduğu için kalede kalan gençler kaleyi müdafaada bulundular. Bu kadar büyük bir düşman askerine karşı yeterli sayıları olmamasına rağmen onları perişan ettiler. Çok sayıda esir elde etmelerinin yanında 95 kadar da kelle aldılar. Hasarete uğrayan Nemçeliler mukavemetten iyice ümitlerini kestiler. Bu yenilgi üzerine Nemçelilerin generalleri sulh için ordu-yı hümayuna geldiler. İki taraftaki görüşmeler neticesinde bir barış akd edildi. Bu müsalemeden sonra vezir askeri ile Bosna'ya döndü. Bu sırada vezirin rahatsızlanması üzerine kendisine tedavi olması teklif edilince vezir Bosna dağlarında bu hastalığının giderileceğini söyleyerek Bosna'ya doğru hareket etti. 15-20 gün sonra da Bosna'ya ulaştı. Bu arada Ramazan ayı bitmiş ve bayram başlamıştı. Vezir kendi kapı halkına verdiği yıllık para kadar vilayet halkına da ihsanda bulundu. Bütün

askerlerine elbiseler ve paralar dağıttı. Vezir çok cömert olduğundan meşayih ve ulemaya da ihsanlarda bulunarak onlara gerekli saygıyı ve ikramı gösterdi.

Vezir 3 senedir yapmış olduğu fetih ve gazalardan başka kaleler, kuleler ve şaranpolar ile İslam'ın en önemli şehirlerinden olan Bihke, Banaluka, Ostroşça ve İzvornik kalelerini ihya etmişti. Bununla birlikte bu kalelerdeki asker sayısını artırıp buradaki gazilere pek çok ihsanlarda bulunmuştu. Bunlara yıllık 300 kese akçe atıyye vermişti. Aynı zamanda savaşlarda yararlığı görülenlerden 2 kişiye mir-i livalık ve 7 kişiye de mir-i miranlık rütbesini ihsan ettirmişti.

Eser çeşitli rüya anlatımları ile son bulmaktadır. Önceden zikri geçtiği üzere Banaluka kalesine Nemçe askerleri yaklaştığında İslam askerleri onların çokluğunu görünce savaş noktasında ihtiyatlı davranmışlardı. Bu sırada Banalukalı olan Hacı Ebubekir isimli bir şahıs gazileri cesaretlendirerek öncelikle kendisi hamle edip kısa bir süre sonra şehit olmuştu. Sonra gaziler düşmana karşı başarı kazanarak kaleye dönmüşlerdi. O gece Banaluka kadısı Zinçeli Ali Efendi rüyasında Hacı Ebubekir'i görür. Rüyaya göre Hacı Ebubekir meleklerle havada uçmaktaydı. Bunun üzerine "Sen Hacı Bekir misin?" diye sorunca; "Evet, ben Hacı Bekir'im, bana Hak Teâla hazretleri şehadet karşılığında böylesine büyük bir mükâfat vermiştir. Lakin canım kadı efendi, malımı tahrir eylediğinde yetimlerimden resm-i kısmet almayın. Bu din uğruna can vermişim, benim yetimlerim hüsn-i nazarında olsun." der. Aktarılan bir diğer rüyaya göre ise Ujiçe kalesi küffâr elindeyken 1151 senesi Ramazan-ı Şerif'inde Ujiçe şeyhi kendisine bağlı sofularla gece vakti Ujiçe varoşuna girer ve bir camide teravih namazını darü'l-harpde cemaat ile eda eder. Daha sonra sabah vakti bir ekmekçi dükkânını basıp 3 kelle ve 1 esir alır. 30 yıldan beri gündüz oruçlu gece sürekli namazla meşgul olan bir zahid kimse bir gece rüyasında bir zelzele olduğunu ve grup grup askerlerin ortaya çıktığını görür. "Bunlar kimin askerleridir ve nereye giderler?" diye sorarken diğer bir asker grubu da ortaya çıkar. Önlerinde nurdan bir zat eşliğinde geçerken sahib-i rüyaya; "Derviş Mustafa; bu gelen sahabe-i kiram ve önderleri derman-ı ümmet olan Resul-i kibriyadır." der. Bu rüyayı gören derviş Macar sınır gazilerindedir ve aynı zamanda felçlidir. Bu zat, "Gel beni peygambere ulaştır." diye rüyasındaki kişiye rica ettikten sonra peygamberimize ulaştırılır. Peygamberin ayaklarına kapanarak feryat ve figan ile şifa diler. Peygamberimiz felçli zatın başını okşar ve "Ben ümmetimin figanından duramıyorum. İmdadlarına gittim." diye uzaklaşırlar. Bu hadiselerin de bu

risalenin okunması ve rağbet edilmesine büyük bir teşvik olacağı yazar tarafından ifade edilir. Ve bu rüyayla hikâyeye son verildiği belirtilir.

Eserin yazımı esnasında kaydedilmeyip daha sonra hatırlanmış olan bir mesele de esere eklenmiştir. Buna göre Nemçe askerine yardım etmek için isyan eden dağ eşkıyası Koç ve ona bağlı olan aşiret kafirlerinin hakkından gelinmesi için Arnavutluk ahalisi, İskenderiye sancağı ayan ve ahalilerinin yardım etmesine müsaade edilip Hersek sancağından da asker çıkarıldı. Bu amaçla Hersek mütesellimi Durmuşpaşazade Murat Bey tayin edilip gönderildi. Bu arada bölgeyi bilenler bu asilerin Bosna civarındaki kaleler arasında ve onlara bitişik olan İspoz, Podgoriçe, İskenderiye, Plavgosin, Akove ve Rujay bölgelerinde bulunduğunu söylediler. İskenderiye ve Dukakin sancakları ahalileri ve bu kalelerde bulunanların dostluk ve alışverişleri olduğunu ve onlarla cenk etmeyeceklerini ifade ettiler. "Bu asiler olmasa onlara ödenen ücretlerin kesilmesiyle 3 ay içerisinde açlıkla o eşkıya kırılır. Bizim taraftan giden askerlere haset ve ihanetleri bilinmektedir. Bunların yardımlarına ve sözlerine itibar olunmaması daha munasıptır." şeklinde görüşlerini beyan ettiler. Bu Arnavud asilerinin oradaki eşkıyalarla özellikle kale askerleriyle işbirliği halinde olduğu ve hiçbir zaman için Bosna valilerine ve padişaha itaat etmedikleri bilinmektedir. Bu isyankâr taife kendilerine gelen askerlere yardım etmedikleri gibi savaş başladığı zaman sonunu beklemeden kaçarlar ve ihanetlerini gösterirlerdi. Bu hareketlerinden dolayı 1151 senesinde bizzat padişahın iradesi ile bu asilerin dağıtılmasıyla görevli olan vezir Mahmut Paşa İskenderiye’de bunlar tarafından şehit edilmişti.

Bu olayın naklinden sonra yazar “Temme’l-kitab bi-avn-i melikü’l-vehhâb fi mâh-ı Zilhicce fi yevm-i Pençsenbe fi vakt-i ba’de’z zuhr sene seb’a ve seb’in ve mie ve elf yedi’l-l hakîr Yusuf bin İbrahim Kalafatzâde el-hattu bâkî el-ömrü fâni el-abdü âsî ve’r-Rabbü âfi cümleleriyle eserine son vermiştir.

1.4 Eserin Kıymeti

Tez çalışmamıza konu olan “*Tevârih-i Banaluka der-Diyâr-ı Bosna*” isimli müellifi belli olmayan yazma eser bu güne kadar Novili Kadı Ömer Efendi’nin te’lif ettiği, İbrahim Müteferrika’nın ise 3 kez baskısını yaptığı “*Ahvâl-i Gazavât-ı Bosna*” isimli

eserle karıştırılmış ve ilişkilendirilmiştir. Bu iki eser arasındaki ilişkiyi anlayabilmek ve ortaya koyabilmek için tezimize konu olan eserle, Ömer Efendi'nin "*Târih-i Bosna*"sını mukayese etme gereği doğmuştur. Bu mukayese Ankara Millî Kütüphane Yazma Eserler Koleksiyonu No: Yz A 8809'da bulunan "*Târih-i Bosna*" isimli yazma eserin Fatma SEL TURHAN tarafından hazırlanan neşri esas alınarak yapılmıştır.¹ Yaptığımız mukayeseler sonucunda *Târih-i Bosna*'nın temel metninin tez olarak çalıştığımız metin olduğu görülmüştür. Buna mukabil kendisinin de açıkça ifade ettiği üzere İbrahim Müteferrika tez olarak çalıştığımız metnin gereksiz gördüğü bazı kısımlarını atmış, diğer kaynaklar ve resmi yazışmalardan eklemeler yaparak *Târih-i Bosna*'yı yeniden inşa etmiştir. İki eser üzerinde yaptığımız çalışmalarda tezimize konu olan kroniğin daha mufassal olduğu görülmüştür. Her iki eserin temel kurgusu ve olayların seyri, yer ve şahıs adları ile tarihlerin büyük bir kısmı uyuşmaktadır. Aşağıda iki metnin ilgili kısımları mukayese edilmiştir.

¹ Fatma SEL TURHAN, "*Tarih-i Bosna: Osmanlı-Habsburg Savaşları 1736-39 Novili Ömer Efendi*", Küre Yayınları, İstanbul, 2016.

Metin, 4b

“...Özi suyu ile Karadeniz mültekâsında vâki‘ Özi kal‘ası teshîrine tertîb-i asker ve mühimmât ve Fart Mesal ismiyle med‘uv baş vekîlini iki yüz bin asker ile Özi kal‘ası teshîrine...”

Metin, 6b

“...Özi kal‘asına vâsıl oldukları günün yarındası ki bin yüz elli senesinin mâh-ı [boş] onuncu günü Moskov tâbûrı ada başından kalkup kal‘a-i mezbûreye yarım sa‘at yerde kondı. ...”

Metin, 8a

“...Bosna serhaddâtına mukâbil cem‘ olan asker-i Nemçe‘den bir bölüğü İzvornik sancağı nihâyetinde Belgrad‘a iki konak yerde vâki‘ Leşnice palangasını sulh ü salâh üzere gice ile ale‘l-gafle basub derûnunda bulunan ehl-i İslâm‘ın ricâl [ü] nisvânından elli altmış derdmend neferi esir ve nakz-ı ahd eylediği muhakkak olıcak ...”

Târih-i Bosna, 2a

“...zîrde tahrîr ü tafsîl olunduğu üzere Nemçe çâsârı tarafından yalnız Bosna‘ya karşı müretteb ve gayri müretteb yüz elli binden mütecâviz leşker-i menhûs tertîb ve techîz itdiler. ...”

Târih-i Bosna, 9a

“...Mevkûf-ı hareketleri olan yevm-i ma‘hûdları bin yüz elli senesi mâh-ı Rebûlevvelinin on birinci günü ve şuhûr-ı Rûmiyye hesabı üzere mâh-ı Haziranın yirmi dokuzuncu günü idi. ...”

Târih-i Bosna, 9a

“...düşman-ı dînin kılâ‘-ı İslâmiye‘den İzvornik Kal‘ası hudûdu kurbunda lenger-endâz-ı pâ-yi nuhûset-karârı olan tabur-ı makhûru hareket ve tahrîk-i inân-ı mel‘anet idüp kal‘a-i merkume kurb u civârında vâki‘ Leşnice Palankasına bağteten hücum ve ricâlîni katl-i âm ve nisvân ve sıbyândan dört yüz mikdârı nüfûs-ı acezeyi seby ve esîr ve emvâl ve erzâk ve devâbb ve mevâşîlerin nehb...”

Metin, 11b

“...vezîr-i müşârün-ileyh hazretleri cenk ü cidâle me’zûn değil iken serhadd feryâdcılarının telh ve şîrin-i istigâse ve feryâd [u] figânlarından duramayub ictimâ’-ı askerden evvel kapısı halkı ve mevcûd bulunan nefir-i âmm-ı asker ile makarr-ı vülât olan Travnik’den hareket ve Karavul nâm merhalede yarındasu gün Cisir-i Kebîr ve Ostroşça kal’aları tahlîsi ve vâkı’ olan gazâ-yı guzâtın haberiyle mesrûr oldukda azîm şenlik idüb...”

Metin, 11a

“...Banaluka’da vâkı’ olan gazâ-yı ferah-bahşânın haberi ve ahz olunan kapudân ve Ostroşça gazvesinde ahz olunan rü’esâ-yı küffâr hayyen huzûrına ihzâr olundukda üserâ-yı merkûmı Yayçe kal’asında vaz’ ve habs ve kendüleri ikinci gün Podoraşçe nâm yaylaya çıkub girüden gelecek asker-i İslâm ile Cisir-i Kebîr gazâsında bulunan guzât-ı ejder-sıfât yetişince[ye] değin yayla-yı merkûmda iki üç gün meks ve ictimâ’-ı askere muntazırdan sonra cânib-i adûya hareket idüb mahsûr olan Banaluka kal’asına dört sa’at karîb konağa nüzullerinde...”

Târih-i Bosna, 12a

“...Vâlî-yi müşârün-ileyh Ostroviçe-i Atîk ahâlisine feryâd-res olmak için tertîb eyledüğü askeri inbi’âsdan sonra tabur-ı küffârın izdihâm ve kesret üzere idüğü haberler tevârüd idince min ba’d vâlî-yi gayyûrun karâra mecâli kalmayup ol gazâda bizzât kendüleri mevcûd bulunmak niyetiyle tahrîk-i inân-ı azîmet idüp maiyyetinde bulunan asâkir-i İslâm ile Travnik’den hareket ve ol cânibe âzim-râh-ı i’ânet olmuşlar idi ve hemân ol yevm-i meymenet-makrûnda Travnik’den üç sâat mesâfede menzil-i evveleri olan Karavul nâm mahalle nüzûllerinde işbu peyâm-ı nusret-i meserret-âmîzin vürûd ve vusûlüyle vâlî ve ahâlî ve âmme-i mü’minîn mesrûr u dil-şâd oldular. Vâhib-i Mutlak Cenâb-ı Hakk’a hamd u senâlar idüp sûr u şenlikler ile sürûr ve şâdmânî izhâr itdiler...”

Târih-i Bosna, 16b

“...bekâyâ-yı asâkirin orduya gelüp bir ân evvel yetişmelerine vesîle-i suhûlet olmak için ittifâk-ârâ-yı vâlî ve ricâl-i asâkir ile Yayçe menziline hareket ve nehzat ve altı sâat mikdârı mesâfe ilerüde Yayçe ve Setniçe mâbeyninde vâkı’ Podraşniçe sahrâsında nüzûl ve darb-ı evtâd-ı hıyâm meks ü ârâm olunup icâleten etrâf u eknâfa neşr-i evâmir isti’câl ve Banaluka imdâdına yetişmek için cünûd-ı zafer-mev’ûdun bir gün ve bir sâat evvel sahrâ-yı merkûmda...”

Metin, 16b

“...kendileri dahi der‘akab şehri Saray’dan hareket ve Ujiçe imdâdına azm ü ikdâm ve Gılasence yaylasında ictima‘-ı asker için nasb-ı hıyâm intizâr iderler. ...”

Metin, 26b

“...câhib-i yeminde vâkı‘ serhadd-ı zîre mukâbil Zirin memleketi tahrîbine atf-ı inân-ı azîmet buyurdılar. Nihâyet hudûd-ı İslâmiye’de vâkı‘ hâk-i âğişte-i hûn-ı beşerden ibâret Novin kal‘asına nüzûl ve kal‘a-i mersûme bedenine ittisâlen cereyân iden nehr-i Una’da köpri kurub kal‘a-i merkûmeye mukâbil serhaddât-ı küffârdan Zirin ve Pedle ve Goroniçe kal‘aları meyânında olan kurâ-yı küffârı tahrîb nâmıyla...”

Metin, 27b

“... Paşa-yı mûmâ-ileyh dahi asker-i İslâm ile savb-ı maksûda revân olub dâr-ı harbe kadem-i nihâde-i tahrîb ve kılâ‘-ı sâlifetü’l-beyân-ı harbiyye verâsında vâkı‘ [boş] nâm yaylaya takrîb eyledikde muhâfaza-i memerr-i cebel-i merkûm için binâ-kerde-i küffâr olan Pedle ve Goriçefa kal‘alarında olan küffâr kal‘aları terk ve firâr eylediler. ...”

Târih-i Bosna, 38a

“...vâlî-yi muhterem dahî medîne-i Saray’dan hareket ve Glasiçe sahrâsına sevk-i matıyye-i isti‘câl birle sahrâ-yı merkûmede nüzûl ve darb-ı evtâd-ı hıyâm olunup sahrâ-yı merkûm mahall-i ordugâh oldu. ...”

Târih-i Bosna, 54a-54b

“...serhadd-ı Bosna’da vâkı‘ Novi Kal‘ası sahrâsına bi’s-saâde ve’l-iclâl nüzûl ve darb-ı evtâd-ı hıyâm buyurdular ve nehr-i Una üzerinde cisr binâ olunup karşı geçildi ve mahall-i mezbûrdan takrîben iki buçuk sâat mesâfede vâkı‘ düşmen-i dîne tâbi‘ Zirin nâm kal‘a muhasarasına tahrîk-i ikdâm olundu. ...”

Târih-i Bosna, 54b

“...düşman-ı dîne tâbi‘ Zirin nâm kal‘a muhâsarasına tahrîk-i ikdâm olundu. Cünûd-ı muvahhidînin lâubâli cünbüş ve hareketleri küffâr-ı hâk-sâra bâ‘is-i vehm ve havf olub ol havâlîde vâkı‘ Bedle ve Goriçe kal‘alarında bulunan küffâr bîm-cân ile firâr ve dâr u diyâr-ı nekbet-âsârları içerülerine girizân olub, ...”

“...câhib-i yesârında vâkı‘ Zirin kal‘ası varoşı ve civârındaki kurâyı ılgâr-cüyân tâ’ifesi ihrâk eylediler. Birkaç kelle ve dil ile ordu-yı serdâr-ı zevîl-i‘tibâra vusûlimizde bir gice meks ve yarındaşı gün bi’z-zât serdâr-ı ekrem dahi dâr-ı harbe azîmet ve Zirin kal‘ası kurbuna nüzûl ve mahzâ irhâb-ı a‘dâ için kal‘a-i merkûme etrâfını asker ihâta ve birkaç şâhî topı menzil-i dırâzdan atıldı. Ahz olunan diller memleket-i küffâr beş altı konak yer boşanub Budin ve Peç tarafına ve derûn-ı kal‘aya firâr eylediklerini ihbâr eylediler. Muhâsara-i kal‘a [içün] lâzım olan top ve humbâra olmadığından gayrı girüden gelecek zahîre yetişmedüğünden istîlâ-yı kaht ü galâ ile perişânî-i asker ihtimâlından tecennüb ve girüye Novin kal‘asına avdet ve ...”

“...üç bine karîb mel‘unlar nehr-i Sava’dan kayıklar ile geçüb Banaluka kal‘ası tevâbî’nden tenhâ yerde vâkı‘ Kotur nâm kal‘a varoşını ve etrâfına îsâl-i hasâret ve bir mikdâr esir ahz ve hânelerini ihrâk idüb girüye avdetlerinde nefsi-i Kotur kal‘asında bulunan yüzden mütecâviz müselmânân küffârı ta‘kîb ve esirleri istihlâsı ile yetmiş seksen kelle ve dil alub vâfir küffârı tüfenkleriyle dahi mecrûh ve biraz mühimmâtların bırakturdıkları esnâsında Kinespol’e giden asker-i İslâm Banaluka’ya mesrûren vusûl ve...”

“...Ânifen zikri mürûr iden Zirin Kal‘ası top ve humbara ile gereği gibi tazyîk ve hâric ve dâhil-i kal‘ada vâkı‘ büyût-ı cümle tahrîk ve tahrîb olunup kal‘anın dahi burc u bârûları rahnedâr olup eğerçe fethi kuvvet-i karîbe gelmiş idi velâkin kal‘a-yı merkume Kostaniçe ve Gozdansfi nâm iki kal‘a-yı metîne meyânında vâkı‘ olduğundan kılâ‘-ı merkûmeler elde olmadıkça Zirin Kal‘asının muhâfazası emr-i asîr belki hîn-i tasavvurdan ba‘îd bir ma‘nâ olduğuna binâen ricâl-i serhaddın sevk ve ifâdeleriyle min ba‘d telef-i nüfûs ve abese iştigâl revâ görülmeyüp kal‘a-i merkûme muhâsarasından keff olunup Novi Kal‘ası sahrâsına avdet olundu. ...”

“...bir vakt-i meymenet-makrûnda sahrâ-yı Bilay’dan hareket ve diyâr-ı nekbet-âsâr-ı küffârdan Lika ve Udvena ve Vartça ve Kotar nâm memleketlere akın idüb tâ Vartça’ya varınca Kotar memleketini garet ve tahrîb ve hasâret itdiler ve nice def‘a gürûh-ı müşrikîn ile germiyetlü harb u kîtâl lillâhi’l-hamd küffâr-ı hâk-sâr her mahalde makhûr ve müdemmir olub eğerçe bu cenglerde câhib-i İslâmiyân’dan vâfir kimesneler şerbet-i şîrîn-güvâr-ı şehâdeti nûş ve niceleri mecrûh oldular. Velâkin taraf-ı küffârdan bî-şumâr küffâr endâhte-i hâk-ı helâk ve râh-ı nîrâna râhî oldular. ...”

1.5 Transkripsiyonda İzlenen Yöntem

- a. Arapça ve Farsça kelimelerin başındaki ayın (ع) harfi başta belirtilmeyerek sadece ortada veya sonda sağa açık tırnak işareti (‘) ile gösterilmiştir. Mesela: Sa‘âdet, müsâ‘ade, vâka‘ vs.
- b. Arapça ve Farsça kelimelerde kaf (ق) harfinden sonraki uzun vokaller قā , قī , قū şeklinde gösterilmiştir. Mesela: İrtikā, mukābele, evkāt, makūle vs.
- c. Arapça ve Farsça kelimelerde gayın (غ) harfinden sonraki uzun elif (ل) vokali (غ) çizgili ā harfi ile gösterilmiştir. Mesela: Gāfil, gāret, figān vs.
- d. Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun vokaller â, î, û harfleri ile gösterilmiştir. Mesela: Tahrîr, iş‘âr, ikdâm, husûs vs.
- e. Hemze (ء) harfini hâvî kelimeler sola açık tırnak işareti (‘) ile gösterilmiştir. Mesela: me‘zûn, me‘mûl, me‘mûr vs.
- f. Metin içerisindeki varak numaraları köşeli parantez [] içerisinde bold’lu olarak belirtilmiştir ve yine bazı eksik kısımlar metin tamiri sırasında bold’suz köşeli parantez [] içerisine alınarak tamamlanmıştır. Eğer metinde cümle arasında bir boşluk veya zikredilmeyen bir isim var ise bu, “[boş]” şeklinde belirtilmiştir.
- g. Ayetler metin içerisinde Arap harfli asıl şekilleriyle verilmiş ve ilk geçtikleri yerlerde Türkçe anlamları dipnotlarda gösterilmiştir. Ayetlerin Türkçe anlamları verilirken Diyânet İşleri Başkanlığı Kur‘ân-ı Kerîm Meâli esas alınmıştır.
- h. Arapça ve Farsça metin ve şiirler ise Arap harfli asıl şekilleri ile verilmeyip okunduğu şekilde aktarılmış ve Türkçe anlamları dipnotlarda gösterilmiştir.
- i. Arapça tamlama ile yapılan isimlerin yazımında; Abdu’l-lâh, Atâ‘u’l-lâh, yerine Abdullah, Atâullah yazımları tercih edilmiştir.
- j. Metnin daha anlaşılır ve düzenli hâle gelebilmesi için uygun görülen yerlerde gerekli noktalama işaretleri konulmuştur.
- k. Cephane/cebehane, guzât/guzzât, mersûmeyi/mersûmei vb. gibi yazımında birlik olmayan kelimelerin tamamının imlâda bütünlük sağlanması amacıyla tek şekilde yazımı tercih edilmiştir.
- l. Metinde yazımı yanlış olan kelimeler yazıldığı şekli ile verilmeyip doğrudan düzeltilerek yazımı tercih edilmiştir.

- m.** Eser transkribe edilirken dönemin ve bölgenin dil husûsiyetleri göz önünde bulundurularak mümkün mertebe her kelime o dönemde kullanıldığı şekliyle yazılmaya çalışılmıştır.

II. BÖLÜM

METİN

[1b] TEVÂRÎH-İ BANALUKA DER-DİYÂR-I BOSNA

بنام انکه نامش حرزجانهاست²

Hamd u hâliku'l-berâyâ ve ityân-ı vâcibât-ı hazret-i vâhibü'l-atâyâ ile isti'fâ-yı cerâyim ü hatâyâ ve istirfâ'-ı mihen ü belâyâdan sonra zuhûr iden havâdis-i âfâkı bevâ'is ü esbâbıyla sebt-i sahîfe-i tevrîh ü beyân ve zabt-ı kazâyâ-yı ibret-bahşâ ile mezlaka-i akdâm olan varta-gâhdan ikâz ve i'lân-ı lâzime-i zimmet-i ehl-i biniş ve ihtiyâr olmağla ahvâl-i sâlife beyânıyla îrâs-ı tenebbüh ve teyakkuz iden muhteberân-ı kâr-âgâh nakl-i vâkı'ât ile tahsîl-i ecr-i azîmü'l-berekât ve ibâdullaha terk-i âsâr-ı nâfi'ât idegeldikleriçün bin yüz kırk dokuz senesinde fesîh-i müsâlaha-i müeyyede iden Moskov keferesi visâl-i düvvümde bî-mûcib nakz-ı ahd iden Nemçe keferesi melâ'îni üç senede serhaddât-ı İslâmiye'ye müstevlî olduklarınca vâkı' olan cenk ü muhârebelerinde zuhûr iden darr u nef'i bevâ'is esbâbıyla alâ vechi's-sihha sâl ve mâh ve emâkin ve sa'atiyle sebt ü tahrîr iden vekâyî'nüvîsân-ı devlet-i aliyye cerâidine [2a] destres-i mütâlâ'a ve istinsâh olmak Bosnevîlere göre dâire-i imkândan hâric bir emr-i asîr olmağla hasbe'l-ittilâ' delk-i hîş-i pirâsten-be-an-câme-i âriyet hâsten mefhûmunca 'Husûs-ı mez[bû]reyi beynimizde bir kimesne şerh ve beyân ve tevrîh ve âyân eylese lâzime-i hâlden belki vâcibe-i âmâlden olurdu.' deyu Bosna'nın ba'zı zâbitân-ı kâr-dânı husûs-ı mezkûrenin beyânında irhâ-yı inân-ı hâme-i tibyân ider kimesne tefahhusunda cidd ü sa'y ile bu hakîr cerbezeyâne çeşm-i ibrâm ile nigerân oldukları muşhûd-ı mâ'lûmumuz oldukda adem-i bidâ'a ile i'tizâr ve bu makûle tarh-efgen-i esâs-ı tevârîh olan kimesne per-veş yâfte-i kurb-i saltanat olan vüzerâ-yı âlî-menzilet ve vükelâ-yı devlete takarrüb ile ahvâl ü esrârlarına tahsîl-i vukûfa muhtac ve mevkûfdur. Veillâ bi-killeti'l-humekâ misillü 'Pâyimâl-i gerdeş-i rûzigâr olmuş bizim gibi sâdedil gulâm-ı serhadd-nişînin kârı değildir.' deyu kusûrımıza i'tiraf ve i'tizâr olundukça ma'zeretimiz karîn-i kabûl olmayub ziyâdegî-i ibrâma bâ'is oldı. Âkıbetü's-şey izâ tekerrera takarrara mefhûmunca iltimâslarına müsâ'ade-i âcizâne bî-dırığ kılınub sinîn-i mezbûrede vukû' bulan [2b] muhârebât-ı âfâka adem-i ittilâ'ından nâşî beyânında izhâr-ı acz ile keff-i yed olunub ancak Bosna askerine ve serhaddine müte'allık umûrı Danu ve Nemçe keferesi üç senede Bosna eyâleti serhaddlerine müstevlî oldıkça eyâlet vâlîsi sâbıkâ vezîr-i a'zâm ve düstûr-ı feylesôf-ı âlî-himem-i Bermekiyyü'l-lutf ve'l-kerem devletlü Ali Paşa

² "Be-nâm-ı ânke nâmeş hîrz-ı cân-hast." (Yaratan Rabbin adıyla ki O canların koruyucusudur.)

hazretlerinin çîgûne-gî-i cenk ü tedbîri ve a'dâ-yı dinin keyfiyet-i inhizâm ü dimârı beyânında ihtimâl-i sehv ü hata ve izhâr-ı acz u kusûrî mütezammın sûret-i tevârihte bir risâlecik tahrîrine bi-avnillahi te'âlâ mübâşeret olundu. Ümidvârım ki deryâ-yı isti'dâddan ihrâc-ı dürer-i merâm idinceye değin neheng-i çarh-ı mu'azzeb meşgul-i girdâb-ı gaflet olunub gavvâs-ı kaleme mâni'-i ingimâs olacak vak'a-i mükedde ihdâsından memnu' ve mahcûr olur. Bi-hürmet-i seyyidi'l-mürselîn ol hakîm-i lâyezal ve kadîm-i bî-nevâlin irâdet-i aliyye-i mümteni'ü't-tağyîr âyine-i dünya-yı dû-renkde kâh sulh ve kâh cenk sûretin ibrâz idüb ibâdın hâlden hâle intikâline ta'alluk itmek ve ibâdullaha ifâze-i emn ü emân ve îsâl-i nef'-i ferah ve izâle-i darr u terah eylemede ihtimâm ve bezl-i vüs' ü tüvân idenlerkerîmesi **[3a]**³ "وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمُكِّتُ فِي الْأَرْضِ" mısdâkınca tûl-i ömr-i devlet ve sebât-ı izz-i rif'at ile kâm-yâb olageldikleri âdet-i ilahiye olduğu gibi erbâb-ı ucb u gurûr ve ashâb-ı gaflet ü fücûr dahi ihmâl ü i'tisâfları sebebiyle menzil-i murâda iremeden mazhar-ı kahr ü âfât-ı zü'l-celâl olageldikleri azmûde-i mehekk-i i'tibâr ve meşhûd-ı dîde-i ulü'l-ebşârdır. Hemân lâzıme-i zimmet-i ehl-i ibret oldur ki Bende hemân bih ki ze-taksîr-i hoş-özr be-dergâh-ı Hüdây-ı âverd dâimâ isti'fâ-yı cinâyât-ı bâisü'l-beliyyât iderek visâde-i kudretiyeye tevessüdden ve asâ-yı cebre istinâddan tevakkî ve hazer ve "يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُنْبِئُ وَعِنْدَهُ أُمٌّ" kerîmesi mantûkıyla kazâ-yı müte'allık sübûtuna istidlâl ve i'tikâd idüb dâimâ basîret ve intibâh ile hareket ve cezâ-i isâet-i mürtekebîne ve amel-i sâlih fâ'iline râci' olmak kazıyyesi dahi makbûl-i müsellemler olup vukû'-ı umûr ve müşkilâtta "وَأْمُرْهُمْ شُورَى" kerîmesi dibâce-i dîvân-ı a'mâl idinmek vâcibe-i zimmet-i umûm ve bâis-i indifâ'-ı kürûb ü gumûm olmağın hâssaten manâsıb-ı devletde olan kâr-fermâlara ehemmiyet-i mehâmm-ı lâzımü'l-ihtimâm olduğu bedîhîdir. Ez-cümle bâis-i tevfir-i mâl ü ni'met **[3b]** ve sebep-i tevsî'-i dâire-i şân-ı şevket olan emr-i cihâda ve sedd-i takarrüre bezl-i miknet ve sarf-ı kudret ile ehl-i ribâta ya'ni serhadd-nişîn olan gâzîlere küllî i'ânet ve inayet ve def'-i zarûret ile hâllerine takvîyet virmek cümleden elzem ve ehemmiyet ve âkîbet-i hâl için ahrâ ve eslem iken bin yüz kırk dokuz senesinde füc'eten zuhûr iden Moskov keferesinin tuğyân-ı mechûlü's-sebebi vak'asında kahr-ı a'dâ ve muhâfaza-i ân-taraf için bi'z-zât sadr-ı a'zam hazretleriyle olan asâkir-i İslâm'ın kesret[i] mel'ûn-ı mezbûrun müdâfa'asına kâfi iken ve mülûk-ı küffârın îsâl-i mazarratda ittihâdından ihtiyâten Nemçe keferesinin mukâbelesinde olan serhadd-ı

³ "İnsanlara yararlı olan ise yerde kalır." Ra'd/17

⁴ "Allah, dilediğini siler, dilediğini de sabit kılar bırakır. Ana kitap (Levh-i Mahfuz) O'nun yanındadır." Ra'd/39

⁵; "...işleri, aralarında şûrâ (danışma) ile olanlar,..." Şûrâ/38

mezbûreye hâssaten Bosna eyâlet serhaddlerine âhâr yerden asker ta'yîn eylemek lâzib ü labüdd olub ihtimâl itdükleri telâkî-i ferîkayn zamânı dahi mürûr itmişiken kış vakti Bosna'da asâkir tahrîrine ve Bender ile Hotin gibi ejder mânendi kal'alar arasında meştâ-yı sadr-ı a'zama mülâsık Boğdan kurâsının muhâfazası âmme-i umûra tercih ve Bosna'nın kadîmden berü kuvvet ve şöhret ve revnâkı olan beğ ve beğzâdesin ve serhaddin ma'rûf-ı [4a] dilâver-i zâbitânını yedi sekiz bin asker-i âteş-feşân ile Bosna'dan ihrâc ve Boğdan kurâsı muhâfazasına ta'yîn ve irsâl idüb cevânib-i erba'ası muhât-ı a'dâ olan Bosna gibi serhadd-ı ebi havf-ı vâvî gibi boş koyub Nemçe keferesine ferec-bahş-ı cem'iyet ve hücum olan ricâl-i devlet ve vükelâ-yı âlî rütbetin bu vaz'-ı gâfilâneleri kâr-agâhân-ı serhadde belki Bosna'nın umûmen sıbyân ve nisvâna ve dehâkîne-i felahat-kirdâra mûcib-i hüzn ü istiğrâb oldu. Hattâ serhadd halkı peşinden tetayyürât-ı mütenevvi'a-i vahşiyet ile kur'a-endâz-ı levha-i tahassür olmuşlar idi. Bin yüz kırk dokuz senesi şitâsında Bâba Dağı kışlasında zevk ü râhat-ı İslâmbol⁶ hayâliyle Moskov keferesiyle akd-i sulh kaydına düşüb tedârük-i hâlde gaflet ve mukaddemât-ı re'y ü tedbîrlerine böyle netîce-bahş-ı nizâm oldılar ki Azak kal'ası redd ve ahz-ı intikâm olunmadın sulh ü salâh-ı Moskov bî-vasıta-i şedîd vehâmet-i âkıbet getirür hâlâtandır deyü müsâleha-i mersûme husûlüne kezzâb-ı âhirü'z-zamân ve hîlebâz-ı kadîmü'l-eyyâm Nemçe'yi vasıta ittihâz idüb müsâleha-i mezbûreyi taraf-ı [4b] çâsârdan vekâleten iltizâm iden Nemçe çâsârının devlet-i aliyyede mukîm olan baylosu [boş] nâm gulâm-ı sade-rû ve hubz-gâr ü kârın sözüne i'timâd ve husûs-ı mezbûre için elli senesi mebde'inde murahhas ilçiler ile kâfir-i mezbûru dahi irsâl ve ândan ümid-i sadâkat iden ricâl-i gaflet-iştigâl husûl-i sulha intizârda iken baylos-ı mesfûr Moskov ile mâbeynlerinde mün'akid olan hîlelerine istihkâm ve kendi diyârına firâr eylediği demlerde Moskov çâsârı sahrâ-yı heyhâtda Özi suyu ile Karadeniz mültekâsında vâkı' Özi kal'ası teshîrine tertîb-i asker ve mühimmât ve Fart Mesal ismiyle med'uv baş vekîlini iki yüz bin asker ile Özi kal'ası teshîrine ber-vech-i müsâra'at ü isti'câl irsâlini ve bilâd-ı İslâm'a sû-i kasdını Özi muhâfızı vezîr-i sehâvet-semîr sa'âdetlü Yahya Paşa hazretleri ordu-yı hümâyûna pey-der-pey inhâ vü i'lâm ve mahzar-ı ahâlî ile feryâdını tasdîk itdirdikçe ricâl-i gaflet-fa'âl visâde-i sulha ittikâ ve gazâb-ı şehriyârîden adem-i meyyâlât ile vezîr-i müşârün-ileyhin adem-i gayret ve hamîyyetine haml ile teşnî' ve istigâsesine [5a] mükâberâne-i bî-niyâzâne ile mu'âmele ve iskât kaydına düşüb tedârük-i hâlde tesâmüh ü ihmâl iden gufelâ-i hodbîn, Bosna vâlisi vezîr-i müşârün-

⁶ Kelime, cümlelerin üzerinde yazılıdır.

ileyh-i bi'z-zekâ tarafından dahi Nemçe keferesinin Bosna'ya sû-i kasdı ve cem'iyet ve tuğyânı i'lâm olundukça ibkâ-i şurût-ı müsâleme ve tavsiye-i hâb ü râhat ile ısmât ve tedârük-i asker ile mukâbele-i düşmandan ictinâb ve mürâ'ât-i kâ'ide-i sulh ü salâhına vaz' ve hareketten zinhâr ve zinhâr lafzıyla tekrâr tekrâr serhadd-ı İslâm zâbitlerine muhkem tenbîh ü te'kid olunub 'Nemçe'nin zarar ve ziyânı yokdur.' deyü dostluğına i'timâd ile tekeffül misillü ecvibe-i müsekkine-i muvahhişe tahrîr itmeleri kâr-azmûdegân-ı serhadde girân belki sıbyân ve nisvânına mûcib-i ye's ü figân olub siyyemâ mağz-ı vüzerâ ve mecmâ'-ı asker-i İslâm olan Niş kal'ası vâlî ve askerden tehî ve hâlî kalduğundan cümleye başka bir hüzn ü firâk îrâs ve beyne'n-nâs güft [ü] gûyu telh-mezâk oldığı esnâda Özi kal'ası istilâsına revân olan Moskov tâbûrı takrîb ve Aksu geçidine vusûlünde **[5b]** Özi muhâfızı vezîr-i müşârün-ileyh ordu-yı hümâyûna inhâ ve iksâr-ı feryâd ü figân itmeğın Bender'de müctemi' olan askerden emr-i muhâfazaya kâfi olacak mikdâr asker ta'yîni bâbında ser-asger-i vezîr-i celîlü'ş-şân devletlü Muhsinzâde Abdullah Paşa hazretlerine hitâben emr-i âlîşân sâdir olmağın Yakovalı Selim Paşa beş altı yüz Arnavud piyâdesiyle ta'yîn ve irsâl olunub -kable vusûlihi- Özi muhâfızı vezîr-i müşârün-ileyh ordu-yı hümâyûna i'lâm-ı hâl ve istigâsenin semeresi tiryâk-ı arak olmağın Bucak sultânından ve Bender ser-asgerinden istimdâd eyledikde ser-asger-i müşârün-ileyh hazretleri kal'a-i mezbûre imdâdına sipâh ve silahdâr ocağından üç dört bin nefer serdengeçdi ve terakkîli âdem ta'yîn eyledikde zümre-i mezbûra itâ'atden hurûc ve kendi zâbitlerini dirhem ve dinâr bağı gibi muhkem bağlayub bayrakların dahi zâbitler elinden ahz ve ser-asger ile cümle asker gitmeyince 'Biz yalnız ol kadar gürûh-ı küffâra karşı gitmeziz ve Özi gibi çürük kal'anın muhâsarasına girmeziz.' deyü cevâb ve izhâr-ı ru'ûnet ile sâ'ir asker-i İslâm'a dahi ilkâ-yı şûriş **[6a]** ve fesâda der-kâr olduklarında merkûmları dâire-i itâ'ate idhâle ihtimâm olunamıyan askerde zuhûr-ı fitne ve fesâd ideceği mukarrer olmağın öteden berü ül'l-emre itâ'at ve inkıyâd ile ma'rûf Bosna askeri husûs-ı mezbûra me'mûr kılınub Bosna askeri başbûğı mîr-i mîrân Ebubekir Paşa altı bin Bosna asker[i] ile Özi imdâdına ber-vech-i isti'câl irsâl olunub başbûğ-ı mûmâ-ileyh Özi'ye iki buçuk sa'at karîb yerde vâkı' Pirezen Gölü geçidine vusûlünde kurudan giden yol ile Özi kal'ası on iki sa'at mesâfe olub kal'a-i mezbûre dahi fî'l-asl altı sa'atlık adanın nihâyetinde olub asker-i küffâr kurudan olan yolu Pirezen Gölü nihâyetinde konub sedd itmekle asker-i İslâm kondığı yerden Özi ancak iki buçuk sa'at yer idi. Lakin kayıklar ile geçmeğe muhtâc olmağın asker-i mezbûrun esnâfından mîrî levendât 'Bizim bahşış ve ulûfemizin zamânı kânûn üzere mürûr eylemiştir. Meccânen biz böyle çürük kal'aya kapanmazız ve böyle adanın içine

girmeziz.’ deyü cevâb ve iki bin kadar süvâri girüye Bender’e avdet eyledi. **[6b]** Kalan üç dört bin âdem ve zâbitân ve başbûğ-ı mûmâ-ileyh kayıklar ile geçdiler. Özi kal’asına vâsıl oldukları günün yarındası ki bin yüz elli senesinin mâh-ı [boş] onuncı günü Moskov tâbûrı ada başından kalkub kal’a-i mezbûreye yarım sa‘at yerde kondı. Bî-izn-i zâbitân, Bosna askerinden iki üç yüz süvâri gâzileri çarhaya çıkdıkda küffâr bir kat çarh-ı felek ve bir kat arabayı önüne vaz‘ ve sedd idindi. Bir iki gün çarha-i İslâm’a siper ardından top ve tüfenk âteşin saçub kal’aya karîb yerde açıktan metris almakdan ihtiyât üzere iken gice ile Özi’nin bağ ve bağçeleri hendeklerine teterrüs ve ale’s-sabâh kal’a-i mezbûreyi top ve humbâralar ile döğmeğe başladı. Kal’a-i mezbûrede olan yerlü neferât mukaddemâ hâzır eyledikleri otluklarını Bosna askerinden kaçırub derûn-ı kal’ada dekâkine ve hânelere doldurdılar. Ma‘nen düşmana i‘ânet ve kendü nefslerine itdikleri hıyânete kanâ‘at itmeyüb kal’ada olan hâneleri ve dekâkini vezîr-i müşârün-ileyhin emr[i] ile hedme mübâşeret **[7a]** idenler üzerine yerlü yamaklar gulüvv ve hedm itdirmeyüb otluğı ebniyeden ihrâc itmediler. Mâh-ı mezbûrun on altıncı günü sabâhdan mukaddem otluk ile dolı beş altı hâneye humbâra düşüb cevânib-i erba‘adan âteş zuhûr ve kal’a-i mezbûre içi çâh-ı gayyâya döndükde küffâr dahi yürüyüş ve hücum eyledi. Altı yedi sa‘at mikdârı yaka yakaya tüfenk ve kılıç ve çapa ve kürek ve taş ve ağaç ile parmaklık üzerinde bi’l-icmâl bir cenk-i bî-misâl olub bir cânibden âteş ve bir cânibden küffâr-ı hâk-sâr ehl-i İslâm’ı bir mertebe tazyîk eyledi ki herkesin cân-ı azîzi hancere-i hulkûma uruc eyledi. Dilâverândan gayrı her bir cebân zarûrî şîr-i jiyân ve Rüstem-dâsitân olub parmaklık ardından dalkılıç sıçrayub kurd koyuna karışur gibi küffâra karışub çâr-yek sa‘atte sufûf-ı a‘dâyı bi-avn-i Hüdâ târûmâr ve kal’adan redd ü teb‘id idüb katı vâfir küffârı nişîb-gâh-ı çâh-ı dûzahı irsâl eylediler. Küffârın kimi girüye metrislerine ve kimi çâk ordularına firâr ve ba‘zı mühimmâtını ordu-yı **[7b]** menhûslarına nakl ü îsâle mübâşeret ve teshîr-i kal’adan me’yûs olmuşiken ihtirâk-ı dür [u] fütûrdan hâsıl olan âteş-i şiddet-eser i‘ânet-i rûzigâr ile derûn-ı kal’ada olan ebniyeyi ihrâc eyledikden sonra zîr-i zemine hulûl ve cebhâne kemerlerin kızdurub tenevvür-i tefsîde-i gayyâya dûzah-ı rencideye döndürdükde âteş-i zemin sûzigâ ve vesmeğe güzâr eyledikde cebhâne dahi âteş alub derûn-ı kal’ayı ân-ı vâhidde sûr-ı İsrâfil gibi cevvi-i havada serâb ve yüz yıllık virâne gibi harâb ü yebâb eyledi. Asker-i İslâm’ın kimi gökyüzünde tayerân ve kimi yeryüzünde nâlân olub havada uçan top gülleleri ve humbâra ve ebniye taşları ve kerestesinden her merd-i seberd bir zahm-ı şedîd ile hissemend olub kal’ada olan yerlü kolı ve ehl ü iyâlleri zarûrî vire bayrakların çıkarub kal’ayı küffâra teslîm eylediler. Parmaklık metrisinde bulunan Bosna askeri vire-i

kâzibe-i küffâra i'timâd idüb ânlar dahi kal'a hendeğinde bulunub zâd u zahîre ve cebhâne döğünüb herkesin eli ve ayağı kesilüb hîle-i küffâr ile esir olacakları müşâhede [8a] olunacak kayıklar ile selâmet cânibine rehyâb-ı halâs olan bir mikdâr müslimîn ile bu hakîr-i pür taksîr dahi bi-inâyetillahi'l-meliki'l-kadîr necât ü halâs buldum. Ma'reke-i mezbûrede bulunan Bosna askerinin mazhar-ı gazâb-ı Yezdân oldukları musîbetin haberi henüz Bosna'da nâ-şinîde iken Bosna serhaddâtına mukâbil cem' olan asker-i Nemçe'den bir bölüğü İzvornik sancağı nihâyetinde Belgrad'a iki konak yerde vâkı' Leşnice palangasını sulh ü salâh üzere gice ile ale'l-gafle basub derûnunda bulunan ehl-i İslâm'ın ricâl [ü] nisvânından elli altmış derdmend neferi esir ve nakz-ı ahd eylediği muhakkak olıcak vâlî-i vilâyet olan vezîr-i sûtûde-tedbîr-i müşârün-ileyh hazretleri eyâlet-i mezbûrun ulemâ ve ayânı ve umûr-dîdelerin kendü yanına cem' ve tedârük-i hâlde cümle ile bir iki gün subha-gerdân-ı müşâvere olub serhadd-ı Bosna'nın resm-i kadîmi üzere ihrâc-ı asker için her bir kazâya ve kal'aya birer başbûğ ve ocakzâdeler zümresine perâkende alay beğlerini nasb ü ta'yîn ve kasabât ve kurâda sâkin haml-i silâha ve harb darb ve kıtâle kâdir umûmen il erleri [8b] hâzır ve âmâde olub habere müterakkıb olmalarına ekid buyruldılar irsâl ider. Der-akâb Çetin ve Bozin ve Cisir-i Kebir ve Ustrumca ve Banaluka kal'aları muhâsarası haberi serhadd feryâdcıları ile zuhûr ve Frenk-i kumârbâz dahi var kuvvetin bazuya götürüb hudûd sırasıyla asker ihzâr ve Bosna'ya sû-i kâsd ve yine Belgrad tarafından bir Cenderâl asker-i vâfir ile İzvornik kal'asına su-i kâsd ile Niş üzerine revân ve usât-ı cibâli tuğyân ve begâyet tahrîk ve ânlar dahi ref'-i livâ-yı isyan ve tahrîb-i bilâda cesâret ile devlet-i aliyye cânibine giden yolları sedd eyledikleri şinîde-i sığâr u kibâr olduktan sonra herkes cân-ı şîrininden nâ-ümid ve cihât-ı sitteden zuhûr iden düşmana cevâb virmekden me'yûs ve dergâh-ı kayyûm-ı vâcibü'l-vücûda tazarru' vü niyâz ile vâlî-i vilâyet ma'iyetine irmeğe şitâbân olurlar. Pîr ve alîl ve ma'zûr-ı derdmend olanlar sıbyân ve nisvân ile hıdmet-i du'âda kalub te'sîr-i da'vât için cevâmi' [ve] mesâcidde ve esvâk [u] emâkin-i mübârekede taleb-i nusret ile 'Ey bî-çârelerin meded-resi erhâmürrâhîmin Allah, gürüh-ı enbiyâ ve evliyâ ve hâssaten ümmeti olduğumuz resûl-i ekremin Muhammed Mustafa [9a] sallallahu aleyhi ve sellem hürmetiçün bu mahsûr ve muzdarib sıbyân ve nisvânı pâmâl-i küffâr olmakdan mahrûs ve mahfûz idüb Moskov seferinde olan gâzilerimiz yerine vâlî-i vilâyete melâike-i mükerremîn ta'yîn ve asker-i İslâm'a nusret ihsân eyle.' deyü analar aç ve susuz sıbyânı kimi beşiğinde ve kimi hânesinde koyub kimi kucağına alub âvâz-ı musîbet-sâz sıbyân feryâdlarını dem-sâz idüb istilâ-yı havf-ı vahşiyetdir ve o belâları velvele-endâz-ı kubbe-i arşü'r-rahman olub seferden hânelerinde kalan

müslümanların şiddet-i girye vü zârlıkları cemâ'at ile edâ-yı salâta mâni' olduğu meşhûrdur. Hattâ ol eyyâmda ba'zı yerlerde gice ile cevvi havada Gülbânk-ı Muhammedî ve ka'ka'a-i silâh ile at patırdısı ve asker gürüldisi ihsâs idenler şöhret ile nakl iderler. Serdâr-ı hasenât-âsâr-ı müşârün-ileyh hazretleri dahi Bosna'nın memdûh askeri Moskov cânibinde bulunmağla cihât-ı sitteden zuhûr iden gürûh-ı enbûh-ı küffâra yalnız kapısı halkı ve nefir-i âmm halkıyla cevâb virmeğe muhâle karîb bir emr-i asîr olduğu rütbe-i zanna yetürmüş idi. **[9b]** Ve Cisir-i Kebîr ile Ustrumca kal'alarında mahsûr olan ehl-i İslâm'ın tahlîs ve imdâdına Bihke ve Ostroşça ve tevâbi' kılâ' ve palanga askerini ve zâbitânını ve Kilis sancağı nefir-i âmmını mütesellim ile ve kadîmden berü tedmîr-i küffârda mevt-i vebâdan ibâret olan İhlevne ve Glamoç kal'alarının dilâverlerini ve kendi deli başları Bektaş Ağa'yı levendât ile ta'yîn ve cümle-i a'mâl için Bosna'nın kadîmî ocakzâdelerinden i'mâl ve teşcî'-i askere kâdir pîrân-ı cihân-dîde ve ukalâ-yı kâr-azmûdeden eyâlet-i Bosna'nın çavuşlar kethudâsı Ali Paşazâde Osman Beğ nâm pîr-i şecâ'at-semîri başbûğ nasb ve irsâl ve kendüleri cem'-i askere isti'câl eylediler. Mûmâ-ileyh Osman Beğ ber-vech-i müsâra'at ta'yîn olunan asker-i İslâm ile beşinci gün mahall-i me'mûra vusûlünü küffâr ihsâs eyledikde ordularından ve metrislerinden taşra çıkub muhkem ve muntazam alaylar ve saflar kurub küffâra mukâbil olduklarında başbûğ-ı mûmâ-ileyh asker-i İslâm bast-ı mukaddemât-ı gayret-engîz-i gûnâ gûn ile tergîb ü teşcî' ve ihmâl-i idbâr sebebiyle hâsıl olur zarar ü fezâhat ile **[10a]** terhîb ü teşnî' eyledikten sonra yetişebilen asker-i İslâm ile alay kurub küffârın saflarına mukâbil geldiklerinde Bihke vâ'izi Ahmed Efendi ferîkayn üstüne çıkub du'â eyledikten sonra girüden gelecek asker yetişmeden guzât-ı İslâm sell-i şimşîr ile hücum küffâr dahi pâ-bercâ-yı sebât olub gözün ağı karasından fark olunacak yere geldiklerinde asker-i İslâm'ın tâ gözüne bir âteş-i can-güdâz virdikde ba'zı gâzîlerin üzerinde barut sıkısından libâs tutuşub ferîkayn dumân içinde kalur. Guzât-ı nusret-cûy dolu dizgin geldikleri hamle ile küffâra göğüs göğüse çalub bi-inâyetillahi'l-mu'în küffâr-ı dâimü'l-inkârı târûmâr ve [silik] melhamede küffârın ekserini tu'me-i tiğ-i ejder-niyâm ve firâr idenleri iki üç sa'at mesafe ta'kîb idüb ânların dahi nısfını kılıçdan geçirüb a'zâm-ı kılâ' Hırvat Sin nâm kal'a kapudânını ve iki bî-nâm Nemçe zâbitlerini hayyen ahz ve mühimmât ve ordu-yı küffârı zabt ve devâbb-ı mevâşîlerin ıstabl-ı iğtinâma rabt idüb mûmâ-ileyh Osman Beğ melhame-i mezbûrda tüfenk zahmından **[10b]** şehîd ve sâ'ir zâbitân-ı serhadd nusret ve selâmet ile cânib-i Destorine'ye avdetleri esnâsında Banaluka üzerine gelen tâbûr-ı küffâr kal'aya takrîb eyledikde mahzan kemmiyyet ve keyfiyyet-i küffâra tahassul-ı ittîlâ' için kal'a-i

mezbûrda Atina kûhunda yedi sekiz yüz nefer süvâri gâzîleri bir iki sa‘at ilerüde çarha-i küffâra ansızın rast gelüb sell-i şimşîr ve yâd-ı nâm-ı hazret-i Rabb-i nasîr ile küffâra hücûm ve bi-avnullahi’l-bârî’l-azîz çarhasını târûmâr ve iki bine karîb küffârı dâs-ı düşman-ı direv-i sagîr ile mezra‘a-i melhamede damd idüb melâ‘inin çarhacı başıları olan Dermiyal nâm kapudânı mecrûhan ahz ve cânib-i müşîriyete irsâl ve i‘lâm-ı hâl eyledikleri esnâsında vezîr-i müşârün-ileyh hazretleri cenk ü cidâle me’zûn değil iken serhadd feryâdcılarının telh ve şîrin-i istigâse ve feryâd-ı figânlarından duramayub ictimâ‘-ı askerden evvel kapusu halkı ve mevcûd bulunan nefîr-i âmm-ı asker ile makarr-ı vülât olan Travnik’den hareket ve Karavul nâm merhalede yarındasu gün Cisir-i Kebîr ve Ostroşça kal‘aları tahlîsi ve vâkı‘ olan gazâ-yı guzâtın haberiyle mesrûr oldukda azîm şenlik idüb **[11a]** ancak gazve-i merkûme sürûrına mukâbil ve mu‘âdil serhaddlerde vücud-ı nâ-yâb-ı mûmâ-ileyh Osman Beğ’in şehîd olmasından mahzûn u mütefecci‘ olub cânib-i adûya irhâ-yı inân müsâra‘at ü ikdâm ider. Ahsan-ı kılâ‘-i Bosna’dan Yayçe nâm kal‘aya nüzûllerinde Banaluka’da vâkı‘ olan gazâ-yı ferah-bahşânın haberi ve ahz olunan kapudân ve Ostroşça gazvesinde ahz olunan rü’esâ-yı küffâr hayyen huzûrına ihzâr olundukda üserâ-yı merkûmı Yayçe kal‘asında vaz‘ ve habs ve kendüleri ikinci gün Podoraşçe nâm yaylaya çıkub girüden gelecek asker-i İslâm ile Cisir-i Kebîr gazâsında bulunan guzât-ı ejder-sıfât yetişince[ye] değin yayla-yı merkûmda iki üç gün meks ve ictimâ‘-ı askere muntazırdan sonra cânib-i adûya hareket idüb mahsûr olan Banaluka kal‘asına dört sa‘at karîb konağa nüzûllerinde tâbûr-ı küffâra giden iki yol ağzına geldikde kangı yol ahrâ-yı ensebdır deyü istihbâr ider. Kimi cânib-i yesâr ile düşmana giden yol arkırı ve düz sahrâdır at oynağı yerlerdir kal‘a dahi ol cânibdedir, sebât ile **[11b]** hamle ve hücûm ve avd [ü] ric‘ate hâ’il olur dağ ve dere depe yokdur. Cânib-i yemîn ile düşmana giden yol dolaşık ve dar ve gâyet sarp kûhistândır, kal‘a dahi suyun öte yüzünde kalur. Bu sarp yol ile gidersek küffârın etrâfında olan çarh-ı felekden metîn ve müstahkem bağ ve bağçe dırahtları ve havluları kat-ender-katdır. Siperler ardından bizi haşlar ve ândan gayrı halâs ideceğimiz kal‘aya imdâd mümkün olmaz ve Vrbas gibi nehr-i kebîre köpri kurmağa kerâstemiz olsa dahi küffâr kurdurmaz. Böyle bir yol ile varilub vech-i meşrûh üzere aks-i murâd zuhûr iderse bî-vech fırsat meks ü tereddüd ile cidd ü cehd kesel ü ihmâle mübeddel ve emeğimiz bî-ma‘na yere masrûf olursa illâ-vedâ‘ ey mülk-i mâl ve’l-firâk ey ehl ü ıyâl diyen mütehassirlerden olmayalum deyü münâsib i‘tikâdınca ihtimâlât-ı muvahhişe virenleri kâr-azmûdegân-ı serhadden biri iskât ve Belî, dolaşığa giden yol eb‘ad ve dar ve sarpdır suyun öte yüzüyle giden yol düz sahrâdır bir dürlü hâ’il yokdur lakin ol yol

ile küffâra açıktan gelinüb iyâzen-billâh-ı te‘âlâ asker bir kere girüleyüb cüz’-i palakzîde-i mezlaka-i [12a] inhizâm olmak lâzım gelür ise girüde siper ve melâz olacak şeyi olmaduğundan köprüsüz ve Vrbas gibi nehr-i kebîrden ferd-i vâhid girüye selâmet ile ubûr ve düşmandan tahlîs-i cân mümkün olmayacağı emr-i mukarrerdir. Dolaşığa giden yol sarp ve düşman dolayı kat kat siperler bulunduğu mâni‘ değil, inşaallah [u] te‘âlâ ol siperler bizim piyâdelerimize hâzır metris olur. Küffâr bizi ol yol ile karşılamak murâd itse öyle sarp mişelikde saf ve alay kurub top ve cebhâne ile gelemez. Bu yol ile küffâra varılıb hîn-i hamle ve hücûmda askerimize girülemek dahi lâzım gelür ise ol sarp dağ bizim elimizde hâzır siper ve melâz olur didikde vezîr-i müşteri-tedbîr bu re’yin sahibini tasdîk ve tedbîrini imzâ ve istihsân ve dolaşığa giden sarp yol ile hilâf-ı murâd asker azîmet idüb hîn-i seher Banaluka üsti yanında vâkı‘ cebel-i şâhika[ya] mukaddem çıkanlar kesret-i asker-i adû ve enbûhî-i ordu-yı küffâr virdüğü dağdağa-i hâtır serdâr-ı âlî-tebâra tefhîm eylediklerinde tedebbür ve ihtiyât ile tavsiye iden mukarreblerine ümmet-i Muhammed aleyhisselâmın pâ-mâl-i küffâr olub kılâ’-i İslâmiye [12b] makarr-ı kefer ve cevâmi‘ ve mesâcid âdet-i kabîha-i küffâr üzere ıstabl-ı devâbb-ı melâ’in olduğu kıyâmetini görüb dünyada mazhar-ı gazâb-ı âteş-bâr-ı pâdişâhî ve ukbâda hırmân-ı rahmet-i ilâhî ile hâib ve hâsir olmakdan ise şehîd olmak değil kişi kendi eliyle kendi cânına kıymak evlâ ve ahsendir deyü cevâb virdikten sonra bu cenkde hitâm-ı maslahatdan evvel kelle ve dil getürenleri in‘âm ve ihsân ile şâd-kâm itmek yerine katl ile mücâzât iderim murâd üzere maslahat müyesser olur ise cümle-i guzât kendülerini mazhar-ı nevâziş ü iltifât bilsünler deyü asker-i İslâmı bî-ma‘na işgâl-i muzırrdan men‘ ve tenbîh buyurub cebel-i mezbûrdan kendileri dahi tâbûr-ı küffâra nazar-endâz olub biraz aşğa tâbûra doğru yürürler. Yürüdüklerini gören civânân-ı cenk-cûy[ân]; ser-asker gitdi deyü biz ne duralum bir mikdâr gâzîler ilerü sür‘at ü şitâb ile hareket ve ansızın karavul-ı küffârdan ibâret bir rekmend bölüğüne uğrayub sell-i şimşîr ile gürûh-ı mezbûrun üzerine hücûm ve kimini kılıçdan geçirüb kimini kırarak tâbûr-ı küffâra dek sürerler. Ardlarından [13a] asker gelür mi gelmez mi bakmayub cem‘iyyet-i kübrâ-yı küffâra dahi hücûm iderler. Melâ’in bunların üzerine sufûf-ı mürettebden bir âteş-i bilâ-bâr saçub girüye redd ve teb‘îd ider. Guzât-ı mezbûra girüden bir mikdâr âdem irişdüğüyle tekrâr gayretlenüb ser-askerden mukaddem tâbûr-ı küffâra hücûm eylediklerinde âteş-i top ve tüfenk ve lağım misillü küffârın yere gömdüğü humbâraların kesret-i şiddetinden nice zühreler çâk ve nice gâzîler üftâde-i hâk-i helâk olur. Hattâ ba‘zı gâzîleri âteşiyle humbâra pâreleyüb parçalarını ağaçlar üzerine çıkarır. Guzât-ı İslâm girüledüğünü kal‘a içinde mahsûr u muztarr ve muntazır-ı

imdâd olan müslimîne meşhûd olıcak asker-i İslâm bozuldı deyü üç dört bin nefer sıbyân ve nisvân feryâdların felek peyvend idüb derdimize dermân ve din karındaşları gelür bizi halâs ider ümidimiz var idi ândan dahi kat'-ı ümid eyledik Ya Allah feryâd u figâna boşanan gürûh-ı sıbyân ve nisvânın enîn ü henîn-i tâkat-şikeninden ricâlin aklı başından gider. Küffâr dahi tekrîr-i hamle-i asker-i İslâm'dan şaşub tedârük-i hâle isti'câl ile **[13b]** karşı yakada kalan güzîde askerini köprüden bu yakaya geçirüb çarh-ı felek ardında muhkem ve muntazam saflar ve alaylar kurub âlât-ı cenk ve âteşine kavî nizâm virdikden sonra çarh-ı felekden taşra hezâr merdden ibâret bir iki rekmen atlusını çarha ve cevelâna ta'yîn ve irsâl ve tâbûr pâ-bercâ-yı gurûr ve nahvet olduğını vezîr-i kerem-semir müşârün-ileyh hazretleri zâbîtân-ı asker ile müşâhede ve ilerü giden bir bölük cenk-cûyân-ı İslâm yalnız a'dâya mukâvemet değil rahrev-i nişîb-gâh-ı inhizâm olacakları mukarrer idüğü müşâhede eyledikde sebkat iden müddet-i çend sa'at muhârebeden sonra Saray-ı Bosna'nın turnacıbaşısı serdengeçdi yeniçerileri ağaları ile piyâde yeniçeriyi dağdan aşağı indürüb yukarı taraftan düzlükle açıktan çarh-ı feleğe doğru ta'yîn ve tesyîr ve aşağı taraftan su yalusıyla güzîde serhadd kulu ve gönüllü isteyen nefir-i âmm atlası ve orta koldan perâkende alay beğleri ocakzâdegân ile ve serdâr-ı ekremin kapısı halkı vezîr-i müşârün-ileyhin alay bayraklar ile ve Hersek sancağı mütesellimi Durmuş Paşazâde Murad Beği Hersek sancağı nefir-i âmm ile ta'yîn ve tesyîr olunub **[14a]** vezîr-i müşârün-ileyh dahi kuvvetü'z-zahr-ı asker olarak bir kurşun menzili ardlarınca mehterhâne ve sâ'ir unvân-ı vezâret ile yürürler. Üç koldan vech-i meşrûh üzere yürüyen asker-i İslâm açıktan metetres olan düşman-ı din üzerine bir uğurdan hamle ve hücum eylediklerinde tâbûr-ı küffârdan üzerlerine saçılan âteş-i ecel-bâr bi'l-icmâl hadd-i ta'birden dîr ve nice gâzîlerin sermâye-i hayatdan mehcûr olur. Esb-i zindegânîden nüzûl ve infikâk iden şühedâya girüden gelen guzât-ı sâfi fu'âd bakmayub küffâra hücum ve çarh-ı feleklerine varınca üç dört kat direkli ve baskılı kavî çitleri ve ba'dehû çarh-ı feleği kırub kimi kılıç ve kimi mızrak ile küffâra karışub inâyet-i Bârî ile saflarını ber-hem-zede-i herc ü merc ve kıra kıra nehr-i Vrbas'a varınca sürüb küffâr-ı demâr-dîde nehr-i mezbûrda kurdukları köprüden diyârlarına firâra ikdâm eyledikde karşı yakada kalan zâbîtân-ı küffâr köprüyi kat' eylediklerinde bakıyyetü's-suyûf melâ'in gürûh gürûh nehr-i Vrbas'a dalub gark u nâ-bûd olurlar. Cebhâne ve sâ'ir mühimmâtları nasîb-i ser-bâzân-ı millet-i **[14b]** beyzâ oldukda hîn-i inhizâmda perişân ve halâs-ı cân ümidiyle cevâmi' ve mesâcide ve şehir-i Banaluka'nın dekâkin ve hânelerine duhûl ve tahassun iden haşr-gîn-i bî-dini ebniyeden ihrâc için hamle ve açıktan hücum iden asker-i İslâm'ın kimi şehîd ve kimi zahm-dâr olub bu

vechle ihrâclarına sa'y ü ihtimâm telef-i askere mûcib olduğu meşhûr ve mücerreb oldukda âmmе-i ebniyeye âteş urulub asker-i İslâm'ın girüye emr ü tenbîh olundukdan sonra ebniyeye âteş urulub devr-i kusûrun ihtirâkından helâk olan kefereden mâ'adâ âteşden taşra çıkanlar dahi ahger-i âteş-i tiğ-i bevâr olub ol gün küffârdan alınan top ve mühimmât akşam üsti huzûr-ı serdâriyyete ihzâr olunur. Yevm-i merkûmda ufûnet-i sayfiyede âmedşüd-i cenk ü cidâl olan atlar ve gâzîler bîtâb olmağla izâle-i kelâl-i tâkat-rübâ için mahall-i muhârebeye muttasıl olan bağçelerde nüzûl ve ârâm ve edâ-yı salât-ı mağrib ve işâya kıyâm iderler. Şiddet-i cez' siyyemâ âteş-i cân-güdâz sâlim ü zahm-dâra bir mertebe iştidâd virdüğü beyt-i “be-gayr ez merdum-i dîde be-rûz-i merg cân-ı men⁷ / nemî bînem kesî âbi çekâned der dehân-i men⁸” mefhûmuna **[15a]** mazhar olurlar. Ol gice def'-i lümhes ile herkes şâd-âb ve girüde kalan ahmâl ü esgâlden kendilerine ve atlarına sedd-i ramak-ı hayat idecek gıdâcık tedârüküne iştigâl ve bisyâr kimesne zulümât-ı cu' ile meş'ale-i âfitâbı istikbâl ve çâk yarındası gün sultân-ı gurûba açlıktan arz-ı hâl iderler. Karşu yakada kalan bakıyyetü's-suyûf-ı küffâr gice ile diyârları tarafına firâr ve ekser[i] mühimmât ve eskâlin terk eylediğini kal'a içinde olan müslimîn erkence ihsâs ve mâl ve eşyâların iğtinâm iderler. Bu cânibde serdâr-ı pesendîde-i âsâr hazretleri ale's-sabâh hareket ve kal'aya muttasıl olan köprüyi kâbil-i mürûr olacak mertebe ta'mîr ve asker-i İslâm ile kal'aya girüb tebşîr-i ibâdullah ve muhâsara eyyâmında zahm-dâr olanlara ve hıdmet-i pesendîde idenlere atâ vü ihsân idüb kal'a-i mezbûrede top ve tüfenk ve hâssaten humbâradan helâk olan hayvanât ve insan lâşeleri ufûnet-i sayfiyede kurdlanub kerâhet-i rahiyâ-i kabîha ile insanı helâk idecek mertebesine varmış, sıbyân ve nisvânın kimi kurşun yâresinden zahm-dâr ve kiminin humbâra ayağını ve kiminin elini **[15b]** götürüb feryâd ü figân iderler. Sağ olan havâtîn ve ebkâr asker-i İslâm'ın atları dutağına düşüb derdimize dermân geldi deyü hazz u sürûrundan bayılmış ve şiddet-i muhâsarada barut tütününden hâk-i siyaha dönmüş simin-ber-i nazenîn muhadderâtı görenler gayrete boğulub vezîr-i müşârün-ileyh hazretleri hâllerine bakub zâr zâr ağladuğı meşhûrdur. Eyyâm-ı muhâsarada ricâle hıdmet ve tüfenk dolduran nisâyâ atıyye ve hayır du'âlar ithâf eylediğı cümleye ma'lûmdur. Ol gün kal'ayı temyîz ve lâşelerden tathîr ve kefereden kalan araba ve mühimmât kal'aya çekdürüb atına güvenen gâzîleri ta'kîb-i küffâra irsâl ve kendüleri merâsim-i şükr-güzâriye iştigâl iderler. Memleket-i küffâra kudret kal'asından ibâret olan nehr-i kebîr-i Sava'ya varınca pesmândegân-ı küffârı bir iki gün tedmîr ve kelle ve

⁷ Canım benim, ölüm vaktinde gözbebeklerimden başka

⁸ Hiç kimseyi görmüyorum ki ağzıma bir damla su damlatsın.

dillerle gelen gâzîlere ve tahlîs-i kal'a günü düşman-ı dine itâle-i dest-i berd-i gazanferâne iden şücâ'-ı düşman-şikene bahşiş ve çelenk virüb ânda birkaç gün meks ve ârâm iderler. Lakin serhadd-ı bâlâda mahsûr olan kal'alar henüz tahlîs olunmadığından cümlede ızdırâb bâkî olmağın **[16a]** imdâd ü istihlâslariçün Bihke ve Ostroşça kal'aları ve tevâbi'-i kılâ' kulu ve zâbitânı ta'yîn ve irsâl olunub kendileri makarr-ı vülât olan Travnik'e avdet iderler. İmdâd-ı mezbûr mahalline takrîb eyledikde asker-i küffâr firâr ider. Atı yügrük olan gâzîler ardlarından irişüb bir mikdâr kelle ve dil alurlar. Kal'alar tahlîs ve küffâr yüzi karalığıyla firâr eylediğini zâbitân-ı serhadd cânib-i serdâriyete arz ve i'lâm eylediklerinde sürûr ale's-sürûr hâsıl olub makarrına vusûl ve ândan kürsî-i memleket-i Bosna olan medîne-i metîne-i saray-ı cihân-ârâya nehzat ve vusûllerinde mukaddemâ Bosna hudûdı sırasıyla geçüb Niş kal'asını zapt ve Bosna'dan Âsitane-i sa'âdet-medâra mürûra münhasır olan yollar üzerine asker gönderen Cendral Kalemro Rumili'nden Bosna ve Rumili eyâletleri mültekâsında vâkı' Ujiçe kal'asını muhâsara ve Bosna hudûdı nihâyetinde Arnavudluğa mülâsık Yenipazar kal'asını Nemçe keferesine alduran usât-ı cibâl dahi Seniçe palangasını zapt ve ihtirâk idüb Özi'de mazhar-ı gazab olan askerinin haberi zuhûr ve devlet-i aliyye cânibine Bosna'dan **[16b]** mürûrî mümkün olan ma'âbir ve benâdir bi'l-külliyeye mesdûd-ı usât olmağın taraf-ı saltanat-ı aliyyeden me'mûl olan imdâd ü inâyetden dahi herkes me'yûs ve gâile-i sâbıkadan iki kat berter beliyeye hudûs ve bühûr eyledikde zuhûr iden beliyât-ı cedîdeden devlet-i aliyyeye giden yolu açmak ve Yenipazar kal'asını istihlâs eylemek akdem-i umûr olmağın Hersek sancağı nefîr-i âmmını ve livâ-yı mezbûrun perâkende alay beğisi neferâtıyla ve kılâ' kulunu zâbitânıyla ta'yîn ve ihrâc ve a'mâllerichün Hersek sancağı mütesellimi Durmuş Paşazâde Murad Beğ'i baş ve bûğ nasb ü ta'yîn ve ba'dehû kendi kethudâları Gürci Ya'kub Ağa'yı ta'yîn ve irsâl idüb kendileri dahi der'akab şehri Saray'dan hareket ve Ujiçe imdâdına azm ü ikdâm ve Gılasence yaylasında ictima'-ı asker için nasb-ı hıyâm intizâr iderler. Mütesellim-i mûmâ-ileyh dahi cem'-i askerden sonra maksûda azîmet ve usât-ı merkûmeye bir konak takrîb eyledikde asker-i İslâm'ın gelişini ihsâs ve Bosna hudûdundan tâbûr-ı küffâr cânibine karar ve dâr-ı harbe lühûk iderler. Üzerlerine asker-i İslâm Seniçe nâm mahalle vusûllerinde Yenipazar'da **[17a]** muhâfız olan küffâr-ı dûzah-firâr asker-i İslâm'ın gelişi yakın olduğunu istimâ' ve kal'a-i mezbûreyi terk ü tahliye ve firâr iderler. Asker-i İslâm merkûm Yenipazar kal'asına vusûllerinde kifâyet mikdârı muhâfazacı ta'yîn ve kusûrları girüye avdet ve ser-asker-i kerem-şi'âr ma'ıyyetine irişmeğe müsâra'at iderler. Merkûm Ujiçe kal'asını muhâsara iden küffâr ahâlî-i kal'aya; 'Biz Niş gibi ejder-i kal'ayı bî-cenk ü cidâl aldık, siz neye muntazırsız?

Rumili'nden Niş'i geçüb imdâdınız gelemez. Vezîr-i a'zam dahi büyük askerinizle Moskov cânibindedir, bu yıl size imdâd irişmez. Bosna eyâleti askeri serhaddlerin birağub Rumili'ne imdâdınıza gelmezler' deyü îrâs-ı ye's ider. Tehdîdât-ı mütenevvi'a ile ahâlî-i kal'aya havf ü fetret ilkâ idüb; "Kal'ayı bize teslîm ve mâl ü iyâlinizle sâlimen çıkub gidünüz veillâ sonra size emân virmeziz." dediklerinde kal'a-i mezbûrenin kapudânı ve hâkimleri bulunan yerlü nâ'ibden istişâr[e] ve "Niş kal'ası gitdükden sonra biz ve kal'amız ne yâdgârdır ki bu kadar gürûh-ı küffâra mukâvemete kâdir olalum? Bize bir taraftan imdâd dahi [17b] gelmeyeceği emr-i mukarrerdir. Âkıbet esir olmaktan ise kal'ayı vire ile teslîm itmek hayırludur." Kal'a-i mezbûrenin etrâfında minâre boyı amîk hendeği bilâmânî' küffâr üç ayda doldurub geçmeğe kâbil değil iken ve henüz zahîre mûcib-i teslîm olacak kadar sıklet yoğiken, *kal'a-i merkûme küffâra virilmek zarûrî ve şer'îdir* deyü nâ'ib-i mezbûr kapudân-ı kal'aya kendü zu'mu üzere bir gûne hüccet virüb kal'ayı küffâra cebehâne ve mühimmâtıyla teslîm iderler. Küffâr dahi bu kal'a Bosna Saray'ına yirmi dört sa'at yerdır. Bu mahalden Bosna'ya fûrce ve fırsat bulmak âsândır, kâdir olduğu kadar istihkâm virüb İzvornik kal'asını muhâsara ve Bosna'dan ahz-ı sâr için müşâvere eyledikde re'âyâ hâ'inleri tahrîkiyle "Şehr-i Saray'a isti'lâ ansızın ber-vech-i müsâra'at gidilmek ensebdır." deyü ba'zı zâbitleri imzâ virmişken cendrâlleri münâsib görmeyüb; "Bosna vâlisi bir mikdâr asker ile Gılasence sahrâsında mukîmdir, Bosna asker ise bu def'ada yüzdeder, şimdi üzerlerine varılmak münâsib değildir. Lakin İzvornik kal'ası Belgrad'a karîb ve diyârımıza mülâsık ve hem-civârdır. Ol mahalde mükemmel top ve cebehâne ve mühimmât [18a] ve işgâl ile gelmeğe mâni' vü hâ'il dağ ve sarplık yokdur. Askerimizin dahi beher yevm diyârımızdan zâd ü zahîresi gelmek mümkündür. Etrâfda olan askerimizi cem' ve var kuvvetimizle gidelüm." deyü müşâverelerine karar virüb kasd-ı fâsidleri levâzımına der-kâr olub hudûd-ı İslâmiye'den Raçe İskeleye'ne bir mikdâr asker irsâl eyledikleri haberi resîde-i sâmi'a-i ser-askerî oldukda, ictimâ'-ı askeri muntazırdan sonra Gılasence yaylasında hareket ve Pojiye nâm yaylaya vusûllerinde cibâl-i şâhikadan küffârın nazarı ve orduda câsûs ihtimâliyle menzil-i mezbûrda ol gice herkes üçer dörder âteş îkâd ü ihrâk idüb kevâkib-i semâ yire düşmüş gibi dağ ve taş âteşden ibâret olduğımı câsûsân-ı küffâr müşâhede ve eserden müessire intikâl ile kesret-i asker-i İslâm'a istidlâl ve girüye avdet ve ordu-yı menhûselerine vusûllerinde serleşkerlerine ve sâ'ir rü'esâyâ inhâ vü i'lâm-ı hâl idüb "Banaluka'da bulunan vezîr Bosna tarafından asker-i bî-şümâr ile üzerimize geliyor. Bu mahalde fakat iki gün meks idersek telâkî-i ferîkayn olacağı emr-i mukarrerdir. İhtimâl-i fezâhat ile Belgrad tarafına

bu def'a savuşub [18b] gitmek münâsibdir." deyü Belgrad'a revân ve diyârlarına devân u pûyân râhî olub mukaddemâ Ujiçe kal'asından istîmân ile çıkardıkları ehl-i İslâm'ı zâbitân-ı askerlerinden birine teslîm ve yüz âdem ile dâr-ı İslâm'a irsâl ve bi'z-zât Bosna vâlîsine kal'a-i merkûm halkını teslîm ve îsâl ile vezîr-i müşârün-ileyhi ve askerini seyr ü müşâhede ve nizâm-ı hâllerine tahsîl-i vukûf için ta'yîn ve irsâl eyledikleri şinîde-i serdâr-ı cemîl-i'tibâr oldukda Usmak nâm menzilden asker ta'yîn ve irsâl olunub kal'a-i merkûme halkını getüren Nemçe zâbitini neferâtıyla Bosna ordusuna götürüb mükemmel ve muntazam kat-ender-kat asker-i İslâm alayları arasından geçirüb sâlimen huzûrına ihzâr ve ba'dehû orduda konak ve ta'yînât ve kâ'ide-i serhadd üzere nevâziş ü ihsân buyurduktan sonra kal'a-i mezbûreyi bî-sebeb-i mu'ayyen küffâra teslîm iden kapudânı ve teslîmi şer'îdir deyü hüccet viren rehzen-i Beytullah'dan eşerr ve efcerr nâ'ibi ya'ni mehîn-i din ü devlet olan hâ'ini huzûrına getirüb hitâb-ı itâb-âmiz ile "Biz bunca asker-i İslâm ile imdâdınıza şitâb ve masârif-ı bî-pâyân eylediğimizi size mukaddemâ inhâ itmişiken siz bî-mûcib kal'a-i padişâhîyi küffâra teslîm ve padişah-ı İslâm'a [19a] hıyânet ve ibâd-ı müslîmine hasâret eyledünüz ki bunun def' ve istihlâsı nice bin asker-i İslâm'ın helakine ve beytü'l-mâl-ı müslimînin telefine, siyyemâ Bosna fukarâsının masârif-ı nâ-mahsûrasına sebep oldunuz." Merkûm Nemçe muvâcehelerinde ikisini katl ü i'dâm ve tahsîl-i sevâb-ı dû-cihân ile isticlâb-ı hayr ve isbât-ı şân-ı siyâset-nişân-ı vezâret eyledi. Latîfe: Hattâ ser-asker-i müşârün-ileyhin millet-i mesihyyeden Abbas ismiyle müsemâm bir cellâd-ı bî-imânı var idi. Ândan esbak Yenipazar kal'asını Nemçe keferesine alduran usât-ı cibâli tahrîk ü tahrîz iden papas ahz oldukda mesfûrun eliyle katl olunub bu def'a dahi nâ'ibi katl eyledikde şükürler idüb; "Âlemi fesâda viren bu iki tâ'ifedir. Elimle işleri bitmelerinde muvaffak olduğum ni'metullah u azîmü'ş-şânın bir sır ve hikmeti vardır. Kemâl-i kerem ü bî-nihâyesinden ümidvârım ki bunun mukâbelesinde ukbâda tahfif-i azâbımıza bâ'is olur." deyü tefâhür iderdi. Hakk te'âlâ İslâm devleti ile müşerref eyleye, âmin bi-hürmet-i seyyidi'l-mürselîn. *Rec'anâ ilâ mâ künnâ fihî*⁹ Niş ve Ujiçe kal'alarını alan tâbûr-ı küffâr diyârlarına revân olmuş iken Vidin yakasında ve sevâhil-i Tuna'da serhaddât-ı İslâm'a mukâbil [19b] muhâfazada olan askerleri dahi tâbûr-ı mezbûra gelüb mülâkî olduklarında memleket-i İslâmiye üzerine istilâ itmek kasdıyla rü'esâ-i küffâr baş cendrâlleri yanına cem' ve Bosna'dan ahz-ı intikâm için vaz'-ı halka-i müşâvere iderler. Ser-kâr-ı dalâlet-medârlarına olan kâr-fermâları ve hâssaten serleşkerleri olacak pelîd bir civân nevreste olub derûn-ı gurûr-meşhûnlarında muzmer ve

⁹ Bulduğumuz yere geri dönelim.

müstemir olan kibr ü ucbların izhâr ve beher hâl Bosna'ya dahi bir yol hücum ile İzvornik kal'asını muhâsara itmek husûsunu cümle-i umûra tercih ve kat'-ı rişte-i müşâvere ile savb-ı maksûda revân olmak üzereler iken küffârın zâbitânından biri miyân-ı askere çıkub savt-ı bülend ile; "Ey asker-i çâsâr! Kralumuz askerini ve umûrunu işbu cendrâllerimiz gibi oğlan uşağa sipâriş ideliden berü cümle umûrumuz pesmânde-i husûl ve askerimiz ne cânibe gitmiş ise münhezim ü rüsvây olmuşlardır. Bu kendüyi görmüş hâm ve gâfil uşakların söziyle kralumuzun top ve cebehânesini düşman memleketine götürmek münâsib değildir. Biz ki bî-cenk ü cidâl Niş gibi metîn ve Ujiçe gibi sarb kal'aları aldık ve sâ'ir askerimizden bin kat ziyâde kralumuza hıdmet itdük. Memleketimize **[20a]** yetmiş iken ve henüz bir türlü inhizâm ve fezâhate uğramadan mesrûren diyârımıza râhîyüz. Bosna hudûdına kadem basmakdan ihtirâz ve İzvornik kal'ası teshîri hevesinden ferâgat idelüm. Bosna toprağında askerimize yümn ü uğur olmadığı cümledenize ma'lûmdur. Gerek Köprülü oğlu Hoca Paşa zamânında gerek bu paşanın zamânında çekilen hasâret ve rüsvâyılık bize nasîhat yeter. Bosna halkı zâtında gayûr ve cesûr ve dilâver olub bu âna varınca her ne mahalde askerimizle cenk itmişler ise hezâr tedbîr ve nizâm ile tertîb olunan saflarımızı ve alaylarımızı tefrîk ve târûmâr ve askerimizi alef-i tîğ-i telef idgeldikleri sadbâr-ı mücerrebdir. Cendrâllerimiz Bosna askeri azdır derler. Hâlâ Bosna'da harâc-güzâr olan re'âyâ, müslümanların rub'ı değil iken padişahları tarafından ehl-i zimmet cizyesi kırkar bin evrak ile iltizâm olunduğunu İslâmbol'da duran baylos ve tercümânlarımızdan işitmediniz mi? Husûsen ki Bosna'nın halkı âleme meşhûr bir kavm-i cenk-perestdir. Yedlerinden meccânen kal'a değil bir dumânâne almak dahi mümkün değildir. Meccânen aldığımız Niş ve Ujiçe kal'aları vâfir yüz aklıktır. Fimâba'd bize **[20b]** lâzime-i hâl budur ki Niş ve Ujiçe kal'alarına kifâyet mikdârı zahîre ve muhâfazacı koyub ırz ve vakarımızla memleketimize ric'at itmekdir. Veillâ rü'esâmız tedbîr[i] ile hareket idersek rüsvây olacağımız emr-i muhakkaktır." deyü sadâ-yı bülend ile fetret-endâz-ı leşker olub neferât ve zâbitâna tefhîm-i zarar u ziyân idicek cümlesi merkûmun re'y ü tedbîri imzâ ve istihsân idüb cânib-i selâmete diyârları tarafına revân oldılar. Ujiçe kal'ası yedd-i a'dâya giriftâr ve tâbûr-ı küffâr firâr idüb telâkî-i ferîkayn mümkün olmadığından âyine-i hâtır-müşîri gubâr-alûde-i tahassür olub hasbe'l-imbân düşman-ı dine îsâl-i hasâret için altı yedi bin cürd asker intihâb ve Ujiçe kal'ası varoşını ve nevâhîsini tahrîb ü ihrâk için ta'yîn ve irsâl olunub asker-i mezbûr dahi ılgâr idüb kal'a-i merkûme kurbunda karavul bekleyen kapudânı kırk elli nefer Nemçe katanası keferesiyle ahz ve hîn-ı seher ale'l-gafle kal'a varoşını basub vâfir esir ve emvâl iğtinâm ve tahrîb [ü] ihrâk ile ol havâliyi harâb idüb

sâlimen ve muğtenimen ordu-yı ser-askerîye avdet ve vusûlleri deminde bu hakîr-i pür-taksîr Özi ma'rekesinden halâs olduktan sonra serdâr-ı müşârün-ileyh [21a] hazretlerinin hâk-pâ-yı devletlerine Usmak nâm merhalede rû-mâl olduğumuzda, muhâsarasında bulunduğumuz Özi kal'ası muhârebesinde vâkı' olan cenk ü gazâ ve ba'dehû istîlâ-yı âteş ve cebehâne ihtirâkında hedm ve kal'adan sonra vâkı' musîbet çeker şikâfın keyfiyetinden istihbârlarına takrîrât-ı mel'ane-i mersûmeyi istimâ' için takrîb eyledüğümüzde kesret-i girye ve bükâdan dîde-i nusret-dîdeleri sebep-i şitâba dönmüş idi. Merâsim-i âcizâne-i bendegî üzere baht ve devletleri rûz-efzûn ve düşman-ı din hüsn-i himmetleri sebebiyle ser-nigûn olub zikr-i cemîlileriyle ikrâh-ı ratbü'l-lisân olduğu sûret-i teşekkürde inhâ vü i'lâm ile bast-ı mukaddemât-ı medh ü senâya şurû' eylediğimde, ref'-i yed ile iskât ve benim kerem-i Hüdâdan gayrı mesnedim ve sermâyem yokdur deyü hisâl-ı marziyyeleri vafında efvâhdan şinîde olan kazıyyeleri tasdik buyurdılar. Lakin tâbûr-ı küffâr firâr itmekle hâsıl olan tahassürî def' ve mümkün mertebe ahz-ı sâr için tekrâr altı bin cürd ve güzîde asker kendü ma'iyetinde olan cem'iyet-i askerden intihâb [ve] Raçe İskelesi'ne nüzûlden sonra nehr-i kebîr-i Dirin'den kayıklar ile geçirüb mukaddemâ Banaluka gazvesinde [21b] kendi serhaddleri muhâfazasıyla meşgûl olan İzvornik sancağı askerini dahi tarîk-i zîrden ta'yîn [boş] nâm yaylada buluşub ittihâden Valveye kazâsını ve ol havâliyi tahrîb ü ihrâk ve cem'iyet-i küffâr karîb olur ise beher hâl avn-i Bârî ile üzerlerine varılmak üzere tavsiye ve tenbîh ve ferîkayna İzvornik sancağı mutasarrıfı Koca Mehmed Paşa'yı başbûğ nasb ve irsâl idüb tazarru' vü du'âya meşgûl oldılar. Ferîkayn-ı mezbûreyn ikinci gün mahall-i mezbûrda mülâkî ve mukaddemâ Sokulca kal'ası muhâsarasına sûretâ kasdıyla asker-i İslâm'dan muhâfaza-i bilâda gelen gürûh-ı küffâr guzâtın suyu geçdiklerini ihsâs ve firâr eylediklerinde guzât-ı İslâm yek-dil olub efvâc-ı mürettibe ile dârü'l-harbe revân ve umrân ile meşhûr Valyeve kazâsını ihrâk ve hâk ile yeksân ve ahz-ı ganâyim-i kesîrden sonra nefis-i Valyeve palangasını bî-top ve cebehâne muhâsara ve yürüyüş ile bayraklarını açıktan parmaklık dibine diküb bî-muhâbâ hamleleri ile derûnunda olan küffâr-ı hâk-sâra lerze-endâz-ı havf ü ye's oldukda ba'de'l-istîmân küffâr ihrâc ve kâ'ide-i serhadd üzere sâlimen diyârlarına irsâl olunub palanga-i merkûme ve ândan [22a] gayrı ol havâlîde bulunan şaranbolar hedm ü tahrîb olındı. Cem'iyet-i küffâr tefahhus için dahi ilerüye ılgâr iden İzvornik gâzîlerinden bir bölük müslimîn tanzîm-i serhaddâta cânib-i çâsârîden me'mûr kâfir ve bir bölük-i Nemçe ile anızsın rast gelüb merkûmı ve neferâtını kantara-i şimşir-i hunhârdan dûzah-ı ye'isü'l-mekâna irsâl ü isâl ve kâfir-i mez[bû]run riyâsetine dâll olub yanında sîm evânîsi ve bir

araba içinde bulunan mâl-ı menkûdu ahz ü iğtinâm ve girüdeki askere sâlimen vusûl buldılar. Ol mahal Belgrad kurbi ve mecma‘-ı küffâr olmağla asker-i İslâm nusret ile ve ganâyim-i kesîre ile girüye avdet ve Raçe İskeleye’ne mahall-i selâmete gelince[ye] değin vezîr-i müşârün-ileyh hazretleri zâr zâr girye ve bükâdan ve dergâh-ı Hakk’a tazarru‘ vü niyâzdan bir an lâyenkasem hâlî olmadı. Guzât-ı rüstem-sıfât iskele-i mezbûreye muğtenimen vusûllerinde serdâr-ı kavîyyü’l-i‘tibâr dahi oradan hareket ve sûret-i seyr ü temâşâda geçit-i mezbûr başında guzâtı istikbâl ve iskele-i merkûmede sâye-bân kurub kayıklar ile bu cânibe geçüb kelle ve dil getüren gâzîlere bahşîş ve çelenk ve zâbitân-ı askere rütbe ve istihkâkına göre biniş ve kerrâke ve hil‘at-ı fâhire ihsân ve ilbâs idüb [22b] Bosna’ya sû-i kasd ile mağrûrâne refât ile revân olan keferenin mukâvemetinden me’yûs ve havf ü haşyetinden nâşî diyârlarına ber-vech-i müsâra‘at firâr eylediklerinde ve guzât-ı İslâm’ın mansûr ve muğtenim avdetleri ni‘meti lezzetinden ser-mest-i sülâfe-i safâ olub ictimâ‘-ı guzât ve taksîm-i ganâyimden sonra ol mahalden hareket ve nefîr-i âmm ile sâ‘ir neferât-ı askere izin virilüb, zâbitân ve kendüleri ordu ile avdet ve kendüleri İzvornik kal‘ası keşfine ve kutbü’l-ârifin Kâimî Hasan Efendi -kuddise sırrahûnun- merkadi ziyâretine salınca azîmet buyurdılar. Merâmdan sonra orduya ikinci gün vusûl ve rûkn-i kavîyyü’l-kıyâm-ı Bosna olan şehir-i Saray meşâsına azîmet buyurub iştirâ-yı zahâir ve tahrîr-i asker için hazîne ve vâkı‘ olan gazavât ve hıdemât-ı mezbûrenin teşekkür ü tahsînini müş‘ir hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile avâtıf-ı aliyye-i şehinşâhîden kendülere tiğ-i murassa‘ ve hil‘at-ı fâhire ile gazavât-ı müslimîne çelenk ve zâbitâna dahi hil‘at getüren ser-bevvâbîn-i dergâh-ı âlî mahdûm-ı hayır-mevsûmları Ahmed Beğ esnâ-yı râhde orduya vusûlünde Rüstem-i mukannen üzere divân kurulub ihsân-ı padişâhî olan on kerre [23a] beş yüz zer-i meskûkî ve tiğ-i murassa‘-niyâmı ikrâm ile ahz ü kabz ve bir ferve-i semmûr-ı fâizü’l-cevri ilbâs ile hatt-ı hümâyûnı divânda kırâ‘at ve cümle ile devâm-ı devlet-i Zıllullah du‘âsını idüb tahrîz ve tescî‘-i askerden sonra kürsî-i memleket-i Bosna olan şehir-i Saray meşâsına azîmet ve vusûllerinde teşekkür-i ni‘am-ı perverdîgârîye iştigâl eylediler. Ol kış serhaddât-ı İslâmiye’den seriyyât memâlik-i küffâra îsâl-i hasâret idüb bu kış serhaddlerden kelle ve dil gelürdi. Getüren gâzîlere atıyye ve çelenk virilürdi. Hâssa[ten] Belgrad tarafına nâzır ve hem-civâr İzvornik serhadd gâzîleri Banaluka gazvesinde kendi serhaddleri muhâfazasında bulunub serhadd-ı bâlâda olan gazavâtdan mahrûm olduklarçün ışk atlarına süvâr olub ol kış memleket-i küffâra ba‘ş ve seriyyât ile îsâl-i ru‘b u hasâret emrinde bir mertebe isbât-ı merâsim-i anterâne eylediler ki adedi gazavât serâyâları hadd-i ta‘rîfden bîründür. İnâyet-i hazret-i Bârî kendülere bir

mertebe yârî itmiş idi ki Bergrad'a karîb dört sa'at yerde vâkî Palj kasabasında dört yüz nefer süvârî ve piyâde guzât-ı mezbûrûndan tahrîb-i kurâ iderken [23b] dört bin âhen-pûş-ı küffâra ansızın rast gelüb üzerlerine hücum ve dört yüz kelle ve dil alub sâlimen avdet ve makarr-ı meskenleri olan İzvornik'e vusûl buldılar. Ve ândan gayrı kırkar ve seksener be-nâm kataneyi ahz ve bu makûle melâhimde kâh iki ve kâh üç şehîdleri olurdu. Ez-cümle beynlerinde mukaddemâ kal'a câmi'inde imam iken kapudân olan Fedâizâde İbrahim Efendi ve birâderi Atâullah ve gulâmân-ı sâde-rûdan Dervîş kethudâ ve şâb [u] kâmilü'l-kuvâ ve râsihü'l-a'zâdan alîmân-ı Alemdâr, Nemçe keferesinin serhaddleri zâbitânına değil belki bî-iştibâh çâsâr-ı küffâra ma'lûm olmuşlardır. Vâsîf ü ta'rîflerinde ifrâta ihtimâl virilmeye. Levh-i mahfûzda gâzî-i mücâhid ismiyle mastûr ve mukayyed olan guzât-ı müslimîn ve mücâhidîn-i din zümresindendirler. Bu risâleye nazar-endâz olan ehl-i İslâm'ın sâfi-fu'âd ve müttakî-i şâmihü'l-i'tikâd karındaşlarımızdan rica ve niyâz olunur ki cümle-i Bosna'ya hâssaten serhadd-ı mezbûre gâzîlerine hayır du'âlar ideler. Sene-i merkûme şitâsında Bosna'ya hem-civâr ve kesret-i mâl ve asker ile meşhûr yirmi bin hânedan ibâret olan Lika ve Odvine nâhiyeleri [24a] tahrîrine ba'zı serhadd ihtiyârları sevk ve ibrâm ile tertîb-i askere kıyâm ve irsâl olunmak üzere iken ba'zı kâr-dânân-ı serhadd husûs-ı merkûmeyi münâsib görmeyüb kürsî-i mem[le]ket-i Bosna olan şehir-i Saray-ı kişver-pîrâye yirmi dört sa'at yerde vâkî Bosna'nın boş görünelmiş yed-i a'dâya giriftâr olan Ujçe kal'ası tahlîsi cümleden ehemm ve akdemdir. Zirâ kal'a-i merkûm Belgrad'a karîb ve Bosna ile Rumili sınırında vâkî olmuşdur. Ol mahalden leşker-i küffâr ansızın hareket iderse biz cem'-i asker idince[ye] değin üç günde Bosna Saray'ına gelüb hasâret-i azîme idebilir. Lika ve Odvine tahrîbi emr-i müşkîl ve Ujçe kal'ası tahlîsi mukaddem-i umûrdur diyenler vâkî'a mutâbık mülâhaza ve ihtimâl itmeleriyle vezîr-i basîret-semîr-i müşârün-ileyh hazretleri dahi bu re'yi imzâ ve istihsân idüb ol havâliye muttasıl olan kazâların nefîr-i âmmını ve Bosna Saray'ın yeniçeri serdengeçdileri zâbitleriyle elviye alay beğlerini Bosna'nın kuvvetü'z-zahr bakıyye-i Özi ocakzâdeleriyle kendi deli başıları levendâtıyla ve sâ'ir İzvornik kapudânı Mehmed Ağa'yı ta'yîn ve cümle-i a'mâl için [24b] münîb-i kavîyyü'l-cevherden an'ane ile şecâ'at-ma'rûf Ali Paşazâde İbrahim Paşa'yı başbûğ nasb ve irsâl buyurdılar. Paşa-yı mûmâ-ileyh asker-i İslâm ile Saray'dan hareket ve savb-ı me'mûreye gider iştidâd-ı şitâ ile bi-emr-i Hüdâ Koşak'a dek kar yağdı. Mahall-i me'mûra vusûllerinde ırk-ı tâhir ve salâh-ı hâl ile âleme meşhûr ve zâhir Rumili vâlîsi Köprilizâde vezîr-i mükerrerem sa'âdetlü Ahmed Paşa hazretlerinin kethudâlığı hıdmetinde Niş kal'ası istihlâsında bulunub mîr-i mîrânlık rütbesiyle kâm-

yâb olan Kara Mehmed Paşa dahi Rumili tarafından me'mûren bin kadar âdem ile vusûl ve kal'a-i merkûme etrâfında kar içinde metris alınub on beş yirmi gün şâhi toplarıyla döğüb, kârgir olmayub mahsûr olan küffâr dahi imdâdı geleceğinden habîr ve intizârda iken İbrahim Paşa'nın câsûs[1] Belgrad tarafından gelüb 'Kal'aya imdâd gelür' demekle asker-i İslâm'dan atına ve kendüne güvenen gâzîler tahmînen üç dört bin mikdârı atlı gelecek imdâdı iki konak yerde karşılayub ve azîm muhârebeden sonra asker-i küffâr münhezimen Belgrad'a avdet iderler. Ba'dehû [25a]¹⁰ gereği gibi muhâsara ve İzvornik kal'asından Deli Receb ve Deli Dumân nâm bal yemez toplar getirilüb kal'a-i mezbûrun kapusu üstü yanında vâkı' baş kulesini târûmâr ve metrisleri kal'a bedenine takrîb idüb asker-i İslâm metrislerinden kal'aya taş yağdururlardı. Cevânib-i erba'adan küffâr tazyîk olundukda bî-mecâl iken gayret-i câhiliye ve ta'annüdât-ı kavîyyelerin isbât ve izhâr ve amîk hendek Belgrad tarafından imdâda istinâd birle teslîm-i kal'ada inâd ve muhâlefet ile ısrarda iken Belgrad cânibinden me'mûlleri olan imdâddan nâ-ümid ve imtidâd-ı eyyâm-ı dıyk-ı muhâsaradan izhâr-ı acz ü fütûrlarını müstelzim olan kudret-i Bârî-i hirâs-efgen kılub kasiyeler olub kal'ada bulunan umûmen kefer için istîmân ve mâllarıyla ve top ve cebehâne ile cümlesini mahall-i selâmete îsâl itmek şartıyla teslîm-i kal'aya rızâ ve nev'-i âhâr ile kal'ayı virmek emr-i muhâldir deyü irsâl-i peyâm iden zâbitine başbûğ-ı mûmâ-ileyh cevâbında 'İnşâallah ü te'âlâ kal'a bizimdir asla şübhemiz yokdur. Çünkü istîmân idersiz çâsârın yazulu Nemçe dilini söyler askeri [25b] ne kadar ise mahsûs kendi üzerlerinde olan libâslarıyla dâhil-i emân olsun lakin bu hîle ile bizden firâr iden re'âyâ hâ'inlerine ve haydûd tâ'ifesine emân ve re'y yokdur. Getürdüğünüz cebehâne ve top ve humbâra ve sâ'ir âlât ve mühimmât-ı rezmiyeyi kal'ada terk itmek şartıyla size böyle re'y ve emân viririm. Bu gün minvâl-i meşrûh üzere kal'ayı virerseniz ne güzel, veillâ yarın size mühlet ve emân emr-i muhâldir.' deyü iskât-ı hasm ider gayûrâne ve cesûrâne hareket ve civânî-i küffâra mûris-i ru'b u havf olub bir dakîk dilhâh-ı top ve cebehâne ve sâ'ir mühimmât ile feth-i kal'a müyesserkerde-i kerem-i Hüdâ oldukda kal'ayı zabt ve içinde bulunan asıl Nemçeleri kâ'ide-i serhadd üzere mahall-i selâmete irsâl ü îsâl idüb haydud eşkıyâsıyla re'âyâ hâ'inlerini havâle-i şimşîr-i istîsâl eyledi. Kal'anın hedm olunan yerlerini ta'mîr için keşf ve lâzım olacak kerâsteyi tedârükden sonra meştâ-yı müşîri olan şehr-i Saray'a avdet ve hâk-pâyı ser-askerîye rû-mâl oldukda nevâziş-yafte-i i'zâz ü iltifât olub Kilis sancağında ocağına me'zûnen azîmet ve vusûl bulub âmme-i Bosna'dan kendüye [26a] ve hâssaten

¹⁰ Reddâde doğru takip etmiyor. Eksik satır olabilir.

cenâb-ı devlet-me'âb-ı ser-askerîye isticlâb-ı hayır du'â eylediler. Ol kış dahi Nemçe serhaddlerine mukâbil olan sagîr ve kebîr kırk elli pâre kal'adan hâssaten İzvornik ve Tuzla ve Kotur ve Banaluka kal'aları gâzileri meddi's-şitâ kelle ve dil getirirlerdi. Getüren gâzilere mu'tâd olan bahşişden gayrı istihkākına göre taraf-ı müşîrîden libâs dahi ihsân olunub guzâtın istihkāklarına göre her birine nân pâre ve terakkî virdirilüb tergîb ü tahrîzde bezl-i himmet-i pesendîde-i düstûrâne iderdi. Sene-i merkûme şitâsı bu gûne sürûr ile mürûr ve ilkyaz vusûlünde meşâ-yı Saray'dan hareket ve makarr-ı vülât olan Travnik'e nakl ü irtihâl eylediklerinde mukaddemâ Vidin'e karîb yerde nehr-i azîm-i Tuna içinde vâkı' ada-i kebîrde Nemçe keferesi müceddeden bina ve yirmi senede sûret-pezîr-i itmâm idüb tahdîd ve ta'rîfden müstağnî ve mutallemât-ı sıhriyyeden ibâret ada kal'ası teshîrine sadr-ı a'zam ve âsaf-ı mükerrrem Gümrükçi Mehmed Paşa hazretleriyle me'mûr ve âzim olan asâkir-i İslâm hem muhâsara-i kal'a hem tâbûr-ı küffâr müdâfa'ası [26b] emirlerinin ikisiyle meşgûl olmamak için Bosna vâlîsi dahi askeriyile memleket-i küffâra tahrîbe der-kâr olub tefrîk-i tâbûr-ı küffâr için memâlik-i Nemçe'ye îsâl-i hasâret ve işgâl-i küffâr eylemek bâbında sâdır olan emr-i cihân-mutâ' mûcibince vezîr-i müşârün-ileyh hazretleri makarrından hareket ve Vitoya yaylasında birkaç gün meks idüb ictimâ'-ı askerden sonra memleket-i küffâr cânibine azîmet ve hudûd-ı selâse mukâbelesinde vâkı' kesret-i mâl-ı melâ'in ile meşhûr Lika ve Odvine nâhiyeleri tahrîbine azîmet-i âmmeye işâ'at idüb fevhe't-tarîk vusûllerinde el-harbü hud'ate mefhûmunca tebdîl-i merâm ve cânib-i yeminde vâkı' serhadd-ı zîre mukâbil Zirin memleketi tahrîbine atf-ı inân-ı azîmet buyurdılar. Nihâyet hudûd-ı İslâmiye'de vâkı' hâk-i âğişte-i hûn-ı beşerden ibâret Novin kal'asına nüzûl ve kal'a-i mersûme bedenine ittisâlen cereyân iden nehr-i Una'da köpri kurub kal'a-i merkûmeye mukâbil serhaddât-ı küffârdan Zirin ve Pedle ve Goroniçe kal'aları meyânında olan kurâ-yı küffârı tahrîb nâmıyla mahzâ teccessüs-i ceş-i adüvv için beş altı bin asker intihâb ve Bosna mîr-i mîrânından Taşlıcaviyyü'l-asl [27a] sâbıkâ Selânîk mutasarrıfı Mehmed Paşa'yı ve Kolin oğlu Mahmud Paşa'yı ve Ali Paşazâde İbrahim Paşa'yı asker-i mezbûr ile ta'yîn ve işe yarar dil ele getürmeğe tavsiye ve tenbîh ile irsâl eylediler. Asker-i merkûm dahi dâr-ı harbe vusûl ve kılâ'-ı merkûme meyânında bir mikdâr kurâ ihrâk eylediler. Lakin asker-i mezbûr ile olan paşalardan birisinde başbûğluk emri olmaduğundan iki üç paşadan her biri bir tedbîre zâhib ve kendi kolıyla birer cânibe gidüb bir iki yerde birer ve ikişer sa'at beyhûde meks itmeleriyle kılâ'-ı mezbûre civârında olan nevâhînin keferesi ehl ü iyâlleriyle kimi dağlara firâr ve kimi kal'alara tahassun eylediler. Asker-i İslâm'a bâ'is-i meks ve intifâ' olur sebab olmaduğundan ol

gün yine girüye avdet ve ordu-yı ser-askerîye bir mikdâr esir ve ganâyim ile vusûl buldılar. Getürdükleri diller istihbâr olundukda asker-i İslâm'ın gelişinden küffâr mukaddem âgâh olub Zirin dukası dimekle ma'rûf Hırvat banı leşker-i menhûsıyla hudûd-ı İslâm'a on sa'at yerde vâkı' Vindol nâhiyesinde etrâfını hendek ve koşlarla ihâta idüb [27b] siperlenmek ile ol mahalde pâ-bercâ-yı sebât ve iktizâ-yı vakit ve hâle göre mutarassıd ve müterakkıb-ı ferce ve fırsat oldığını takrîr eylediklerinde vezîr-i müşârün-ileyh-i bi'z-zekâ hazretleri piyâde ve süvâriden on binden ziyâde cürd ve güzîde asker intihâb ve beğzâde-i Arnavud Hüdâverdi Paşa'yı ve Bosna mîr-i mîrânından hudûd-ı selâse muhâfız Kolin oğlu Mahmud Paşa'yı ta'yîn ve cümle-i a'mâl için Ali Paşazâde İbrahim Paşa'yı nasb ve irsâl ve ber-vech-i müsâra'at [ü] isti'câl ban-ı mezbûr cem'iyyeti üzerine ılgâr ile varmalarına tenbîh ü te'kid eylediler. Paşa-yı mûmâ-ileyh dahi asker-i İslâm ile savb-ı maksûda revân olub dâr-ı harbe kadem-i nihâde-i tahrîb ve kılâ'-ı sâlifetü'l-beyân-ı harbiyye verâsında vâkı' [boş] nâm yaylaya takrîb eyledikde muhâfaza-i memerr-i cebel-i merkûm için binâ-kerde-i küffâr olan Pedle ve Goriçefa kal'alarında olan küffâr kal'aları terk ve firâr eylediler. Kal'ateyn-i mezbûreteyn tarîk-i maksûdun yemin ve yesârında vâkı' mâbeynleri top menzili kadar yer olub aralarından mürûra muhtâc olmağın ilerüye cem'iyet-i küffâr üzerine âzim olan asker-i İslâm varub gelince memerr-i mezbûrda tahliye olan kal'alara küffâr tekrâr duhûl ve dûşda askere [28a] bir sakatlık itmesünler deyü girüdeki askerden kifâyet mikdârı muhâfazacı ta'yîn olunmak için sipahsalâr-ı memdûhü'l-asâra i'lâm ve cevâbı gelince[ye] değîn bulunduğı mahalde meks ü kıyâm ideceğini inhâ ve ol gice ânda müterakkıb-ı emir-i müşîrî oldılar. Menzil-i mezbûrda vâkı' olan cebel-i şâhika-i mezbûr tefevvuk-vâr tekâ'üde-i kûhü'l-berze meşâbih bir dağ olmağla serhaddât-ı küffâr kal'alarında asker-i İslâm geldi deyü top gürüldisi kal'adan kal'aya tesâmu' ve ittisâl ile zelzele-endâz-ı zemin olduğu mesmû'-ı umûm oldı. Eğerçe gayret-i guzât yerinde idi, lakin ba'zı zâbitân-ı serhadd 'Bu gideceğimiz mahal ve nevâhî kesret-i mâl ve ricâl-i cenk-şinâs-ı küffâr ile kadîmden ma'rûf ve meşhûr olduğu cümlemize ma'lûmdur. Ândan gayrı makarr-ı çâsâr-ı nuhûset-kirdâr olan nefsi-i Peç kal'ası karîbdir. Her haftada Peç'den bu serhadd-ı menhûslarına menzilleri varub gelür, âdetleri böyledir. Küffâr bizim geleceğimizden bizim re'âyâmızdan çokdan haber almış ve kâdir olduğu kadar asker ve levâzım tedârük itmişdir. Düşmanı gâfil ve işbu me'mûr olduğumuz işi bir emr-i sehil add etmeyesiz. Bu mahalden ilerüye giden kimesne peşinden [28b] can korkusını kalbinden ihrâc ve niyet-i hâlisâ ile öyle kavîyyü'l-kalb ve ceriyyü'l-hâtır şehâdet ve gazâ fikrini der-pîş idüb ve hem tehâşîden nâşî atum elvirmez ve zahîrem

kalmadı deyü îrâd-ı a'zâr idecek kimesne beynimizde var ise bu mahalden şimdi girüye avdet eylesün' deyü askere takviyet virüb teşci' idenlerden sonra birkaç nefer ulemâ dahi 'Hâtemü'l-enbiyâ ve habîb-i kibriyâ peygamberimiz hazretleri ve ba'dehû sahâbe-i güzîn fütûhât-ı bilâda ve gazâ ve cihâda kırkar ellişer ve iki yüz ve ikişer bin âdem ile gidegelüb avn-i hazret-i Bârî ile tevsîf-i dâire-i memleket eylemişlerdir. Ve killet-i asker ile dârü'l-harbe bunca konak yer gidegelmişlerdir. Elhamdülillah-i te'âlâ el'ân bizlerde kuvvet-i mâliye ve âlât-ı rezmiyye ânlardan ziyâdedir. Hemân Hüdâ-yı kâm-bahşâdan taleb-i nusret iderek bî-haş savb-ı maksûda hüsn-i zann ile âzim olalım. Havf ü haşyet bî-ma'nâ ve ihtimâlât-ı vahşiyeye ile bî-sebeb-i kavî amel ve hareket idenlerin âkıbeti vahîm ve ziyâdegî-i maksûdât-ı me'mûretü'l-husûl ile mütekeddirü'l-hâl olagelmeleri menkûş-ı sâmi'a-i ehl-i hibret ve i'tibârdır. Herkes ”مَنْ فَنَاءَ قَلِيلَةً”¹¹ kerîmesini rağne-i gûş-ı gayret ve vişâh-ı meyân-ı hamîyyet idüb inayât-ı bî-gâyât-ı hazret-i kâdiyü'l-hâcâtıdan [29a] istimdâd ve sıdk-ı tamâm ile cem'îyyet-i küffâra lâubâlî azim ve hareketimizi kavî ve kendümüzü düşman-ı dine gâlib bilelüm' deyü asker-i İslâm'a gayret-bahş ve cesâret-fezâ oldılar. Çîn-i seher cânib-i müşîrîden savb-ı me'mûr alâ-cenâhi'l-isti'câl azim ve hareket ve kal'ateyn-i mezkûreteyn muhâfazasında bir mikdâr piyâde vaz' olunmak için emr ve cevâb geldikde husûlî-i maslahatdan sonra ol mahalden hareket olundu. Herkes kendi bölüğü ve bayrağı rüfekâsıyla yürüdüb yayla-yı merkûm azîm ormanlık ve kemîn-gâh olmağla piyâde asker ilerüye tesyîr ve tertîb olunub sabâh ile bir azîm dumân zuhûr eyledi. İlerü gidenler deryâyâ dalur gibi dumâna gayb olub silsile-i asker bozulmasun deyü giden piyâdegân kimi cehr ile zikir ve tesbîh ve kimi savt-ı bülend ile kelime-i temcîdi kırâ'at iderek giderken girüden gelenler 'Bire hay, ilerüde Gülbânk-ı Muhammedî sesi geliyor, cenk takrîb ve küffâr kemîndârdır. İlerüde gidenlerin imdâdına yetişelim' deyü cümlesi bir uğurdan Allah Allah asker birbiri üzerine yığıldılar. Gülbânk-ı Muhammedî'den dağa tezelzül geldikde ilerüde muhâfaza-i ma'âbir iden [29b] râh-darân-ı küffâr asker-i İslâm geldi deyü cem'îyyetlerine ihbâr ve i'lâm-ı hâl eylediklerinde bân-ı mesfûr da'vâ-yı şecâ'at ve hamîyyet ile küffârı tazyîk ve ta'cîz itmiş iken asker-i İslâm'ın gelişinden leşker ile firâr ve Milan kal'asına tahassun eyledi. Yayla-yı merkûmdan asker-i İslâm sehil sahrâyâ nüzûl ve düşman-ı din pâ-bercâ-yı karar ve sebât olmak ihtimâliyle başbûğ-ı mûmâ-ileyh asker-i İslâm alayların tanzîm ve bayrakları ardında emvâc-ı deryâ gibi fevc fevc olub ulemâdan yirmi otuz âdem kırâ'at-i Feth-i şerîf ve sâ'ir asker tekbîr iderek

¹¹“Büyük bir topluluğa galip gelen nice küçük topluluklar vardır.” Bakara/249

giderlerdi. Müftî ve vâ'iz makûlesinden üç dört kimesne ellerinde mızrak başbûğün dib alay önüne merdâne cünbiş ve teşcî'-i asker iderek giderlerdi. Girüye ilerüye bünyân-ı mersûsdan ibâret olan asker-i İslâm alaylarına nazar-endâz-ı cümcüme-i âlât ve eslihâ sadâsından ve asker-i İslâm'ın hüsn-i tertîb ve nizâmından ser-mest-i sülâfe-i safâ olurlardı. Hattâ altmış yetmiş seneden berü sefer viren pîrân-ı cihân-dîde bu makûle pâk ve müsellaah ve mücerred alaylar görmedik deyü ağlamadık âdem kalmadı. Ordu-yı küffâr olan mahalle takrîb olundukda görünen koşlar ve siperler hâlî ve küffâr firâr-kerde olduğu zâhir olıcak ta'kîb-i küffâra ve tahrîb-i [30a] kurâyaya asker ta'yîn ve irsâl ve ilerüde Vindol nâhiyesinde nüzûl olundu. Etrâf ve eknâfda vâkı' kurâ ve nevâhî-i bisyâr tahrîb ü ihrâk-ı bi'n-nâr olundu. Lakin küffâr peşinden ehl ü iyâl ile firâr itmeğün kelle ve esir az alındı. Nüzûl olunan konakda gice yarısına dek tablhâneler çalınub çapulda gâret-i bilâdda olan asker-i İslâm mehterhâne sesine yine bir yere cem' olub ol gice bir azîm yağmur yağdı. Haymesiz asker yağmurluğun kendi ve atını üzerine koyub at altında oturdu. Hakîrin nüzûli mahallinde bir büyük dalı budaklı bir ağaç var idi. Ol ağaç altında bir tarîk şeyhi ve bir vâ'iz ve bir imam ve bir mü'ezzin ile gazâ ve cihâd sevâbını müzâkere eyledük. 'Mahall-i mezbûrdan içerüye girülüb küffâra îsâl-i hasâret emrine tâlib olanlara hem-civâr olan serhadd-ı İslâm zâbitlerine haber ve cevâbda dün askerimiz üç dört yüz kurâ-i mâ'mûreyi ihrâk ü tahrîb ve nehr-i kebîr-i Kupe'ye varınca kal'alardan gayrı bir yerde mâ'mûrlüğün eseri kalmamışdır. Asker-i küffâr firâr ve kal'alarda tahassun itmişlerdir. Muhâsara-i kal'a için cebhâne ve mühimmâtımız yok, me'mûriyetimiz dahi ancak bu kadardır ordumuzdan ancak bir günlük zâd ile kopmuşız girü ordumuza [30b] ser-askerimiz yanına varub tedârük ve tekrâr bize ne emr ider ise işümüz ânın emrine mevkûfdur' deyü ale's-sabâh girüye avdete karar virdiler. Horos-ı subhgâh âvâz-efrâşte olduğıyla geldüğümüz yol ile girüye avdet ve cebel-i merkûma çıkıldı. Paşalar kahve içüb atlar kuşandırınca tarîkin cânib-i yesârında vâkı' Zirin kal'ası varoşu ve civârındaki kurâyı ılgâr-cûyân tâ'ifesi ihrâk eylediler. Birkaç kelle ve dil ile ordu-yı serdâr-ı zevîl-i'tibâra vusûlimizde bir gice meks ve yarındaşı gün bi'z-zât serdâr-ı ekrem dahi dâr-ı harbe azîmet ve Zirin kal'ası kurbuna nüzûl ve mahzâ irhâb-ı a'dâ için kal'a-i merkûme etrâfını asker ihâta ve birkaç şâhî topı menzil-i dırâzdan atıldı. Ahz olunan diller memleket-i küffâr beş altı konak yer boşanub Budin ve Peç tarafına ve derûn-ı kal'aya firâr eylediklerini ihbâr eylediler. Muhâsara-i kal'a [içün] lâzım olan top ve humbâra olmadığından gayrı girüden gelecek zahîre yetişmedüğünden istîlâ-yı kaht ü galâ ile perişânî-i asker ihtimâlinden tecennüb ve girüye Novin kal'asına avdet ve üç konak girüye dâr-ı İslâm'a çekilüb küffâra itminân ü râhat hâsıl olmak için

asker-i İslâm dağıldı [31a] deyü didürmek için dâr-ı İslâm'da Domine nâm mahalle nüzûl olunub serhadd-ı bâlâ askerine izin virildi. Serhadd-ı Bosna'nın orta kolu kılâ'ından asker ihrâc eylediler. Banaluka ve Kuzarçe kal'aları mukâbelesinde cem' ve asker-i İslâm girüye avdet eyledikde îsâl-i hasâret ve tahrîbine fercedâr ve fırsata muntazır olan küffârın cem'iyetinden ser-asker-i müşârün-ileyh hazretleri âgâh oldukda tekrâr ma'iyetinde olan ordudan asker tertîb ve Arnavud Süleyman Paşa ile Hüdâverdi Paşa'yı yanlarında olan Arnavud yayalarıyla ve Saray-ı Bosna Turnacıbaşı serdengeçdi yeniçeri ağalarıyla ve neferâtıyla ve Banaluka ve Kuzarçe ve neferâtını kendi kapısı halkından iç ağalarını ve Hersek sancağı mütesellimi sâbıkâ Selânik mutasarrıfı Taşlıcalı Mehmed Paşa'yı ta'yîn ve kendü kethudâları Gürci Ya'kub Ağa'yı başbûğ nasb ve mahall-i mezbûrda Bosna ordusına mülâkî olan Tatar sultânlarıyla bin beş yüz mikdârı Tatar askerini dahi ta'yîn ve irsâl buyurdılar. Ve cümleye müşârün-ileyh bi't-tedbîr olmak için Bosna serhaddinin müsîn ü ihtiyâr ü kâr-güzârlarından [31b] Mehmed Paşazâde Mehmed Beğ'i yanlarına ta'yîn ve mîr-i merkûmun re'y ü tedbîrine muvâfık hareket itmelerine tenbîh eylediler. Asker-i mezbûr mahall-i mestûrdan hareket ve Banaluka'dan güzâr ile dört günde mahall-i maksûda vusûl ve tahrîb-i kurâ iderek mecma'-ı küffâra takrîb eylediklerine makarr-ı a'dâ olan mahal nehr-i Una kenarında geçid başında vâkı' Taşkule ve Hendekli şaranbon kurbunda nehr-i mezbûrun öte yüzünde bulunub asker-i İslâm'ı küffâr mukaddemce ihsâs itmekle peşinden beri yakaya asker-i İslâm'a karşı asker intihâb idüb der-kemîn eyledükleri leşkerlerinden ehl-i İslâm habîr değil iken geçid-i mezbûra vusûllerinde beri yakada olan melâ'in mukâvemmet ümidiyle ansızın kemînden hareket ve muhârebeye cesâret eylediler. Nehr-i mezbûrun karşı yakasında kuvvetü'z-zahreyn taraf tertîb eyledikleri melâ'in bu cânibde olan askerlerine tüfenk âteşleri ile imdâd iderlerdi. Guzât-ı müslimîn Gülbânk getirüb sill-i şimşîr ile küffâra hücum ve bi-avnilâhi'l-Mu'in kimini kılıçdan geçirüb kimini nehr-i mezbûra gark itdürüb dolı dizgin geldükleri hamle ile suyu yüzüb karşuda vâkı' kule ve şaranbo ve arasında iki âteş ubûr eylediklerinde [32a] ordu-yı küffâra dahi üslûb-ı sâbık üzere hücumları olıcak nakz-ı ahd ve hıyânetlerinden nâşî kahr-ı ilâhî ile menkûb ve merhûb olan melâ'in-i hâsirîn hamle-i zor-âver-i guzât-ı müslimîne mukâvemmet idemeyüb firâr eylediklerinde guzât-ı İslâm girüden yetişüb irhâ-yı inân-ı kehîl ve tiğ u sinân idüb mişezâre varınca nısf-ı küffârı ser-bürîde ve bî-cân idüb kule-i mezbûreyi ve şaranboyu muhâsara ve metrissiz açıktan yürüyüb derûnunda olan küffâr-ı bî-karar istîmân ile halâsa menâs eylediler. Ehl-i İslâm dahi kâ'ide-i serhadd üzere ricâllerine müsâ'ade ve cenkden ârâm eyledikleri esnâda serhadd-ı

mezkûr keferesinin gözine girmiş ve canlarından bezdirmiş guzât-ı müslimînden Novin kal'ası ahâlîsinden kesret-i gazâ ile meşhûr Ali Kethudâ nâm gâzîyi keferenin biri nişâna alub tüfenk ile şehîd eyledi. El-hâsıl mahall-i mezbûrda mahsûr olan küffâr istîmân-ı ihrâc ve diyârlarına sâlimen irsâl olundu. Asker-i İslâm dahi mahall-i mezbûrdan avdet ve Kinespole demekle ma'rûf nâhiyelerini tahrîb ü ihrâk ve nice şaranboları ve çârdâkları hedm ve ganâyim-i kesîr ile Banaluka'ya avdetleri esnâsında serhadd-ı İslâm boşdur deyü [32b] serhadd-ı zîr-i küffârda Perde kal'ası ve tevâbi' keferesi üç bine karîb mel'unlar nehr-i Sava'dan kayıklar ile geçüb Banaluka kal'ası tevâbi'nden tenhâ yerde vâkı' Kotur nâm kal'a varoşını ve etrâfına îsâl-i hasâret ve bir mikdâr esir ahz ve hânelerini ihrâk idüb girüye avdetlerinde nefis-i Kotur kal'asında bulunan yüzden mütecâviz müselmânân küffârı ta'kîb ve esirleri istihlâsı ile yetmiş seksen kelle ve dil alub vâfir küffârı tüfenkleriyle dahi mecrûh ve biraz mühimmâtların bırakturdıkları esnâsında Kinespol'e giden asker-i İslâm Banaluka'ya mesrûren vusûl ve ândan ordu-yı ser-askerîyeye mülâkî olduklarında nefir-i âmm askerine izin virilüb makarr-ı vülât olan Travnik meştâsına avdet ve Gölhisar kal'ası konağında mahsûr-ı asker-i İslâm olan ada-i sâlifü'l-beyân feth haberi vusûlünde top ve tüfenk şenlüği idüb eyâlet-i merkûm kal'alarında dahi top şenlüği olunmak bâbında buyruldılar irsâl, kendüleri Travnik meştâsına vusûllerinde elviye alay beğlerine dahi izin virilüb ikâmet veistirâhate meşgul oldılar. Ol kış dahi serhadd-ı İslâm'dan rûz-be-rûz kelle ve dil [33a] gelürdi. Getüren gâzîleri ihsân ile mesrûr iderdi. Resîde-i eyyâm-ı bahâr oldukda meştâdan hareket ve Avrahoviçe yaylasında atların çayırlatdı. Bin yüz yirmi dokuz tarihinde yed-i a'dâya giriftâr olan Belgrad kal'ası istihlâsı ve teshîrini irâde-i aliyye-i şehriyârî maksad ve iktizâ ve emr-i mezbûr için taht-ı livâ-yı nusret-nümâyı habîb-i Hüdâ'ya kânûn-ı kadîm üzere cem' olıgelen gürûh-ı deryâ-şükûhun kâr-fermâ-yı umûrı mütehammil vekâlet-i küberâ mesned-nişîn-i âsafî vezîr-i a'zam ve serdâr-ı mükerrem hazretlerinin ma'iyetine bu sene asker ile irişmeğe ikdâm eylemek emri ile me'mûr oldukda her bir kazâdan mümkün mertebe sefer-i mezbûrun zâd ü zahîre ve levâzımına kâdir asker ihrâc ve savb-ı me'mûra azîmet buyurdılar. Esnâ-yı râhde hikmet-i ameliyye va'dilerine sülûk ve efkâr-ı enîkaları dakâyık-ı tedâbirden bir tedbîr istinbât eyledi ki biz bu asker ile Belgrad cânibine âzim olduk. Her çend ki serhadde muhâfazacı terk ve tertîb olundıysa Bosna boş kaldı deyü küffâr feredâr olmasun ve îsâl-i hasâret itmesün deyü Nemçe'nin kavî ve gümrah serhaddlerine mukâbil kılâ' kulinî ve Kilis sancağı nefir-i âmmını cem' [33b] ve münâsib görülen mahalde orduyu kurub muhâfaza-i serhaddât eylemek için mîr-i mîrândan Yayçeli Mehmed Paşa'yı ve Kolin oğlu

Mahmud Paşa'yı ve cümle-i a'mâl için Ali Paşazâde İbrahim Paşa'yı başbûğ nasb ve Bosna'nın çavuşlar kethudâsı Mehmed Ağa'yı mübâşir ta'yîn ve irsâl ve memâlik-i küffâra fırsat el virse îsâl-i hasâret emrinde cümlesi yek-laht bezl-i miknet itmelerine tavsiye ve tenbîh eyledikten sonra hâk-i Bedahşan'dan ibâret olan Hersek dağlarından Niğ ve Bosna'dan cereyân ile dârü'l-harbde nehr-i Sava'ya munsabb olan nehr-i Zirin üzerinde kılâ'-yı harbiyyeden Raçe nâm kal'aya dört sa'at yerde tonbâsda köpri yapmak için İzvornik mutasarrıfı Koca Mehmed Paşa'yı İzvornik sancağı askeriyle ta'yîn buyurdılar. Mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyh cisr-i mezbûr binâsına lâzım olan kerâsteyi ihzâr eylediği esnâda ser-asker-i müşârün-ileyh hazretleri dahi Tuzla serhaddinden hareket ve mahall-i cisre takrîblerinde nehr-i Sava'nın öte yüzünde vâkı' sevâhil-i küffâr re'âyâsı Bosna vezîri Sava'dan ubûr için köpri ve tonbâslarını ve sâ'ir kerâsteyi [boş] nâm mahalle getirüb asker-i vâfir ile [34a] Sirem memleketi tahrîbine takrîb eyledi deyü Belgrad kal'ası kurbunda müctemi' olan tâbûr-ı melâ'in rü'esâsına inhâ ve feryâd eylediklerinde rü'esâ-yı küffâr baht-ı ber-geştelerine i'tizâr ile 'Bosna vâlîsi nehr-i Sava'da köpri kurub ubûr ve tahrîb-i bilâda başlayınca vezîr-i a'zam ile Belgrad üzerine âzim ve takrîb iden gürûh-ı asker-i deryâ-şükûhı haberleri yoğiken ale'l-gafle basmağa ikdâm idelim. Türk bizim âteşimize mukâvemet itmeyeceği ma'lûm u mücerrebimizdir. Fırsat el virirse hâzır mühimmât ve cebehâne ve mükemmel levâzım ile Bosna vâlîsine cevâb virmek emr-i sehildir' zu'mıyla ber-vech-i isti'câl ordu-yı hümâyûn asker ile ale'l-gafle mukâbil olduklarında nusret-i Rabb-i Müste'ân ehl-i İslâm'a yârî idüb tâbûrları münhezim ve rüsvây ve güzîde askerleri kırılıb makhûrân ve müdemmiren bakıyyetü's-suyûf keferenin Belgrad'a firâr ve ânda dahi karar bulmayub nehr-i Tuna'yı güzâr ve diyârlarına habîs-i hüsrân ile ric'at eyledikleri haberi vezîr-i müşârün-ileyh hazretlerine cisr-i mezbûre konağında resîde-i sâmi'a-i sürûr oldukda azîm şenlükler iderek cisri itmâm iderken Bosna askeriyle Belgrad'a [34b] ordu-yı hümâyûna irişmelerine sadr-ı a'zam ve âsaf-ı mufahham tarafından emr ve mübâşir gelmekle cisr-i mezbûrdan ubûr ve Sava yalusıyla karşı yakada olan küffâra îsâl-i ru'b ve dehşet iderek Belgrad kurbunda ordu-yı hümâyûna yarım sa'at yerde nüzûl ve nasb-ı hıyâm buyurdılar. Yarındası gün nehr-i Sava yalusunda yamaklık sâye-bânında sadr-ı a'zam ziyâfetine da'vet olunub ândan zâbitân-ı asker ve mîr-i mîrânlarıyla alay gösterüb zâbitân ve mîr-i mîrân hal'-i müfettine ile melbûs ve muntazır-ı vusûl-i müşîrî oldukları vezîr-i müşârün-ileyh hazretlerinin yedekleri çekilürken bi'z-zât sâhib-i devletü'l-uzmâ hazretleri 'Ali Paşa'nın yağız atı göründi mi?' deyü cehren su'âl ve vezîr-i müşârün-ileyhi haymeden taşra istikbâl ve mâ-fevkine iclâs ile ikrâm-ı tammını gören guzât-ı

serhadd sadr-ı a‘zam hazretlerinin hüsn-i hulki ve tevâzu‘-ı tâmm ve insâfına haml ile ikisine dahi du‘â ve vüzerâ-yı izâmın birbirine hıkd ü hased ve izhâr-ı kibr-i gurûrları me‘mûl ve meşhûd iken sadr-ı a‘zam hazretlerinin kendüye tevâzu‘ ve ikrâmı ve ânın ber-muktezâ-yı lüzûm zât-ı âsafıye ser-fürûları alâmet-i hayr add olunub [35a] ‘İnşâallah ü te‘âlâ ser-leşker olan fehhâmın hüsn-i mu‘âşeret ve mücâmeleleri bu kal‘anın fethine delâlet ider’ deyüb Bosna zâbitâmı ve kendüyi bilür asker dahi kendü vâlîlerine meyl ü muhabbet ve müte‘ahhid-i hıdmet-i can-sipârî oldılar. Yarındası gün fermân-ı âsafî ile ordu-yı hümâyûn altına Varçar sahrâsında top altında nasb-ı hıyâm olunub muhâsara-i kal‘a ve teshîri emrinde ihtimâmında iken mukaddemâ Bosna eyâleti serhaddlerinin muhâfazasında kalan başbûğ-ı mûmâ-ileyh ve sâ‘ir mîr-i mîrân-ı kirâm zâbitân-ı serhadd ile istişâr[e] eylediklerinde ‘Nemçe keferesinin tâbûrları makhûr u münhezim ve firâr-kerde olduğu Belgrad’ın fethine delâlet ider. Ol cânibde olan asker-i İslâm yüz aklık ve fütûhâtında bulundılar. Biz bu cânibde bir türlü iş görmemek noksân-ı gayret ve adem-i ihtimâm-ı takayyüdden add olunacağı emr-i mukarrer olduğundan mâ‘adâ bu bâbdan ihtiyâtdan nâşî vâkı‘ olan tesâmuhumuz encâmında cümlemize bâ‘is levm-i takbîh belki mücib-i serzeniş ve muâheze olacağı ihtimâl-i küllîdir’ deyü umrân ve servet ile meşhûr yirmi binden mütecâviz hânedan ibâret olan Lika ve Odvine [35b] nâhiyelerin tahrîbine guzât-ı serhadd ile yek-laht olub dâr-ı harbe azîmet ve nâhiyeteyn-i mezbûreteyn vusûllerinde kurâları ihrâk ü tahrîb ve muğtenimen dâr-ı İslâm’a vusûllerini ordu-yı hümâyûna i‘lâm eylediklerinde başbûğ-ı mûmâ-ileyh hıdmet-i mezbûre mukâbelesinde Köstendil mansıb[ı] ile kâm-yâb oldu. Ol esnâda Bihke serhaddi cânibinde dahi bir çetede vâfir küffâr kılıçdan geçdi ve sâ‘ir kılâ‘ serhadd gâzîleri kudretlerine göre her biri birer mikdâr küffâra kahr ü hasâret hıdmetinde bulundılar. Hattâ akd-i sulh esnâsında Sava sevâhilinde vâkı‘ harbiyede olan küffâr bir mikdâr güzîde asker intihâb ve ‘Bosna boşdur’ deyü İzvornik sancağında bir mahalle ve Mağlay kal‘ası civârında müstevlî olub îsâl-i hasâret ve tahrîbe der-kâr olduklarında, ol havâlîlerde olan zâbitân-ı kılâ‘ vezîr-i müşârün-ileyh hazretleriyle Belgrad altında bulduklarında hânelerinde kalan bir mikdâr civânân-ı cenk-cûyân küffâra mukâbele ve mukâvemet idecek kadar aded ve kuvvetleri yoğiken bî-tevakkuf düşman-ı dine hamle ve hücum idüb yârî-i hazret-i Bârî ile küffârı şikeste vü perişan idüb [36a] hayyen ahz olunan üserâdan gayrı doksan beş kelle alub kulaklarını sübha-i tavîl-i rahib gibi rişte-i hakârete dizüb orduya getürdiler. Mahsûr olan Nemçe keferesi mukâvemetden me’yûs ve fezâhat-ı inhizâmı sebebiyle cümle mülûk arasında rezil ve sefil oldukda kralları ta‘lîm ile devlet-i aliyyeye rû-mâl ve avihte-i dâmen-i sulh ü salâh

olub akd-i sulh için ordu-yı hümâyûna gelen vükelâ ve cendralleri amelden kalmış kıssa-i pîr-i nâbekâr gibi yüz­süz ve ırzsız yere bakarak geçerlerdi. Kal'a-i mezbûreyi yürüyüş ile teshîre der-kâr ve nerdbân ve sâ'irîn levâzımı âmâde ve müheyyâ iden vüzerâ-yı âlî-menzilet ve vükelâ-yı devlet Moskov keferesi Hotin kal'asını aldığını istimâ' ve beynlerinde ma'hûd ve ma'lûm esbâb-ı mâni' zuhûr eylediğinden Nemçe ile akd-i müsâleme ve müddet-i mukaddereden sonra Belgrad'ı teslim eylemek üzere kavli karar ve tarafeynden hücece ve senedât-ı mu'tebere alınub virildiğinden âgâh olmayan ba'zı kimesneler beş altı nefer ıyâlin mehâmm-ı nafakaları itmâmından âciz iken müsâleme-i mezbûreyi zebân-rede-i ta'lîl idüb hârûş-ı bî-tâ'il ile [36b] telvis-i mecâlis-i kadr-pesendân ve ta'cîz-i ibâd ile mugâyir kazâ-yı âsümân beyhûde güft ü gûya sarf-ı evkât-ı ömr iden ehl-i atâleti tağlît ve tekzîb için Hüdâ-yı muhavvelü'l-ahvâl kal'a-i mezbûr tahliye ve teslîmi için hîn-i müsâlemede ta'yîn olunan müddet-i mukadderîye karîben inkızâ virüb derûnını ma'âbid ve mesâcid-i müslimîn ile ma'mûr [u] âbâdân eyleye, âmin. Akd-i müsâlemeden sonra vezîr-i müşârün-ileyh hazretleri asker ile Bosna'ya insirâfa me'zûn olduğu esnâda decâce-mizâc-ı nüzhet-ımtizâclarına seng-i felâhın hümmâdan cüz'i şikeste yitmiş idi veda'ına gelen erbâb-ı devletden biri def'-i ta'affün-i ahlât için isti'mâl-i bâd-ı zehr ile tavsiye eyledikde cenâb-ı Bârî bize selâmet ile Bosna dağlarına vusûl müyesser eyleye, ânda her dağda bâd-ı zehrden esfâ sular vardır deyü Bosna dağlarına iştiyâk ve izhâr-ı i'zâm buyurmaları ahâlîsine bi't-tarîk-i evlâ meyl-i muhabbet ve merhamet ve iltifâtdan gelür Âferinende-i tabakât-ı arz u semâvât ve mütemmim-i devâir-i kâinât olan Rabb-ı kâdîyyü'l-hâcât vezîr-i müşârün-ileyh bi'l-keremi devâm-ı ömr ü devlet ve terakkî-i şân ve şöhet ile kâm-yâb idüb rûz-ı cezâda ibâd-ı ber-murâdına [37a] taksîm-i emâkin-i cennât-ı sermediyyü'l-hayât buyurdukda, vezîr-i müşârün-ileyhe de bihişt-i anîr-heştîn nâfesinden ibâret olan Hâtiretü'l-Kuds ismiyle müsemmâ câ-yı mukaddesde makâm ihsân eyleye, âmin. Belgrad seferinden avdet ve sıhhat-i nusret ile mansıb olan Bosna Saray'ına on beş yirmi günde vusûl ve savm-ı Ramazân-ı şerîfe şurû' ve itmâmıyla ıyd-ı ferah-nüvîd eylediler. Hattâ sene-i mezbûre Ramazânı bayramına kendü kapısı halkına virdüğü yıllıktan mâ'adâ ahâlî-i vilâyete dahi ol kadara karîb yıllık ihsân buyurdılar. Mukaddemâ muhârebe zuhûrında hazineleri tehî olmağın sîm raht ve kalkanların söküb çelenk yapdurdı ve müstehakk olan guzâtı tezyîn ve kendi kerrâkelerini zâbitâna ilbâs idüb en ednâ gâzîyi nâmıyla yâd, mütevâzî'âne nevâziş ü iltifât ile dil-şâd idüb guzât-ı müslimîn uğrına kurban ve böyle i'zâz-ı din-i mübîn ile ehîbbâ-yı nâmûs-ı saltanat-ı seniyye-i Zıllullah emrinde bezl-i kudret ve fedâ-yı mâl ve cân iden vezîr-i haydar-

şiyem ve müşîr-i hâtem-keremin nâm-ı nâmî-i gayret-irtisâmları dibâce-i dîvân-ı eslâf ve bu cerîde-i defâtîr ve eşrâf-vasfda [37b] husûsî lâzime-i zimmet-i kitâb-ı ülü'l-elbâbdır. Şîme-i kerem-me'lûfeleri sehâ ve merhamet üzerine mecbûl ve fukarâ ve mesâkine tasadduk i'tâ ve tabakât-ı nâsı alâ-kadr-i derecâtihim temyîz ve mürâ'at ile erbâb-ı seyf-i sinâna ve ashâb-ı rüşd ve irfâna in'âm ve ihsân ve hânedân olan gayretkeşleri mezîd-i mansıb ve ma'îşet ile çerâğ ve ihyâ itmek ve ehl-i nifâkın akvâl-i sakîmelerine meyl ü müsâ'ade itmemek¹² ve dikkat-i kalb ile cânib-i Hakk'a teveccüh ve girye ve bükâ ve meşâyih ve ulemâya ta'zîm ve ikrâm âdet-i haseneleri olduğu şemsü'z-zuhâ gibi zâhir ve üç seneden berü Bosna'ya sâye-endâz-ı sehâvet olalı bu sıfâtle ittisâfî cümleye bâhîr ve mücerrebdır. Dâire-i i'timâddan hâric olan müdâhene-i mezmûmeden ârî hisâl-i marziyyeleri sebt ü beyân kılınmıştır. Hâşâ ki sülûk-ı girîve-i gez ü mübâlağa ile evsâfında dürûğ ve mübâlağaya irtikâb kılınmış ola. Ancak insâf diyüb ancak vukû'a mutâbık ve i'tikâd-ı ehl-i insâfa muvâfık olan ahlâk ve deydene-i haseneleri zikr ü tahrîr olunmuştur. Bosna mansıbına sâye-endâz-ı kerem olalı üç senede fütûhât ve gazavâtdan gayrı kal'a ve kulle ve şaranbodan mâ'adâ esed-i sedâyid-i İslâmiye'den Bihke ve Banaluka ve Ostroşça ve İzvornik kal'alarını tarsîf ve ihyâ ve umûmen [38a] serhadd-ı Bosna kılâ'ına kul artırub serhadd-ı İslâm gâzîlerine avâtîf-ı aliyye-i şehinşâhîden senevî üç yüz kise akçe atıyye gelmeğe bâ'is olmuşdur ve eyâlet-i merkûmda muhârebe zuhûrundan sonra hıdemât-ı padişâhîde sıdk-ı istikâmet ile bulunan ricâl-i kâr-güzârdan iki nefere mîr-i livâlık ve yedi kimesneye mîr-i mîrânlık rütbesini mekârim-i cihan-şümûl-ı şehriyârîden ısdâr ve ihsân itdirmişdir. Ahlâf-ı kerem ve nâzır-ı risâle olan müslümanlara bâ'is-i i'timâd olmak âsâr-ı cesîmeleri harîr-i ta'dâda tahrîr olunmuştur. Bâlâda mestû[r] muhârebât ve gazavât ve seriyyât ve fütûhâtdan mikdâr-ı asker ve şümâr-ı şühedâ ve aded-i üserâ ve mürdegân-ı küffâr sebt ü beyân kılınmadığı adem-i ittîlâdan add olunmayub belki îrâd ve tahrîr olunsâ mübâlağadan add olunmak ihtimâlinden herbâr zikr olunmadı. Erbâb-ı rüşd ve efkâr olan ukalâya muhâsara-i kal'a ve tahrîb-i bilâda gelecek düşmanın aded ve ferîkayn-ı kebîr mülâkâtında biri münhezim olunca[ya] değin ne mikdâr âdem telef olur pûşîde değildir. Hâtime-i fenn-i tevârih bâbında müverrihân-ı hikmet-şinâs ve hayret-istinâs îrâd idgeldikleri kavâ'id-i mergûbe yerine bu gulâm-ı serhadd-nişîn eyyâm-ı muhârebe [38b] esnâsında zuhûr iden ba'zı vakâyi'-i garîbe-i ibret-bahşâyı nakl ve rivâyet itmeğe şâyân belki derece-i vücûba takrîb itmiş bir emr-i lâzımü't-tahrîr olmağla vakâyi'-

¹² Sehven itmek şeklinde yazılmıştır.

şinâsân hayret ve i'tibâr ilhâhıyla sebt ü tahrîrine giryân giryân himmet olunmuşdur. Mukaddemâ zikri sebkât iden Banaluka kal'asına küffâr takrîb eyledikde kemiyet-i küffâr istitlâ'ına kal'a-i merkûmeden çıkan gâzîler ansızın küffâra rast [u] müsâdif olduklarında mukâbele ve kîtâlden kesret-i küffâr sebebiyle ihtiyât itmişler. Banalukovi'l-asl el-hacc Ebubekir nâm kimesne gâzîleri tergîb ü teşcî' ve küffâra evvelâ kendi hamle idüb birkaç gazâdan sonra şehîd olub bâlâda zikr olunduğı gibi sâ'ir gâzîler mansûren kal'aya avdet idüb, ol gice Banaluka kâdısı Zinçeli Ali Efendi rüyâsında merkûm hacı Ebubekir'i cevvi havada melâ'ike ile tâyerân ider gördükde 'Sen Hacı Bekir değil misin?' deyü su'âlinde 'Belî, Hacı Bekir'im. Bak bana Hakk te'âlâ hazretleri şehâdet mukâbelesinde ne devlet virmişdir. Lakin cânım kâdı efendi mâlımı tahrîr eyledüğünde yetimlerimden resm-i kısmet almayın. Din-i mübîn uğrına terk-i cân itmişim. Benim yetimlerim hüsn-i nazarında olsun.' dimesi ve Ujçe kal'ası [39a] yed-i küffârda iken elli bir senesi Ramazân-ı şerîfde dâr-ı İslâm'dan çete tarîkiyle Ujçe şeyhi Ujçe varoşuna sôfileriyle gice vakti duhûl ve bir camî'de terâvih namâzını dârü'l-harbde cemâ'at ile edâ ve ba'dehû sabâh vakti bir ekmekci dükkânını basub üç kelle ve bir dil alan Ujçe şeyhi ve kıdve-i ehl-i takvâ ve umde-i zühhâd efendinin gayret ve şecâ'ati nâdire-i rûzigâr değil midir? Ez-cümle otuz yıldan berü gündüz sâim ve gice kâim zühhâd-ı fukarâ-yı sâbırından biri ekl ü şürbden inkitâ' ile asker-i İslâm'a taleb-i nusret iderken bir gice rüyâsında taraf-ı kıbleden zelzele-endâz-ı zemîn olarak gürûh gürûh asker nümâyân olur. 'Bunlar ne gûne askerdir ve ne yere giderler?' deyü su'âl iderken bir gürûh-ı deryâ-şükûh nümâyân ve önlerinde mahz-ı nûrdan ibâret bir zât-ı şerîf be-dîdâr oldukda şahs-ı mes'ûl, sâhib-i rüyâyâ; 'Derviş Mustafa, işbu gelen gürûh sahâbe-i kirâm ve pişrevleri dermân-ı ümmet olan resûl-i kibriyâdır.' didikde derviş-i merkûm fi'l-asl Üngürüs serhadd gâzîlerinden bir merd-i meflûc olmağın şahs-ı mezbûra; 'Gel beni peygambere îsâl eyle.' deyü ricâdan sonra sâhib-i sa'âdete [39b] îsâl ider. Hâk-pâ-yı sa'âdetlerine düşüb feryâd ü figân ve müsteşfâ' ider. Vesâyâ-yı kesîreden sonra istiğfâra tergîbden sonra dest-i sa'âdet-peyvestleriyle başını mess ve 'Ben ümmetimin figânından duramıyorum, imdâdlarına gitdim.' deyü şitâbân olmaları kazıyyesi taklîle zînet-bahş-ı risâle olmak hakkâ ki kırâ'at ü rağbetine sepîde bir emr-i mu'zzâm olmağla ânınla hatm-i hikâyât olundu. Gazavât-ı merkûme kırâ'at ve istîfâ-yı hazz-ı sürûr olunmadıkça münşî-i kusûr-âlûd-ı hakîre ithâf dürer-i da'vât icâbet buyuranlara müyesser-i murâdât-ı meyl-i merâm-ı dü-cihân ihsân eyleye, âmin.

Vezîr-i ihsân-semîr-i müşârûn-ileyhin zamânında eyyâm-ı muhârebede husûlüne ihtimâm olunub husûle gelmiş bir madde ba‘dehû tahrîrû‘t-takrîrât hatra hutûr itmeğın ol dahi zîr-i risâlede muhtasarîce husûlüne mûmâna‘at iden bevâ‘is ve esbâbıyla zıkr olunur ve billahi‘t-tevfik mukaddemâ guzât-ı bilâda hasâret ve Nemçe‘ye teba‘iyyet ile tuğyân iden usât-ı cibâlden Koç ve tevâbi‘ olan aşâir keferesi kahr-ı tedmîrine [40a] sûret-i tâlib ve dâd-hâh olan Arnavudluk ahâlîsinden İskenderiye sancağı a‘yân ve ahâlîleri istimdâdına müsâ‘ade buyurılıb, ittifâkî hareket itmek üzere Hersek sancağında asker ihrâc ve usât-ı mezbûrenin kal‘ u kam‘ ve tedmîrlerinde ittihâz-ı ebzel-i gayret itmek içün Durmuş Paşazâde Hersek mütesellimi Murad Beğ‘e ta‘yîn ve irsâl buyurdıklarında Bosna‘nın ba‘zı mücerreb umûr[1] Arnavudluk ahvâline muttalî‘ kimesneleri peşinden seng-i tatbîk ile kesr-i kârûre-i ümid idüb didiler ki; ‘Usât-ı mezbûrun meskeni bilâd-ı İslâm‘da ve kılâ‘-ı padişâhîden İspoz ve Podgoriçe ve İskenderiye ve Plavgosin ve Akova ve Rujay kal‘aları meyânında ve ittisâlinedir. İskenderiye ve Dukakin sancakları ahâlîleri ve hâssaten kılâ‘-ı merkûma kulagız ve envâ‘-ı zahâir virirler. Dostluk ve satubazarları mukarrer iken ânlarla cenk ü cidâl itmeyecekleri bedîhidir. Usât-ı merkûm olmasa mevâcibleri kat‘ olunmak lâzım gelür. Ânların izâlelerini murâd itseler bi-avn-i Hüdâ üç dört ayda açlık ile kırarlar ve bizim tarafdan giden askere hased ve ihânetleri [40b] mukarrerdir. İstimdâdlarına ve kavlı-bî-tâ‘illerine i‘tibâr olunmasa münâsib idi.’ deyü mâbeynlerinde söyleşürlerdi. Ez-cümle ecnâs-ı nâsın tabâyi‘-i muhtelif ve hisâlleri beyânında kibâr-ı ulemâ ve hükemâ kütüb-i mu‘teberelerinde cins-i Arnavud da‘va-yı şecâ‘at ve celâdetde lâf u güzâfına nizâm virüb lakkala-i lisân ile ma‘rûf ve sancak beğleri ile cenk ü cidâl ile meşhûr ve a‘yân ve erkânı birbiriyle bî-vech kıtâl ile sermâye-i ömri ahz-ı intikâma sarf ve ülû‘l-emr üzerine tecemmu‘ ve tuğyân ile mevsûf şirret ve hıyânet üzerine mecbûl bir kavm-i fitne-pesend ve fesâd-nihâddır, buyurdıkları mücerrebdir. Hattâ cülûs-ı hümâyûn senesinde âleme ma‘lûm ve meşhûr olmuşdur. Vâkı‘en temşît-i husûs-ı mezkûre içün ol cânibe me‘mûr olan mîr-i mûmâ-ileyh beynlerine vusûlünde üzerlerine varmakda Arnavudân ihtirâz ve nasb-ı mevâ‘id-i kâzibe ile itâle-i meks idüb Bosna cânibinden gelen nefir-i âmm askerinin zahîresi tükenince[ye] değın te‘hir itmelerinden

Bosna'dan gelen askerin ekseri girüye avdet eyledikde Arnavudân cenge mübâ[şe]ret iderler. Mîr-i mûmâ-ileyh tarafından dağ başında karavul bekleyen iki yüz mikdârı âdem ânlar [41a] bakub cenge mübâşeret itdüklerinde ânlar hitâm-ı maslahatdan evvel firâr ve ihânetlerin izhâr iderler. Usâtdan altmış ve mîr-i mûmâ-ileyh askerinden on beş âdem telef olur. Ba'dehû Arnavudân perişan oldukda mîr-i mûmâ-ileyh ile Bosna tarafından gelen asker dahi diyârlarına avdet iderler. Ba'dehû bin yüz elli bir senesinde bi'z-zât irâde-i aliyye-i cihândârî ile usât-ı merkûm tedmîrlerine me'mûr olan vezîr Mahmud Paşa'yı İskenderiye'de ale'l-ittifak katl ve şehîd itmeleri habâset ve hıyânetlerine ve usât-ı mersûma i'ânet ve himâyetlerine hüccet-i kâfi oldu. Temme'l-kitâb bi-avn-i melikü'l-vehhâb fî mâh-ı Zilhicce fî yevm-i Pençşenbe fî vakt-i ba'de'z-zuhr sene seb'a ve seb'in ve mie ve elf alâ yedi'l-hakîr Yusuf bin İbrahim Kalafatzâde el-hattu bâkî el-ömrü fânî el-abdü âsî ve'r-Rabbü âfî.

III. BÖLÜM

TIPKIBASIM

و بلا وصف العجری

توضیح بجزئیات و اسرار

بنام آنکه نامش جز جازهاست

حمد خالق البرایا و اتیان واجبات حضرت و امیر العالیین
 استغفای جرایم و خطایا و استغناء محسن و بلا یار و تکریم
 ظهور ایدن حوادث آفاقی بواعث و اسبابیله ثبت صحیفه
 توریج و بیان و ضبط قضایای عبرت بختا ایله مزلقه
 اقدام اولان و ورطه کا امدن ایفاظ و اعلان لازمه
 ذمت اهل ینش و اخبار و مغلله احوال سالفه بیانیه
 ایوات تنبیه و تیقظ ایدن مخبراک کاراگاه نقل و افعال
 تحصیل اجر عظیم البرکات و عبادانتمه ترک آثار ناقصا
 ایدن کلد قلم چون بیک بوز قرق طفوز سنه سنه فسح
 مصالحه و نکر ایدن مسکو کفر سی و سال دوم در بی حوی
 نقض عهد ایدن نجه کفر سی ملا عینی اوج سنه ده
 سرحدات اسلامیه به مستولی اولد قلم نجه واقع اولان
 جنک و محاربه بلورنده ظهور ایدن ضیق و نفی بواعث
 انسیابیه علی وجه الفخه سال و ماه و ماکن و ساعتیه
 ثبت و تخیر ایدن و قایع نویسان دولت علیه جرایدینه

۱۱۶

۱۱۷

دست رس مطالعه و استنساخ اولیٰ بوسنویله کون
 دائره امکاندن خارج بلامر عیبر اولقل حسب الاطراح
 دلق خویشو پیراستن بیماز جامه عاریت خویش
 مفهومیجه خصوص مؤرخ فی بیتمزده ترکنه شرح و بیان
 و توریج و عیان ایله لازمه حالده بلکه واجبه لاملله
 اولوردی دیوبوسنه نک بعض ضابطان کار دانی
 خصوص مژکون نک بیاننده ارحای عنان حامة تبیان
 ایدر کسه نفحصنده جذوسی ایله بوخصیو جرب زیاتنه
 چشم ابرام ایله تکران اولدقلوی مشهور و معلوم
 اولدقله عدم بیضاغه ایله اعتذار و بمقوله طرح افکن
 اساس تواریخ اولان مسه پر و شیافته قریب سلطنت اولان
 وزرای عالی منقولت و وکلائی دولته تقریب ایله احوال
 و اسرار لوینه تحصیل و قوفه محتاج و موقوف قدر و الا
 بقلة الحما مثلهو یا بحال کردش روز کار اولتی بزم کبی
 ساده دل غلام سرحدت شینک کاری دکلدردیو
 قصور غیر اعتراف و اعتذار اولندیجه معذرت مؤقرین
 قبول اولیوب زیادکنی ابرامه باعث اولدی عاقبت
 الشی اذا نکر بقدر مفهومیجه التماس لوینه مساعد
 عاجزانه بیدریغ قلوب سنین مزبور ده وقوع بولان

صحاریات آفاقه عدم اطلاع عند مناشی بیانند
 اظهار و مجزایله کفیدان و نوب ایخی بومنه عکرینه
 و سرحدینه متعلق اموری دانر و نجد کفر سی اوچ سته
 پوسنه ایالتی سجد لرینه مستوی اولد قجه آیالت
 والیی سابقا وزیر اعظم و دستور قیلوق عالی
 مهم بومکی المطف والکرم د و لتلو علی پاتاشا حاضر نارتک
 چگونه کنی جنک و تدبیری و اعدای دیک کیفیت انبرام
 و دمار ی بیاند احتال هر و خطا و اظهار عجز و قصوری
 متضمن صورت نوار بعد بر سرناجق تحریرینه صورته
 مباشرت اولندی امیدوارم که در پای استعداد دن
 اخراج در مرام ایدنجیه دکن نهنک چرخ معذب
 مشغول کرد اب غفلت اولنوب غیاض قلده مانع انقلس
 اولاجق واقعه مکدره احداثدن ممنوع و محجور اولر
 بخدمت سیدالسلطنین اول حکیم لایزال و قدیم برینواکه
 ارادن جلینه تمنع التقییر آینه د و نیای دورنکره
 گاه صلح و گاه جنک صورتین ابرار ایدوب عبادک
 حالده خلله انتعالتنه تعلق ایتمک و عباد الله افاضه
 امن و امان و ابصال نفع فرج و اراله ضرر و نوح ایلمده
 اهتمام و بذل و سع و توان ایدنار و اما ما ینفع الناس

و غیره

فیمک فی الاضو کریمه سیمضد افتخجه طول عمر و دولت
 و ثبات عشرت رفعت ابله کامیاب اوله کلدر کلنوی عادت
 اولدوکی کجی از باب عجب و غمرون و اصحاب غفلت
 و فخور دخی اعمل و اعتسافاری سیبیله منزل مراده ایوب
 مظهر قهر و عتقاد و الجلال اوله کلدر کلنوی از موده محک
 اعتبار و مشهور دین اولوا ایضا در همان لازمه ذمت
 اهل عبرت اولدر که ... بنده همان بده که ز تقصیر
 خوش عذبدر که حدای آورد دائما استغفای بختیای
 باعث البلیات ایبرک و سادده قدرتیہ نوسد دت
 و عصای جبر استادن نوقی و حذر و بحواله
 مایشاء و بیئت و عنده ام الکتاب کریمه سیمضد طوقیله
 قضای متعلق ثبوتنه استدلال و اعتقاد ایدوب دائما
 بصیرت و انبیا ابله حرکت و جزاء اسادت مرتکبه
 و عیلم صالح قا علیه راجع اولوق خصیته سیمضد مخفی مقبول
 مسلم اولوب وقوع امور و مشکلاته و امرهم ینهم شوری
 کریمه سن دیجا جه دیوان اعمال بدتک واجبه ذمت
 عموم و باعث اند قاع کروب و عموم اولغین جاضه
 مناصب دولت اولان کار فرمالر اهم مهمام لازم الامت
 اولدیغی بدینجه از جمله باعث توفیر مال و وقت

وبتب توسیع دائره شان شرکت اولان امر چندان
 وند تقدیر بدیل مکنند و صرف قدرت ایله اهل ریاطه
 یعنی سرحد شیب اولان غلبه یلس کلی اعانتت و عنایت
 و دفع ضرورت ایله حال کرینه نفویت و بومک جمله دن
 التزم و احم و عاقبت حال بیرون احریم و سلم ایکن
 بیکن بوز فرق طقوز سنه سنه نجا طقوز بوز ایکن معو
 کفر سنک طغیان بحر و التیبی و قعد سنه قریز اعدا
 و محافظه آن طرفا چون بالذات مندر اعظم حضرت ایله
 اولاً عساکر اسلامک کثرت ملهوت مزبور کت مدافعه
 کافی ایکن و ملوک کفار ک ایضاً مضمندنه اتحاد ندان
 احتیاطاً نجه کفر سنک مقابله سنه اولاً سرحد مزبور
 حاصه بوسنه ابالت سرحد لرینه آخری نردن عسکر
 تبین ایلمک لازم و لایدا اولوب احتمال بند و کلری
 تلافی فریقین زعماتی داعی مرور اتمشکن فیث و قبی
 بوسنه ره عساکر تخیر بند و بند رایله حویلین کچی
 اؤدرمانندی قلعه لوارا سنه مشای صد اعظمه
 ملا صوفی بندان قرا سنک محافظه سی عامه امور
 تدبیر و بوسنه نیک قدیم دن بر وقوت و شهرت
 و دو قطی اولان بک و بک زاده سن و سرحدک معروف

دلا و رضا بطاقتی بدی مکتوب ~~کلی~~ آنشرفشان ایله
بو سنه دن اخراج و بوغدان قرایی محافظه سنه
تعیین و ارسال ایدوب جوانب اربعه سی محاط اعدا
اولان بو سنه کی سرحذای خوف و اوی کی نوشت قوی
نجه کفر سنه فرجه بخش جمعیت و مجوم اولان رجال
دولت و وکلای عالی رتبتک بو وضع غافلانه لری
کارا گهان سرحده بلکه بو سنه تک عمومًا صیانت
و نوانه و دهاقنه قلاحتا کردان موجب حزن
و استغراب اولدی حتی سرحد خلقی پشیدن تطیوان
متوعده و حشیت ایله فرجه انداز لوحه تحشر اولمشلاید
بیک یوز قرق طغوز سنه سی شناسنده با باطاعی
قتلا سنه ذوق و راحت ^{اسهل} خیالیه مقوکفر سبیله
عقد صلح قیدینه دو شوب تدارک حاله غفلت
و مقدمات زای و تدبیر لرینه بویله نتیجه بخش نظام
اولدی لکه آفاق قلعه سی رد و اخذ انقام اولتمدین
صلح و صلاح مسقوی واسطه شدید و عامت رعایت
کتور رحلانندن دردیومصالحه مرسومه حصوله
کذاب آخر الزمان و حیلله باز قدیم الایام نجه
واسطه اتخاذ ایدوب مصالحه مزبور فی طرفت

چا سار دن وصحالة التیام ایدن نجه چا سار بنک دولت
علیه ده مقیم اولان بایلو بی نام غلام ساده رو
وخبون قروکار کسوزینه اعتماد و خصوص منزه بود ایچون
الهی مندی بنیایدن موصوف بلچیلر ایله کافر منبوری
دخا رسال واندن امید صدقات ایدن رجال غفلت
اشغال حصول صلحه انتظار ده ایکن بایلو بی مسفور
مقوایله مابینلر دن منعقد اولان جیله لرینه
استحکام وکندی دیارینه فرار ایلدیکی دمورده مقور
چا ساری محرای میماندن اوزی صوفی ایله قره دگر
ملقاسند وافع اوزی قلعه سی شخبیرینه ترتیب
سکر و مهمات و قوطه مثال سمیل مدعو باش وکیلانی
ایکوز بیک سکر ایله اوزی قلعه سی شخبیرینه
بروجه مسارعت و استعمال رسالتی و بلا د اسلامه سو
فصدقی اوزی محافظی وزیر سعادت سیر سعادتلو
یحیی پاشا حاضر تری اوردوی هما یونیدی در پی انها
و اعلام و محضرا عالی ایله فریاد بی نصدیق اتر در پی
رجال غفلت فعال و ساده صلحه انکا و غضب
شربا ریدن عدم میالات ایله وزیر مشر الیهک
عدم غیرت و حیثتد حمل ایله تشیع و استغانه سنه

مکارانه بی تبارانه ایله معاهده و اسکان قیدینه
 دو شویب تدارک خالده تاسیح و اعمال ایدن غفلت
 حود بین بوسنه والیبی و زبومشار ایله بالزکا
 طرفدن دخی نجه کفر سنک بوسنه بده سوا قندی
 جمعیت و طغیانیا اعلام اولند فجه ابقا شرط
 مسلمه و توصیه خواب و راحت ایله اضمات
 و تدارک عسکر ایله مقابله دو شمندن اجتناب
 و مراعات قاعدت مسلح و ضلای خنده وضع و حرکتده
 زنهار و زنهار لفظیه تکوار نکار سرحد اسلام
 ضابطلرینه محکم تنبیه و تاکید و لنوب نجه نکت
 ضرر روزیاتی بو قدر د بود و ستغینه اعتماد ایله
 تکفل مثلاً اجوبه مسکنه موحنه تحریرو ایتلری کار
 آز موده کان سرحد کران بلکه صبیان و نسواننه
 موجب بیا نص و فغان اولوب سببا مقرر و زرا
 و جمع عسکر اسلام اولان نیش قلعه سی والی و عسکر
 نهی و حالی قالد و غندن بحلیه بشقه بر حزن و فراق
 ایوات و بین الناس کفت کوی نایع مذاق اولدی فی
 اثنای اوزی قلعه سی استیلا سنه روان اولد
 سقوط ابوری تقرب و اق سو کج دینه وصولنده

او زېرې محافظې وزيرو مشاور اليه اور دوي مهايونند
 آنها واکتار فریاد و فغان ایچکن نیدر هر جمع اولان
 عسکر دن امر محافظه دینه کافی اوله جی مقذار می عسکر
 نقیبنی بابنده سر عسکر می وزیر جلیل الشان دولتو
 محسن زاده عبدالکده پاشا حاضر تلویته خطایا امر
 عالی شان صادر اولغیون یا قوه لی سلیم پاشا بشیر النیوز
 اسناؤد پیاده سبله تعیین و اسن سال اولغوب قبل وصول
 او زېر محافظې وزیرو مشاور اليه اور دوي مهايونند اعلام
 حال واستفانته نک عمر سی تربیاق عراق اولغیون بوجاق
 سلطاننده و نیدر سر عسکر تدن اسمداد ایلد قده
 سر عسکر مشاور اليه حضرتلری قلعه مزبور امدادینه
 سپاه و سلحدار او جاغندن اوچ دورت بیک نفس
 سردن کچدی و نر قیللی آدم تعیین ایلد که نر مزبور
 اطاعتده خروج و کندي ضابطلری نجات در هم و دینلر
 باغی کبی محکم باغلیوب بیتر اقلرین دخی ضابطلر الند
 اخذ و سر عسکر ایلد جمله عسکر کتیلجه بزیا لکنون
 اولقدر کزوه کفان فرشو کتمزن و او زېر کبی چورک
 قلعه تک محاصره سنه کیومزرد بوجواب و اظهار
 مرعوت ایلد با بر عسکر اسلامده فی القای شورش

وفساده در کار او لدقلونده موقوفه پیری دلین اطاغته
ادخاله اهتمام اولنه میان عسکرده ظاهره و سفته و فساد
ایده جفی مقرر اولغین اوندون بنوا اولوالا مره اطاعت
وانقیاد ایله معروف بوسنه عسکری خصوص مزبورون
نامور قلوب بوسنه عسکری باش و بوغنی میر میران
ابوبکر پاشا الی بیک بوسنه عسکر ایله اوزی امدادینه
بروجه استیصال رسال اولوب باش بوغ موچی الیه
اوزیده ایکی بیجق ساعت فریب برده واقع پیردن کولی
کچدینه و مولنده فرودن کیدن بول ایله اوزی قلعه سی
اون ایکی ساعت مسافه اولوب قلعه مزبورون دخی
فی الاصل الی ساعتک اده ننگ نهایتده اولوب عسکر
کفار فرودن اولان بولی پیره زن کولی نهایتده قوتوب
سد ایتمکله عسکر اسلام قوندیغی بوردن اوزی انجق
ایکی بیجق ساعت یوایدی کئی ایقلو ایله کچمکه محتاج
اولغین عسکر مزبورک اصنافندن میری لونذات
بزم بخش و علوفه مزک زعمانی قانون اوزر
مروز ایلمندر حجانا بنویوبله چورک قلعه سینده
قیامتوز و بویله اطه ننگا چینه کیم مزور دیو جواب
وا یکی بیک قدر سواری کبر و به نیدر عودت ایلدی

فلا اوج دورت بيك گدم وضا بطان وباش و بوع موي
اليه قابقرايله كجديلو او زني قلعه سته واصل اولدقله
ا كوتك بار ندرسي كه بيك بوزالكي سته سنك ماه
او تبجي كوتق مستقو طا بوزي اطه باشندن قالقوب
قلعه مزبون يه نياوم ساعت يردو فوندي بي اذن
ضا بطان بوسنه عسكرندن ايكي اوچونو سوزي
غازيلوي چرخيله چقد قده كفار بوقاش چرخ فلک
ويوقات عربي اوكنه وضع وسدايدندي برايكي
كون چرخه اسلامه سبزار دندن طوب و توفك
آشمن صاچوب قلعه يه قريب يردو اچقدن مترس
المقدن احتياط اوزن ايكن كچه ايله اوزينك باغ و
باغچه لوي حند قلرينه تنوش وعلی الصباح قلعه
مزبون في طوب و خيماره لرايله دو ككه باشلدي
قلعه مزبون ده اولان بزلونفرا ت مقدمه حاضر
ايلدكلوي او تلو قلريني بوسنه عسكرندن قاچروب
دروقه قلعه ده دكاينه و خافنه لر طولدورديلو
معنى دو ثمانه اعانت و كند و فضلرينه ايندكلوي
خيانته قناعت تقويوب قلعه اولان خانه لوي
ودو كاشني وزير مشا اليهك امر ايله خدمه مباشرت

ابدنلو اوز رينه بولو بما قلمغلو وهدم ايتدر ميوپ
اونلو كي اينبه دن اخراج اغديلر ماء من بوسرك
اون التنجي كون صباعدن مقدم اونلو ك ايله دولي
بش التي خانده به خمار دوشوب جوانب ار بعدن
آتش ظهور و قلعه مزبور ايجي جاه غيايه دونقه
كفار دخي بوسرش بوجوم ايلدي التي يدي ساعه
مقداري ياقه باقديه توفكك وفلج وچيه وكورك
وطاش و آغاج ايله بارمغلق اوز رنده بالاجمال
بوجنك لب مثال اولوب بوجانبدن آتش و ب
جانبدن كفار حاكسار اهل اسلامي بر مرتبه
تصيف ايلدي كه هر كك جان عزيزي حنجره مخلقم
عروج ايلدي دلا و راندن غيوي هر بر جيات
ضرووي شيرت يان و رستم داستان اولوب بومقلن
اروندن دال فلج صحرابوب فورد قوينه قاپشوكي
كفار فر شوب چاريك ساعته صفوفا عدايي
با عون خدا ناسرومار و قلعه دن رد و تبعيد
ايدوب قتي وافر كفاري شيبكاه جاه دونخه
ايرسال ايلديلر كفار ك كيمي كيرويه متر سلهينه
وكيمي جاق اور دولرينه فرار و بعض مهماتني اردوي

مخوسلونه تغزل و اچاله ميا شرت و شخیر قلعه دن
 قابوس اولشکن اختراق دور و قشور ترون حاصل
 اولان آتش شدت اتواعانت روز کار اچاله درون
 قلعه ده اولان اینیة اعراق ایلدقد نکره زیر زمین
 حلول و جیحانه کمر لرین فیزد و روب تنور تغسید
 و غیا پیده ونج ریچید پیده و بتدری قدره آتش زمین
 سوفاکاو و سیمکه کذا ایلدکن جیحانه ده غیا آتش الوب
 درون قلعه آن واحد صورا نسا فیل کی جو هوام
 سراب و یوز یلق ویرانه کبی حراب و بیاب ایلدی
 عکراسلامک کی کواکب یوز نکه طبران و کبی یسر
 یوز نده نالان اولوب هواده اوچان طوب کوللم لری
 و خمیان و اینته طاش لری و کورسته بشدن مهر مرز تپه
 بر زخم شدیدا ایله چته مند اولوب قلعه اولان
 یولوه قلی و اهل عیال لری ضروری ورنه بیراق لری من
 جیقاروب قلعه کفان تسلیم ایلدی لری پار معلق
 متر سته بولتان بوسته عتکری ورنه کاذبه کفان
 اعتماد ایدوب انلردخی قلعه چند غنچه بولنوب
 زادون خیره و جیحانه دو کتوب هر کک الی و آیاقی
 کلوب حیلله کفان ایله اسیر اولاجقلری مشاهده

اولنجه

اولنه حق قابلقرايله بلامت جانبته رهباب
خلاص اولان بومقدار مسلمان ايله بو حقیق پوتقصر
دعی بقایب الله الملك العدی برجات و خلاص بولدم
معرکه مزبور ده بولنان بوسنه عسکرینک مظهر
غضب یزدان اولدقلوی مصیبتک خبری هنوز بوم
ناشیده ایکن بوسنه سرحداته مقابل جمع اولان
عسکر نجه دن بربلوی ایزور بق سجا فی نهابنده
بلقرا ده ابکی فوناق برده واقع لشجه بلقده سی
صلح و صلاح اوزن کجه ايله علی الفقله با صوب
درونده بولنان اهل اسلامک رجال شوانتدن
اللی التمش دردمند نفدی اسیر و نقض عهد ایلدیکی
محقق اولیجق والی ولایت اولان وزیر ستور تدبیر
شارالیه حضور تلوی ابالت مزبورک علماء و اعیان
وامور دیده لرین کندو بیانه جمع و تدارک حاله جمله ایلیم
بوا یکی کون سجه کردان مشاوع اولوب سرحد بوسنه تک
رسم فدعی اوزن ماخر اجم عسکر اچون هر هر قضایه
وقلعه ید بور باش و بوغ و او جاق زاده لر نوسه
برکنده الای بکلرین نصب و تعیین و فعیات و فراده کن
صلح سلاحه و حرب ضروب و قتاله قادر عمومًا ایلر لری

حاضر و آماده اولوب ضیوع منرقب اولورینه کیدر یور اولور
 اس سال ایدر دز عقب چین و پوزین و جبر کین و او سوز
 وینا لوقه قلعه لری معاصره سی خوبی سرحد فریاد جلدی
 ایله ظور و فرنگ قاریان ذخی و ارفوتن یاز ویه کتور
 خدود صر سبله عکرا خضار و یوسنه بد سو و قصد
 وینه بلغراد طرفند فریو چندال عکس و افر ایله ایزورینق
 قلعه سنه سو و قصد ایله نیشراوزرینه و ان و عصات
 جبالی طغیان و بغایت تحریک و انلود قی رفع لوای
 عصیان و تحریب بلاده جازن ایله دولت علیه جان
 کیدن بوللری سدا بلد کلوی شنبه صغاس و کبار
 اولد قد نیکو هر کس جان شبر تند نا امید و جرات
 سدن ظور و ایدن دوشمنه جواب و یومکدن مایوس
 و درگاه قیوم واجب الوجوده تضرع و نیاز ایله و ان
 ولایت معیننه ابرسکه شایان اولور لر بیس و عیل
 و معذور دردمند اولان لر صیان و نسوان ایله حدت
 دعاده قالب تاثیر دعوات ایچون جوامع مساجد
 و اسواق اماکن مبارکه ده طلب نصرت ایله ای
 بیچاره لوگه مدد سی ارحم الراحمین الله کوه انبیا
 اولیا و حاضه امتی اولدیغی رسول اکرمک محمد مصطفی

صلی الله علیه و سلم هر منچو به بی محصور و مضطرب
 و تسوای با مال کفار اولی قدر محروم و محفوظ ایدوب
 مسقو سفرند اولان غازیلر بمنزیرینه والی ولایت
 ملانک کرامین تعیین و عسکر اسلامه نصرت
 احسان ایله دیواکه لراچ و صوسر صبیان کیمی بشکنه
 و کیمی خانه سنده قویوب کیمی فوجا غنبد آلوب آواز
 مصیبت ساز صبیان فریاد تو بقی دم ساز ایدوب
 استیلا ی خوف و خشیت سر و او بلالری ولوله
 ندر قبه عرش الرحمن اولوب سفر دن خانه لوتن
 قلان مسلمان ترک شدت کریه و زایل فله ی جماعتیله
 ادای صلوتده مانع اولدیقی مشهور در حق اول ایتمده
 بعضی یولورده کچه ایله جو هواده کلینانک محمدی
 وقععه سلاح ایله آن پانردیسی و عسکر کورولوسی
 احساین ایدنلر شهرت ایله نقل ایدر لوسر دار حننا
 آثار مشارالیه حضور تلوی دخی بوسنه نک محدود
 عسکری مفعولاننده بولنغیله جهات شدت
 ظهور ایدن کوره انبوه کفار بالکنز قبونی خلقی
 و نغیو عام خلقیله جواب و یومکم محاله قریب
 بواصعین اولدیکی رتبه ظنه بنومر ش ایدی

وچسکیر ایله اوستون وچده قلعه لوند محصور اولد
اهل اسلامک تغلیص و امداد نده بیکه و اوستون و شج
و توابع قلاع و بلتقه عنکری و منا بطنی و کلیس بجای
تغیر عامنی مسلم ایله و قدیمدن برو ندیمیر کفارم
موت و بادن عبارت اولان اهلوت و غلاموج قلعه لوند
دلاور لرینی و کندیدی با شیری بکتاشی اغای
لوندت ایله تعیین و جله اعمال لچون بوسنه نک
قدیمی او جاق زاده لوندن اعمال و تشجیح عسکر قادر
پیران جهان دیده و عقلا ی کار از موم دن آیالت
بوسنه نک جاوشار کفداسی علی پاشا زاده عثمانیک
نام پیر سجاغت سمیری باش و بوغ نصب و ارسال
و کند و لوی جمع عسکر استیجال ایلد یار مومی الیه عثمانیک
برو جده سارعت تعیین اولنان عسکر اسلام ایله
بشخی کون محل مامور و وصولی کفار احاسر ایلد قد
اورد و لوندن و متوسلر نندن طشره چیقوب محکم
و منتظم الایار و صغار قوروب کفار مقابل اولد قانونه
باش و بوغ مومی الیه عسکر اسلام بطله مقدمات
غیرت انکیز کونا کون ایله ترغیب و تشجیح و اعمال
ادبار سیله حاصل اولور ضرر و قضاحت ایله

ترمیب و نشیخ ایلد قد نغکره ینشه بیلن عسکر
 اسلام ایله الای قونزوب کفار کتیمقارینه مقابل
 کلد کلونده بیکه واعظی احد افندی قریضین او نشه
 چیقوب دعا ایلد قدیم مکره کبیرودن کلچک عسکر
 یتمدن غزوات اسلام سل شمشیر ایله هجوم کفار
 دخی پایبرجای ثبات اولوب کورکشاغی قار سندن
 فرق اولنجق بیره کلد کلونده عسکر اسلامک تا کوزیم
 برآش چاک کداز ویردکن بعضی غاز یلرک اوزرنه
 باروت صغی سندن لباس طوطوشوب فریقیت
 دو مان ایچنده فالور غزوات نصوت جوی دوی
 د بزرکین کلد کلوی حمله ایله کفار کوس کوسه
 چالوتی وعتابت الله المعین کفار دائم الانکاری
 تاروتی ~~...~~ کفار ک اکثری طعمه تیغ اذدر
 نیام ~~...~~ لیدن لوی ایکی وچ ساعت ساقه تعقیب
 ایدوب انلرک دخی نصفی قلچدن کچروب اعظم قادی
 خروات سین نام قلعه قبودانی وایکی نیام نجه
 ضابطلورینی حیا اخذ و مهمان واردوی کفار کب
 ضبطود و اب مواشینلورین اصطیل اغتام ریط ایدوب
 موسی ایله عثمان بک ملحمه مزبورده توفیک زحمندن

شهید و سایر ضابطان سجد نصرت و سلامت ایله
 جانب دستوریه عود تلوی اثنا سنه بتالوقه اوزده
 کلن طابور کفار قلعه به تقریب ایلد قلعه محضا کیت
 و کیفیت کفار بحصل اطلاع ایچون قلعه مزبور
 آتہ کونن بدی سکریوز نفر نواری غازی یارک
 بو ایکی ساعت ایلنورده چرخه کفار استوزین
 راست کلوب سل شمشیر و یاد نام حضرت ربخصی
 کفار هجوم و بعون انعم البیر العزیز چرخه منی تارو
 مار و ایکی بیگه قریب کفاری داسود و شمن درو سفیر
 مزرعه ملحدہ دمدا بدوب ملا عنک چرخه باشی
 اولان دومیل نام قبوردانی مجروحاً اخذ و جانب مشهور
 ارسال و اعلام حال ایلد قلمی اثنا سنه و ذیخار الیم
 حضر تلوی جنک وجداله مازون دکلی ایکن سرسجد
 قریا د جبارینک تلخ و شیرین استغاثه و قریا د قعنا یلد
 دورامیوب اجتماع عسکر دن اول قبوسنی خاکی و موجود
 بولنان تغیبو عام عسکر ایله مقر ولات اولان نواونکد
 حرکت و قراول نام مرحله ده یارنہ سو کون جسر کیر
 و اوستو و بچه قلعه لری تخلیصی و واقع اولان غزای
 غزایک خبر ایله سرور اولد قلعه عظیم مشنک ایخوب

انجق غزوه مرقوم سرورینه مقابل و معادل سرورینه
وجود نایاب موسی الیه عثمان بکک شهید اول سندن
مخزون و متجمع اولوب جانب عدویه ان خلیه عثمان
سادعت و اقدام ایدر احصان فلاح بوسنه دت
یا بچه نام قلعه به نزل لر نده بنا لوفه و واقع اولان
غزای فرح بخشانک خبری و اخذ اولنان فودان
واوستوی بچه غزوه سنده اخذ اولنان روسای کفار
حینا حضورینه احضار اولند قلعه اساری مرقومی
یا بچه قلعه سنده وضع و جس و کند ولوی ایکنی کون
بود و اشجه نام بیلایه چقبوب کیس و دن کلمه جک
سکر اسلام ایله جرکیس و غزای سنده بولنان
غزای سکره در صفات بیشتجه دکیس یا بیلایه مرقومه
ایکی بوچ کونک و بکک و اجتماع سکره منتظر دن سکره
جانب عدویه حرکت ایدوب مخصوص اولان بنا لوفه
قلعه سنده دورت ساعت قریب فونا غه نزل لر نده
طابور کفار کیدن ایکی بول اغزوبنه کلد قده قنغی
بول اخیری و انسدردیو استخبار ایدر کیس جانب
یسار ایله دو شمانه کیدن بول آرقیری و دوز صحرای در
آن اوینا غی یسر لر دز قلعه دخی اول جانبده در شیب ایله

حمل و هجوم و عود و جمعنه حائل و لور طاع و دره د پنه
 یوقدر جانسپه یون ایله دروشخانه کیدن بول دولا شبق
 و داروغایندی صریسکو هفتاندر قلعه دخی صویک
 اونه یون ندر قالور بوموب بول ایله کیدر سگ کفار ک
 اطرافله اولان حریغ فلکده متین و سختم باغ و باغچه
 درختاری و حواری قات اندر قاتدر مپه لو آرد ندر
 بزوی بخشایر و آندن غیری خلامن این چکن قلعه به
 امدد مکان اولان و یوباسکی نهر کین کوپوری فور ماغم
 کپراسته مزاولسه دخی کفار فور درمز بوبله بر بول
 و سبلوب وجه مشروح اوزن عکسی مراد ظهور ایدر
 بیوجه و فرصت مکت و توره دایله جلد و جهد کل و اعلم
 مبدل و اعکس معنی یوم مصر و فاولور سه الاوداع
 ای ملک مال و الفراقای اهل و عیال دین مختزلردن
 اولیا لوم دیوم مناسب اعتقاد بنده احتمالات مؤخسه
 و یونانی کاران مودکان سرحد دن بری اسکاویلی
 دولا شبقه کیدن بول ابعده دار و صریدر صویک اونه
 یوز یله کیدن بول دوز صحرادر بردر لوجائل یوقدر
 لکن اول بول ایله کفار اچقدن کتوب عیال الله بقا
 عسکری کیم کیرو لیوب جزئی بالقزین مؤلفه

الزوم

انهم اذ اولمق لانم كلور ايسنه كبر وده سپرو وملاذ اولمق
 شى اولمد و فندن كو پروسق و يوباسى كى نهركي برده
 فرد و احد كبر و به سلامت ايله عيوش و دوشمن دن
 تخليص جان ممكن اوليه چقى امر مقرر در د ولا شيفه
 كيدن بول صرب و دوشمن دولاي قات قات سپولو
 بولندينى مانع و كل انشاء الله تعالى اول سپولو بزم پياد ملير
 حاضر متوسل و لور كفار بنوى اول بول ايله قرش و لوق
 مراد ايتسه اويله صرب ميشه لقع صف و الاي قورب
 طوب و جيجانده ايله كلمه مزبو بول ايله كفار و اريلوب
 حين حمله و هجومه عسكر عيونه كرو لوق دغى لانم كلور ايس
 اول صرب طاغ بزم المزمده حاضر سپرو وملاذ اولور
 د بد قله و زير مش توي تدبير بو بوز ايك صاحبى تصديق
 و تدبير بنى امضا و استخاف و دولا شيفه كيدن صرب
 بول ايله خلاف مراد عسكر عزيمت ايدوب چين سحر
 بنا لوفه اوستى ياننده واقع جبل شاهقمه مقدم چيقلند
 كشت عسكر عدو و انبوهى ارهوي كفار و يرد و كي
 دغ غم خاطر سردار عالي تباره تقريم ايلد قارنده
 تدبى و احتياط ايله توصيه ايدن مقرر بيلوينه
 امت محمد عليه السلامك با مال كفار اولوب قلاع الله

مفتخره و جوامع و مباحث عادت فیحده کفار و زره
اصطبل دو آب فلاضیتا و لدی فی قیامتگی کور و نب
دنیاده مظهر غصبا شش یار پادشاهی و عقیاده
هرمان رحمت الهی ایلیم خانیب و عاسرا و لمقدون ایسه
شهبدا و لوق دکاشی کندی ایلیم کندی جانته قیماق اولی
وا حسندرد یوجواب و یورد کد نکرم بوچنگده خام
مصلحتده اول کله و دیل کتور نوری انعام واحکام
واحسان ایله شاد کام ایتمک بیرینه قیل ایلیم مجازات
ایده رم مراد و زره مصلحت میسر اولور ایسه جمله غزای
کند و لوینی مظهر نوازش و التفات بلسونارد یومسکر
اسلامی بیعقی اشغال مضرده منع و تنبیه بیوروب
جبل مزبورده کندی یاری دخی طابور کفار نظر
انداز اولوب برقا شغط طابور و ذوغ و یورد یورد و دقایق
کوردن جوانان جنک جوی سرعسکر کندی ذیو
بزنه دورالوم بومقدار غلزیلر ایلر و سرعت و شتاب
ایله حوکت و انشزین قنایول کفار دن عبارت
بوز کند بولوکنه اوغلر یوب سل شمشیر ایله کوروم
مزبور که اوزرینه هجوم و کیمنی قلیچدن کچوب
کیمنی قیوارق طابور کفار دک سورر لوار دلونده

لها

عسکر کلو زمی کلزمی با قیوب جمعیت کبرای کفار
 دخی هجوم ایدر ایلاما عین یونلر کت لو زینه صفوف
 موشیدن براتر بلا بار مصوب کیو زینه رذ و تبغید
 ایدر غزوات مزبور کیو و دن بو مقدار آدمایو شد
 تکرار غیر قلوب سر عسکر دن مقدم طا بور کفار
 هجوم ایلد قارنده آشر طوب و توقفتک و لغم مثلثو
 کفار کت بره کومد و کی خیار لور کت کثرت شد تندن
 نیچه زهر لور چاک و نیچه غازیلر افتاح حاکم ایلام
 اولور حتی بعضو غازیلری آتبله خیار باره یوب
 پارچه لورینی آغا چلر اوزرینه چخارر غزوات اسلام
 کیو ولد و کتی قلعه ایچده محصور و مضطر و منتظر امداد
 اولان مسلمینه مشهور اولیچق عسکر اسلام بو زلدی دیو
 اوچ دورت بیک نفر میبان و نتوان فریاد لورین فلک
 پیوند ایدوب دردیمونه درمان و دین فریاد اشلری
 کلور بوزی خلاصو ایدر امید بمزوار ایدی اندن دخی
 قطع امید ایلدک یا الله فریاد و فغانه بوشاندن کرو
 میان و سوانتک انین و حنین طاقت شکستندت
 رجالک عقیلی باشندن کیدر کفار دخی نکو بر حمله
 عسکر اسلامدن شاشوب تدمرک حاله استعمال ایلد

فار شو بخاصه قلا کزیده عسکر بنی کوه بیدن بویاقریه
 کجس و ب چرخ فلک از دنده محکم و منتظم صغلو و الایاد
 فوروب آلات جنگ و آتشنه قوی نظام و بود کد نصر
 چرخ فلک در طشه هزار موردن عبارت بوابکی رکنند
 آنلوسی چرخه و جولانه تعیین و ارسال و طا بوس
 پایبوجای غم و غم و غم و غم و غم و غم و غم و غم
 مشارالیه حضرتانوی ضابطان عسکر ایله مشاهده
 و ایلام و کیدن بویلوک جنگ جو بیان اسلام یا اکثر
 اعدایه مقاومت دکل ره و نشیبگاه اینترام اوله جقادی
 مقرر ایدوکی مشاهده ایله قدر سیفت ایدن مدت
 جنگ ساعت محاربه دن صکره ساری بوسنه نک طوری بای
 باشیبی سردن کجدی بکچری لری اغالوی ایله پیاده
 یکچری طاغدن آشاعه اندوروی بوقانو طرفدن دور
 اچقندن چرخ فلک طوغه و تعیین و نسیر و اتم طرفدن
 صوبالوسیله کزیده سرحد فوی و کونکی استین نفوس علم
 اتلوسی واورنه فولدن پراکنده الیگری اوچاق زاده کار ایله
 و سرداواک مک فوسبی خلق و زیو مشارالیه تک الای
 بیاقلو ایله و هر سک سنجایی منسلی طوز مشر پاشا زاده
 مراد بکی هر سک سنجایی تغییر عام ایله تعیین و نسیر اولوی

وزیر مشاور البیه دخی قوت الظہر عسکر اولہ رف بر فور شوہ
 منزلی ارد لر خجہ نہنرخانہ و سائر عنوان وزارت ایلم
 یوردلواوچ قولدن وجہ مشروع اوزن یورویوت
 عسکر اسلام اچقدن متتوسولان دوشمن دین اوزن
 بواوغوردن حملہ و مجوم ایلد کلونده طابوز کفار دت
 اوزر لرینہ چیلان آشد اجل بار بالاجال حد تعبیرده
 دودونچہ غازیلوک سرمایہ حیادتد مہجور اولوم
 اسب زند کانی دن نزول وانفکاک ایدن شہدایہ
 کیبودن کلن غزات صافی فواد یا قیوب کفار مجوم
 و چرخ فلک لرینہ و اسرخجہ اوچ دورن قات دریکلی
 و با صغیلی قوی چیناری و بعدہ چرخ فکلی قیوب
 کیمی قلیج و کیمی مزراق ایلد کفار قاریشوب عنایت
 بازی ایلم صغیرینی بوعم رده هرج و مرج و قیوب قیوب
 نہور باسہ و ارخجہ نوروب کفار دمار دینہ نہر
 مزبورده قورد و قلوبی کوپرودن دیار لرینہ قار
 اقدام ایلد قده قارشویا قده قلان صابطان کفار
 کوپرونی قطع ایلد کلونده بغیہ التیوف ملاعبت
 کور و کور نہر و بر باسہ دالوب غرق و نابود اولور
 ججانه و سائر مهمات لری نصیب سر بازان ملت

بیضا ولد قدحین انہزاملا پویشان و خلاص جان
امید یلم جوامع و صالحین و شہر بنالوقہ ننگ دکا کین
و خانہ لورینہ دخول و تحضین ایدن حشر کین بی دینی
اینیہ دن اخراج لیچون حملہ و اچقدن مجوم ایدن
عسکرا سلامک کیمی شہید و کیمی زخم دارا ولوب بووجہلم
اخر اجلرینہ سنی تمام تلف عسکره موجب اولدوغی
مشہور و مجرب ایدن ولد قدح عامہ اینیہ بہ آتش اور ولوب
عسکرا سلامک کیر و یہ امر و تیبہ اولندقدن فکرم
اینیہ آتش اور ولوب دور و قصورک احتراقندن ہلاک
اولان کفرہ دن ماعدن آتشدن طشہ چقاناردنی اخگر
آتش نیغ بو اور ولوب اول کون کفار دن التان طوب و مہمات
اخٹام اوسنی حضور سردار تیبہ احضار اول نور یوم مرقہ
عقونٹ صیفیہ دم آمد شد جنک وجدال اولان آتار
و غاز باونی تاب اولغلم از الہ کالال طاقت ربا ایچون
محل محاربه بہ متصل اولان باغچہ ملودہ نزول و آرام
وادی صلوة مغرب و عشا بہ قیام ایدر لوشدت جنج
سینا عظم چانکد از سالم و زخم دارہ بر مور تیبہ اشتداد
و یورد و کی بیت بغیر از مردم دیدہ برون مرک جان
من نمی بینم کسی ای چکاندد در دهان من مغرور منہ

مظلمها و لودلر اول کيجه دفع لمهشا بيلم هر کس شاداب
و کيبر و ده قلاان احوال و انقالدن کند يلو بيه و انلويته
سدره ق حيات ايدو جک غذا جق تدارکنه اشتغال
و بسيارکنه ظلمات جوع ايله مشعله افتايي استقبال
و جاق بارنده سي کون سلطان غرويه اچلقدن غرضال
ايدر لوفرشوي اقه ده قلاا بقية السوف کفار کيجه ايله
ديار لوي طرفنه فرار و اکثر ممرات و انقالن توک ايلديغوي
قلعه ايجنه اولان مسلين ارنجه احساس و مال و
اشيا لويين اغتام ايدر لويو جانبد سردار سندیغ
انار حضرتلري على الصباح حرکت و قلعه يه متصل
اولان کويروني قابل مرد و ساوله جق مرتبه نغیر
و عسکرا سلام ايله قلعه يه کيبر و ب بشير عباد الله
و محاصره ايتامنه زحمدار اولانلره و حد پنديدن
ايدنلره عطا و احسان ايدوب قلعه مزبون م طوب
و توفنک و خاصه خمبان دن هلاک اولان حیوانات
و انسان لاشه لوي عفونت صبغينه م قور دنلوب
کراحت رايجه فيجدا بيلم انسان هلاک ايدو جک
مرتبه سنه و ارشوس بيان و نسوانک کيمي قور شون
يار سندن زحمدار و کيمي تک خمبان ما يا غني و کيمینک البني

کونوروب فریاد و فغان ایدر لر صاغ اولان خوانین
وایکار عسکر اسلامک آنلوی دوتاخته دوشوب
دره مزه در زمان کلدی ه بو خط و سرور فدن بایلمش
و شدت محاصره ده باروت طوطو تند حلاک سیاه
دوغش سیمینان نین محد رایتی کور نلو غیره بوغوش
وزین شارالیه حشر تلمی حال لرینه باقوب زار زار
اغلد و فی مشهوره در ایام محاصره ده سرجاله خدمت
و نونک طولدوزان نسانه عطیه و خیر و علل ارتخاف
ایلدی فی جمله به معلومدر اول کون قلعه تمیز و لاشه لردن
نظیر و کفر دن قیلان عربیه و مهمات قلعه چکد و روب
آنته کونک غازیلوی تعقیب کقان اسر سال و کند ولوی
مواسم شکر کزاری به اشتغال ایدر لر مملکت کقان قدت
قلعه سندن عبارت اولان نهر کبیر صوع به وارنج
پسانده کان کقاری بوایکی کون تدمیر و کله و دیلار لم
کلن غازیلور و تخلیض قلعه کون دشمن دینه اطاله
دست بورد غصتقراندا بدن شجاع دوشمن شکنه
بخشش و جلنک و یروپ انده برفاچ کون مکت و آرام
ایدر لر لکن سرحد بالاده محصور اولان قلعه لر هنوز
تخلیض اولمدی فندن جمله راه طریب باقی اولغین

امداد واستخلاص کوی چون به کوه و او شتر و شحم قلعه لری
و توابع قلاع قوی و ضابطان تعیین و اسرار مال اولوب
کند بلری مقر ولات اولان ترا و نیکم عودت ایدر لر
امداد مزبور محله تقریب ایلد قدره عسکر کفار فرار
ایدر آتی یو کورک اولاغاق یلور آرد لر ندرن ایشوب
بو مقدار کلم و دبل الور لر قلعه لر و غلیص و کفار یوزی
قره لقبلم فرار ایلد یعنی ضابطان سرحد جانب سردار نیم
عض و اعلام ایلد قیلورند سرور علی تسور حاصل
اولوب مقرینه و منول و اندن کورسی محکمت بوسنه اولان
مدینه منینه سراسی جهان آرایه نهضت روم و یلورند
مقدما بوسنه حدودی صوم سید کجوب نیشر قلعه یعنی
ضبط و بوسنه دن استانه سعادت مداره مرور مختصر
اولان یولور اوزرینه عسکر کوندورن چند رال قلمور
روم ایلند بوسنه و روم ایلی یا التاری ملتفاسته
واقع اوزیجه قلعه سنی محاصره و بوسنه حدودی
نهایتده آتاؤد لغه ملاصق یکی بازار قلعه سنی کجوب
الدوران عصات جبال دخی سنجیم پلنقه سنی ضبط
واحتراق ایدوب اوزیده مظهر غضب اولان عسکرک
خبری ظرهور و دولت علیه جانبینه بوسنه دن

مروی ممکن اولان معاینه و تبادر بالکلیه مندود
 عصاة اولغین طرف سلطنت علیته دن نامول اولان
 امداد و عنایتدن دخی هر کس مایوس و غایله سابقه دن
 ایکی قات برتر بلیته حدوت و پهنو ایلد قده ظهور ایلد
 بلیات جدیده دت دولت علیه به کیده بولی احق
 و یکی بازار قلعه سنی سقلا صا بیلکنا قدم امور اولغین
 هر سک سنجانی تقییر عامی ولوای منور کت پرو کند
 آلاهی بکینی نقل تیلد و قاراع فولق ضابطان تیلد تعیین
 و اخراج و اعمالی چون هر سک سنجانی مسلمی دور مشر
 پاشا زاده مراد بکی باش و یوغ نصب و تعیین و بعد
 کندی کتخلری کورچی بعضوی اغای تعیین و ارسال
 ایدوب کند لوی دخی دو عقب شهر سلیدن حرکت
 و اوژ بچه امدادینه عزم و اقدام و غلام سنجه ییلا سده
 اجتماع عسکر ایچون نصب خیام انتظار ایدر لر مسلمی
 موئی الیه دخی جمع عسکر دن صکره مقصوده عزیمت
 و عصاة مرهومیدیم بر فوناق تقریب ایلد قده عسکر
 اسلامک کلیشی احسار و بوسنه حدودندن طابوز
 کفار جانبینه قار و دار هر به لوق ایدر لر او ز لر لریم
 عسکر اسلام سنجه نام محکم و مولکونده بکنی بازارده

محافظه اولان کفار و زرخ فرام عسکرا اسلامک طیشی
 یکدن اولدیفنی استماع و قلعه مزینون فی تروک و غلبه
 و فراسایدن لوعسکرا اسلام مزقوم یکنی بازار قلعه
 وصولتوفه کفایت مقداری محافظه بی تعیین و حضور لری
 کیرویه عورت و سر عسکر کوم شعار معیتته این شکر
 مساحت ایدر لر موقوفه او و بجه قلعه سنی محاصره
 ایدن کفار اهلای قلعه به بزینش کبی اژدر قلعه فی
 بی جنک و جدال الدو ک سیق نیکه منتظر سوز و ایلند
 نیشی کچوب امداد کتر کله مزوزیوا عظیم دخی بیوک
 عسکر یکنزه سفوجا نینده در بوییل سوز امداد
 ایوه شمر بوسنه آیالتی عسکری سرحد لری برانغوب
 روم ایلته امداد یکنه کلمز لردیو ایرات ناس ایدر
 تهدیدات متوعه ایلد اهلای قلعه به خوف و قورت
 القا ایدوب قلعه بزوم تسلیم و مال و عبالکنزله سالم
 چیقوب کید و کنز و الا صکره سوز امان و یوموز دکلر
 قلعه مزبور نیک قیوداتی و حاکم لری بولنان یرلو
 ناییدن استیشار و نیش قلعه سی کتد قدن صکر
 بز و قلعه مزونه یاد کار در که بو قدر کور و کفار
 مقاومته فادرا و لالوم بزوم بو طرفدن امداد دخی

کلمه یکی امر مقرر در عاقبت اسیر اولفقدن ایند
 قلعه و زن ایلم تسلیم اینک خیر خیر بود و قلعه منور بود
 اطرافت مناره بوی عمیق خندقی بلا مانع کفار و جایی
 دوله و ریب کجکله قابل ذکر لیکن و هنوز ز خیر و
 تسلیم اولایق قدر ثقلت بوغیکن قلعه مرفومه کفار
 و بزرگ ضروری و بشر عید مردی و تائب منور بود
 قلعه به کندوز عی اوزره بر کوه سجت و بیروب قلعه
 کفار جبهه خانه و مهمانزله تسلیم ایدر لو کفار دخیو قلعه
 بو سنه سینه یکومی دورت ساعت بودر بو محلدن
 بو سنه به فورجیه و فرصت بولوق اساندر قادر اولدنی
 قدر استحکام و بیروب ایزور نبق قلعه سنی محاصره بو سنه
 اخذ نارا چون مشا و بره ایلدقن مرعایا حایندری تحریک
 شهر سربلستعلا اکثرک بر وجه سارعت کید ملک
 انبدر بر بعضی باطلوی امضا و یوشیکن چند لاری
 مناسب کور بیروب بو سنه والی بی مقدار عسکر ایلم
 غلام سجد محلدن مقیدر بو سنه عسکر ایبه بود فوم
 یوزده دز شمدی اوزدر لرینه وارلق مناسب دکلدرکن
 ایزور نبق قلعه سی بلغزاده قریب و دیار منزه ملاصق
 و هم جوار در اول محلدن مکل ملوب و جبهه خانه و مهمانز

و نفا

و انتقال ایلم کلمه مانع و حائل را غم و ضار بملق بود در
 عکس یعنی که در غمی به سر یوم و یاز من و قه زاد و زخیر می
 کلمه کند از طرفه اولان عسکر معنی جمع و وار قه منزله
 کیده لوم دیوشا و سر لورینه فراس و بیروب قصد فاسد
 لوازمه در کار اولوب حدود اسلامیه دن ساجده انکرم
 بر مقدار عسکر سال ایلد قلوبی خبزی رسیده ناسعه
 سر عسکر اولد قده اجتماع عسکر منتظر دن مکوه عالی کجه
 یا بیلای سندن حرکت و پوز بیه نام یا بیلایه و صولت و فتح
 جبال شاهقه دن کفار که نظری و آورد و چاسوس
 احتمالیه متزل مزبور ده اول کجه هر کس او چورد در
 آشنایقاد و اخراق ایدوب کوکب سما بیسم دو شمشیری
 طاع و طاشرا شدن عبارت اولدو یعنی چاسوسان کفار
 مشاهده و اثر دن مؤثره انتقال ایلم کثرت عسکر اسلامه
 استدلال و کبرویه عودت و آوردوی مخویه لورینه
 و صولت و نده سولشکر لورینه و سائر رؤسایه آنها و اعلام
 حال ایدوب بتا لوقه ده بولونان و زیروبوسنه طرفند
 عکسیت مار ایلم اوزرینزه کلیور بو محله قطعاً یکی کون
 مکتب ایدرسنگ تالا قتی فریقین اولد جفی امر مقرر در
 احتمال قضاحت ایلم بلفراد طرفه بود فعه صاوشوب

گشت کتاب بنده زینو بلغرام روانه و دیار لرینده و آن
 و بویان راهی اولوب مقدما او ز حکم قلعه بندد استیوان ایلم
 جقار دقلری اصل اسلامی ضابطان عکزلونون بونینه
 تسلیم و بوز آدم ایلم دار اسلامه ارسال و بالذات بوسنه
 والینه قلعه مرقوم خلقی تسلیم و ایصال ایلم وزیر مشاور
 و عکزیفی سیر و مشاهده و نظام حالگرینه تحصیل و فوق
 ایچون تعیین وار سال ایلم دقلری شیند سردان جمیل الاعتبار
 اولدقه عصاق بنام متولدن عکز تعیین وار سال اولوب
 قلعه مرقوم خلقی کتورن غجه ضابطی نصر اتیل بوسنه
 اوردوسنه کتوروب مکمل و منظم قات اندر قات عکز
 اسلام ایلمی آراستد کتوروب سالک حضورینه احضا
 و بعد اوردوم قوناق و تعیینات و قاعده سجد اوزون و واریش
 و احسان بیوردقدن صکره قلعه مرقوم بوسنه بفسب معین
 کفار تسلیم ایدن قوزانی و تسلیمی شریعتی و جعفر و برون
 رهزن بیت الهدی دن اشروالجم نایبی و حق مبین دین
 و دولت اولان حایبی حضورینه کتوروب خطاب عتاب
 آمینو قیلله بوز بوجه عکز اسلام ایلم امداد یکنون شباب
 و مصارفی پایان ایلمد یکنری سنه مقدما انبالا تمشیکون
 سبق بموجب قلعه پادشاهی کفار و تسلیم و پادشاه مرقوم

خیانت و عباد مسلمینہ حارثا یلد و کوز که بو کوز . فع
واستخلاصی نجهه بیگ عسکر اسلامک هلا کدم و بیگ
مسلمینک تلفه سیما بوسنه فقراستک معیار فنا مصون
سیما ولد و کوز مر قوم نجهه مواجره لوند ابکسی قتل
و اعدام و تحصیل ثواب دو جهان ایله استخلاص خسروا ثبات
شان سیاست نشان وزارت ایلدی لطیفه حتی سر عسکر
مشار الیهک ملک سعید دن عباس اسمیله سیما ولد
بی امامی و ارایدی آندون اسبق بکی یا زار قلعه سیما نجهه
کفر سنده آدورن عصا و جانی تخریک و غیره ایرون
پا پاسا خذ اولند قدره مسفور کتالیده قتل اولوب بود قدر
ذخی نانی قتل ایلد قدره شکر لواندوب عالمی فساد و بیرون
بوانکی طائفه در الملله ایشاری بقمه لوند موقوف اولد و غم
نعمه الله عظیم الشانک بوسر و حکمتی وارد در کمال کرم
و بی نهایت سندن امیدوارم که بونکت مقابله سنده عقاباره
تخفیف عذاب من و اعش اولوردیو تفاخر ایدردی
حق تعالی سلام دولتی یلم مشرف ایلیه آمین بحسب ید
المسلمین رجعتنا الی ما کننا فیه نیش و او زینجه قلعه لرینی
الان طابور کفار دیار لرینه روان اولمش ایکن و دین
یقه سنده و سواحل طونز مسرحه ات اسلامه مقابله

محافظه ده اولان عسکولري دخی ظلیوری مزبون کلاؤ
 ملا فی اولد قاروندن حاکت اسلام میناوز دریندا سنیلا
 ایتمک قصدیله روسا کفار پانر چند المکوی یا ندر جمع
 ویرسندن اخذ اتقانه ایچون وضع خلقة مشاوره ایدر
 سوکار ضلالت مدر لمونته اول کار فرمالری و خاصه
 سزاک کولری اوله چی پلید بر جوان نورسته اولوب دره
 غرور مشهور نرین مضمون مشراؤلا کبیر و عجیب این اظهار
 و بهر حال بو مسته فیده فی بیرونل هجوم ایله اینور نیقی
 قلعه سنی محاصره ایتمک خصوصتی جمله امور و ترجیح وضع
 رشتنه مشاوره ایله صوب مقصوم مروان اولوق اوزر لرا یکتم
 کفارک ضابطا تندک بوی میان عسکر فقیحوب صوت بلند
 ای عسکر چاسار فرالومز عسکرینو دامورینی اشب و چند لاک
 اوغلا او شاغه سپاریش ایدلده بو جمله امور منسلمانده
 حصول و عسکر مزنه جانبه کفتر ایسه متهم ورنو ای
 اولشردر بو کندوی کور مشوخام و غافل او شاقلرک
 سوزیلنق اولومزک طوب و جبه خانه سنی دو شمن مملکت
 کتور مک متناسب دکلددر بز که بی جنک وجدال نیشر کی
 متین ولو زبچه کبی صریب قلعه لری آدوک و سائر عسکر مزون
 بیکنات زیاده فرالومز خدمتایتدک مملکتومز

۱۶۰
 کتیا

بتمنو ایکن و بهنوز بر طور لو انهم تمام و قضا حته او غرامدین
 سر و گرد یا رمنه و ایچی بوز بوسته حد و دینه قدم
 با صقدن اجتنواز و اینور نیق قلعه نی تسخیر یک
 هوع سندنک فراخت اید لوم بوسته طبر اغده عکوز
 بمن و او غور اولدی بی جمله کن معلومدر کونک کو پریلی
 او غلی جو اجه پاشان مانده و کویک بو پاشانک زمانده
 چکلی مختصارت و رسوایق بوز نصیحت بتر بوسته خلقی
 ذاتده غیور و جسور و دلاور و لوب بو آنه و ارجم هر نه
 محله عسکر منزله جنک ایتمش لر ایسه هزار تدبیر و نظام
 ترتیب اولنان صغیر مزی و الایلر مزی نغریق و ثار و مار
 و عسکر مزی علف نیغ تلف اید کلد کوری صد بار مجربدر
 چند لیل لری بوز بوسته عسکری آرد در در لر حال بوسته
 خراج کذا و اولان رعایا مسلمانلر کت رعی دکل ایکن
 پادشاه لری طرفند اهل ذمت جزیه سی قرق بیکن
 اوراق ایلم التزام اولند غنی اسلا مبولده دوران بایلوس
 و ترجمان لری دن اشهدیکت می خصوصاً که بو سنه تک خلقی
 عالمه مشهور بر قوم جنک بوستدر بید لر ندرن مجاناً
 قلعه دکل بو طمانخانه الموقدخی ممکن دکلدر مجاناً الیکمن
 نبشرو او زبچه قلعه لوی و افریوز اقلقدس فیما بعد بوز

ایلم

لازمند حال بود که نشد و او ز چپه قلعه لورینه کفایت مقداری
 ز خیم و صحافظی قویوب عرض و وقار منزله مملکت من
 سجدت با بکند و الا و ما من ندید بر ایله حرکت ابدون سک
 رسوای اولم جعفر امر محقق در جو صدای بلند ایدم فتوت
 انداز لشکر اولوب نغزات و ضابطانه تقریم ضرر و زیان
 ایدر چک جمله بی مرفوکت سزای و تدبیری امضا و استحه
 ایدوب جانب سلا متد زیار لوی طرفه اولدیلا او ز چپه
 قلعه بی بد اعدایه کتورتا بو طایور کفار فرار ایدوب
 تلافی فریقین ممکن اولدیغندن آینه خاطر مشیری
 غیار الوصه غنم اولوب حسب الامکان دو شمن دینه
 ایصال حارت ایچون القی بدی بیگ چرد عسکر اتخاب
 او ز چپه قلعه بی واروشنی و نوا جینی تحریب و اهر قاپ
 تعیین و اسل اولوب عسکر منورود فی القار ایدوب
 قلعه مرقومه فریده فراؤل بکلین پیودانی فرق القی نفر
 نجه قطعه سو کفره سبله اخذ و چین سحر علی القفل قلع
 و اموشنی با صوب و فراسیر و اموال الغنم و تحریب اهر قاپ
 اول حوالی حراب ایدوب سالما و مضنما اورد و بی عسکر
 غودت و وصولتیری دمنده بو حفر بر تقصیر اوزیک
 معرکه سندن خلاص اولدقدن عسکر سردار مشار الیه

کت

حضرت لوینگ با کپلوی لتاوینه عتیاق نام مجله ده نومل
اولدولکوزم محامده سنده یولاندیکیزاوی قلعہ سیجانیک
واقع اولان جنک و غزای بعد استیلای آتش و چہ خانہ
احتراقن ہدم و قلعہ د نضکرہ واقع مصیبت چکر نکافک
کیفتندن استخبار لوینہ تقریرات مولعہ موسوناسماع
ایچون تقریب ایلدولکوزدہ کثرت کویہ و یکادن دیدن
نصرت دیدن لوی سبب سنایہ دوشن اییدی مواسم
عاجزانه بندگی اوزن بخشود و لتلوی روز افزون
ودشمن دین حسن همتاوی سییلہ سرنگون اولوب
ذکو جیللریلم افواہ و طیب اللسان اولدیفی صورت
تشکوزد مانہا و اعلام ایلم بطہ مقدمات مدح و ثنایہ
شروع ایلدیکمد رفع یدایله اسکات و بنم کرم خدادن
غیوی مندم و سرمایہ م یوفدرد بو خصال موضیعی
وضعتن افواہدن شنیدہ اولان قضیہ لری تصدیق یوردیلر
لکون طابور کفار فراسا بمکملہ حاصل اولان تخیری دفع
و ممکن مرتبہ اخذ نارا ایچون نکورالقی بیک چورد و کزیدہ
عسکر کند معیتلہ اولان جمعیت عسکرون انتخاب
ور اچما مکملہ سنہ تر و کد نضکرہ نیر کیوردین دن
قایقلو ایلم کچروب مقدماتا لوفہ غزوه سندن

کندی سجد لوی محافظه سیله مشغول اولان اینور دینق
 سنجانی عسکرینی دخی طریق زیور دن تعیین
 نام بیلا ده بولوشوب اتخا دا والوع قضاسنی و اول حوالک
 تحریب و احراق و جمعیت کفار قریب اولور ایله بهر حال
 عون یار دجا ایله اوز دلو رینه دارلق اوزر تومیه و تیبیه
 و فریقینه اینور دینق سنجانی متصرفی فرجه محمد پاشائی
 باش و بوغ نصب و ارسال ایدوب تضرع و دعا یه مشغول
 اولدیلر فریقین مزبورین ایکنجی کون محل مزبور ده
 ملاتی و مقدما صوفولجه قلعه سی محاصره سنه صورتا
 فصدیله عسکر اسلامده محافظه باللام کلن کرو و کفار
 غزاتک صوبی کچد و کلورینی احاسر و فرار ایلدقارنده
 غزات اسلام یکدل اولوب افواج مرتبه ایله دار الحریه
 سراوان و عمران ایله مشهور والوع قضاسنی احراق و جاگیر
 بکسان و اخذ غنائیم کتوردن صکره نضد والوع بئلقه منی
 بی طوب و جبه خاتمه محاصره و یوریش ایله بیواقارینی
 آچقدن پارمعلق درینده دیکوب بی محابا حمله لری ایله
 دروننده اولان کفار حاکسان لوزم انداز خوف و یاس
 اولدقن بعد الاستیمان کفار اخراج و قاعده سجد اوزن
 سالما دیار لوینده سال اولتوب بئلقه مرخوم و آندن

غیری اول خوالیده بولنان شایسته اولوهدم و تحریب اولندی
 جمعیت کفار مخصوصاً چون دخی الترویید ایلغار ایدرت
 ایزو. ینق غازیلریندک بریلوک مسلحین تنظیم سرحدات
 جانب جاساریدن مامور کافر بریلوک نجه ایله کسری
 راستکلوب مرقومی و نفارتی قنطره شمشیر خو خواردن
 دوزخ بنسرالکانه ار سال و ایصال و کافر مرکز ریاسته
 دال اولوب یاننده سیم او انینی و بر عربیه ایچنده بولنان
 مال مقودی اخذ و اغتنام و کین و حرکی عسکره ساللوصول
 بولدیله اول محل بلغراد قری و مجمع کفار اولغله عسکر
 اسلام حضرت ایله و غنایم کثیر ایله کوییه عودت و راج
 اسکله سله محل سلامت کلنجه دکین وزیر مشارالیه
 حضرت قری زار زار کوییه و بکادن و درگاه حقه تضرع
 و نیازدن برآن لایبقم حال اولدی غزات رستم صفات
 اسکله مزبور یه مفتناً وصولتورنده سردار قوی الاعتبار
 دخی اور دون حرکت و صورت سیر و نماشام کچیده مزبور
 باشنده غزاتی استقبال واسکله مرقومه ده سایه بان
 قوروب قایقلرا ایله بوجانیه کچوب کله و دیل کنورت
 غازیلر بخشش و چلنک و ضابطان عسکره رنید و اشغاف
 کورنیش و کراکه و خلعت فاجره احسان و البای ایدوب

نوشتند به سوء قصد ایله مفروضه رفته رفته رفته رفته
 اولان کفار ننگ مقاومتدن باقوس و خوف و خستند
 ناشی دیار لرینه بیوجده سارعت قرا راید کله ندر
 غزوات اسلامک منصور و مقتدر عودت لری نعمتی
 لذتدن سر مست سلافة صفا اولوب اجتماع غزوات
 و تقسیم غنائمدن مکره اول محلدن حرکت و تغییر عام ایله
 سایر نفقات عسکرها اذن و یریلوب ضابطان و کندولری
 آورد و ایله عودت و کندولری ایوزورینق قلعه سی کشفه
 و قطب العارفین قائم حسن افندی قدس سره ننگ
 مرقدی زیارتده صالحه عزیمت بیور دیار مراد صکره
 اورجوبه ابکینی کون و وصول و رکن قوتی القیام بوسنه اولان
 شهر سلای مشاسته عزیمت بیور و بنا شترای زخایر
 و تحریر عسکرا چون خزینه و واقع اولان غزوات و حدیث
 مجرون ننگ تشکر و محبتی شرحه ایون شوکتفرون
 ایله عواطف علیه شهنشاهیدن کندولره تیغ مرصع و خلعت
 فاخره ایله غزوات مسلمینه چلنک و ضابطان در حق خلعت
 کنورن سربو این درگاه عالی محدود خیر موسوملری
 احدیک اثنا ی و اهدا آورد و بیده وصولند رستم مقنن
 اوزن دیوان هوریلوب احسان پادشاه اولان کرم

بشیون زر مسکوک و تیغ مرصع نیامی اگر امایله اخذ و قبض
 و بوقر و ستمور فایضو الجبور بی الیاسو ایله عطه ما یونف
 دیوانه قرأت و جمله ایله دوام دولت ظل الله دعاسفی
 ایدوب خویضو و تسبیح عکر در مکره کوسفی مملکت
 بوسنه اولان شهر ساری مناسنه عزیمت و وصول بولونه
 تشکونعم پروردکاری یه اشتغال ایلد بلوا اول قیش
 سرحذات اسلامیه دن سربات ممالک کفانه ایصال حیات
 ایدوب بوقیش سرحد لودن کله و ده بل کلوردی کتورک
 غازیلر عطیه و جلنک و بویوردی حاصه بلغراد
 طرفه ناظر و همچوار اینورینق سرحد غازیلری
 بنا لوقه غزوه سنده کندی سرحد لوی محافظه سنده
 بولنوب سرحد بالاده اولان غزواندن مهر و اولد قه
 عشق انلورینه سوار اولوب اول قیش مملکت کفانه
 بعثه و سربات ایله ایصال رعب و حیات امر بنده
 بومرتبه اثبات مراسم عنترانه ایلدیلر که عدد غزوات
 ساریالری حد نظر بندن بیرونند عنایت حضرت
 باری کند ولره بومرتبه باری انجمن ایبرنگه بلغراد قریب
 دورت ساعت یرده واقع بالتوقفه سنده دورتیوز
 نفر سوار ی و پیام غزوات مزبور و نندن تحریب قراقرز

ایچون

دورت بيكاهن پوشو كفتار ماشين راست كلوب
 اوزر ليزنه هجوم وده ورتيون كلمه ورتيل آلوب سالما
 عودت و مقر مسكناري اولايه ورتيقه وصول بولديار
 وآنده غيري قرقوسكاسن بنام قطانته اخذ بوسقلم
 ملا محمد كاه ايكو و كاه اوچ سهدلري اولوردي از جمله
 بينر تله مقدا قطع جامعه امام ايكن قبور ان اولان
 فدائي زاد ما بواهم افندي و بوادري عطاء الله و غلام
 ساده رودن درو و بشر كفتار و شاب كامل المفوي و راسخ
 الاعضادن علمان علمدار غمجه كفر سنك سجدلري
 ضابطانته دكل يلكه بي اشتباه جاسار كفتار معلوم
 اولشورد و وصف و تقرير قتلونده افراطه احتمال و بوليه
 لوح محفوظه غازي مجاهد اسميله مطور و مقيد
 اولان غزوات سليمين و مجاهدين دين ذممه سنده
 در لور بوساليله نظر انداز اولان اصل اسلامك صافي
 قواد و متقي شامع الاعتقاد فرنداشلر مژدن رجا و نياز
 اولموشركه جمله بوسنه يه حاضه سجده مژيوسم
 غازي يلورينه غيب و عالوايدلر سنة مرفومه شناسنه
 بوسنه يه عجواسر و كثر مال و عسكاريله مشهور و يكرمي
 بيك خانه دن عبارت اولان ليقه و اورد و بيه ناچه لوي

۰۲
 ۰۳

تخمیر سینه بعضی سجد اختیار لری، سوق و ایام اید
 ترتیب عسکره قیام و اس سال اولی قیام و زور با بکن بعضی
 کار دانان سجد خصوصاً قومۀ مناسب کور میویب
 کور سوی مکت بوسند اولان شهر سزای کسور پیرایه
 بکری دورت ساعت یوم واقع بوسند نک بو ش کور پسته
 کلندی اعدایه کورفتار اولان اوژ چقه قلعه سی تخلصی
 جمله دن اهم و اقدمدر زیوا قلعه مر قوم بلغارده قریب
 و بوسنه ایلم روم ایلی ستورنده واقع اولشد، اول محله
 لشکر کفان کترین حرکت ایدر سه بنوجع عسکر ایدر
 دکن اوج کونده بوسنه سرائیه کایب جبارت عظیمه
 ایدر بیلور لیغه و او دو بینه تخمیری امر مشکل و اوژ چقه
 قلعه سی تخلصی مقدم امور در دینار واقع مطابق
 ملاحظه و احتمالاً اقلیم و زیو بصیرت سمیر مشارالیه
 حضرت لری دخی بوژای امضا و استخسان ایدوب اول
 حوالی به متصل اولان قضا لک تغییر عامق و بوسنه
 سرائیک یکنچری سدن کجدیلری ضابطلریلم و الوپم
 الای بکلرینی بوسنه نک قوت الظهر بقیه اوژ چت
 اوچاق زاده لر بیله کنندی دلی باشیلری لوندا تیل و سیز
 اینور بنق قبورانی محمد آغانی تعیین جمله اعمال چون

نسب فوق الجوهردن عنعنہ ایلہ سجاغت معہوف
 علی پاشا زاد ابراهیم پاشای باشی و بیوغ نصب و ارسال
 بیوردیلر پاشای موصی الیہ عسکر اسلام ایلہ سرایدن
 حرکت و صوب مامور بہ کیدہ سانشدادشتا ایلہ یامور
 قوشاقہ دک قاسیاغدی محل مامور و وصولتوندہ عرف
 ظاهر و صلاح حال ایلہ عالمہ مشہور و ظاہر و مایل
 والی کوبریای ذادہ وزیر مکتوم سعادت لواحد پاشا
 حضرتلر نیک کتخذ الفی حذمتندہ نیشن قلعہ سی استلا مند
 بولتوب میرمیرانقررتبہ سیکم کامیاب اولان
 قہر محمد پاشا دخی روم ایلہ طرفندن مامور ایک
 قدر آدم ایلہ وصول و قلعہ مرقومہ طرفندہ قارایچند
 متوسلنوب اون بشیکرمی کون شاهی طویلیر بلہ
 دو کوب کار کراولیوب محصور اولان کفار دخی مدادی
 کله جفندن خیر و انتظارم ایکن ابراهیم پاشانک
 چایوس بلقار طرفندن کلوب قلعہ دیدہ امداد کلوب
~~مکتوم~~ مکتوم کله عسکر اسلامدن آتہ و کندونہ کوزونک
 عاترینوز مخینا اوچ دورت بیک مقداری آنلی کلجک
 امدادی ایکی قوناق یرده فرشلوب و عظیم محاریم
 عسکر کفار منہزم بلقارده عودت ایدر لر بعدہ

خدا

کورکی کبی محاصره و ابزورینی قلعه سندن دلی رجب
 و دلی دومان نظام بال یعنی - طویلتن کنوریلوب قلعه
 مزبورک قیوسی اوستی بانند واقع باش قلعه سی
 تار و مار و مترسنوی قلعه بدنه تقریب ایدوب
 عسکر اسلام مترسوندن قلعه به طاش باغدورن
 جوانبه اربعه دن کفار تصبیق اولند قدم بحال ایکن
 غیرت جاهلیته و نغذات فونده لرین اثبات و اظهار
 و عمیق حندق بلغراد طرفندن امداده استاد بوله تسلیم
 قلعه عناد و مخالفت ایلم اصرار ایکن بلغراد
 جابنندن شاموللوی اولان امداد دن نا امید و امتداد
 ایام ضیق محاصره دن اظهار معجز و فتور لرینی مستلزم
 اولان قدرت باری هر اسن فکن قلوب قاسیه لو اولوب
 قلعه ده بولنان عموماً کفر ایچون استیمان و مال لر ایلم
 و طوب و جبهه خاندا ایلم جمله سنی محل سلامت ایصال
 ایتمک شرط ایلم تسلیم قلعه به رضا و نوع اخرا ایلم قلعه
 و یرمک امر محالدر دیوار سل پیام ایدن ~~نجه کفر~~
 ضابطنه باوشن بوغ مومبالیه جوابنده ان شاء الله تعالی
 قلعه بزمدراصل شهره مزبور قدر چونکه استیمان
 ایدر سزجا سارکث باز و لو غنچه دیلنی سویلو عسکری

نقد رایسه مخصوص کنیدی اوزر لرینده اولایا ایلباسلریم
 داخل ایمان اولسون لکن بوجیلده ایله بنزدن فرار ایدیه
 رعایا غایب نرینه و جید و طائفه سنیلمان و سرائی
 بوقدر کتورد و مکتوبه خاند و طوب و خیار و سانس
 تلات و مهات رزمیه قلعه حر ترک ایشک شریلم سنق
 بویله لری و امان و بیورم بوکون متوال مشروح اوزنه
 قلعه و بیور مسکنه کوزل والا یارین سنق مهلت و لهما
 امر محالدره بوا سکا ت خصم ایدر غیر انه و جورانه
 حرکت و جوابی کتار و مورث سعب و خوف اولوب
 بر وفق دلخواه طوب و جید خاند و سانس مهات ایله
 فاتح قلعه مینر کرده کرم جدا اولدقه قلعه ضیبط
 و ایچنده بولنان اصل نجه لری قاعدت سر حد اوزنه محل
 سلامت ارسال و ایصال ایدوب حیدود اشقیاسیله
 رعایا غایب نرین حواله شمشیر ایصال ایلدی قلعه نکه
 هدیما اولتان بولوبقی قهبر ایچون کشف لازم اوله حق
 کویا سینه تدا سر کد نضکره شقای مشیری اولان سر سرایه
 عودت و خاکبای سر عسکریه و مال اولدقه نوازیش
 یافته اعزاز و التقات اولوب کلیس سناغنده او جاغنه
 ماز و ناعنیمت و وصول بولوب عامه بوشنه دن کتدوبه

دفاونه

و خاصه جناب دولت مآب سرعسكري به استجواب
 خير دعا ايلد ياز اول قشردخي نجه سرحد لرينه مقابل
 اولان صغبر و كبري فرقالي يار قلعه دن خاصه
 ايزور بنق و طوزله و قطور و بنا لوقه قلعه لرجه
 غازيلري مدي الشاكله و ديل كتور سر لرد يكتور
 غازيلر معناد اولان بخش دن غيري استخافنه
 كور طرفه مشيريدن لباس دخي احسان اولتور
 غزاتك استخفا قلرينه كور هر بيرينه نان يار و طرفي
 و يرد سربلوب توغيب و خربضه بديل همت بسند
 دستورانه ايدردي سنه بسر قوم شتاسي بوكونه
 سرور ايله سرور و ايلك ياز و مولده مشتاي
 سايدن هركت و مقرولات اولان ترا و نيكه نقل
 وار تحال ايلد كلونده مقدا ما و يدينه قريب بسور
 نهر عظيم طونه اچندن واقع اطاه كبرده نجه كفرسي
 مجددا بنا و بكرسي سنه ده صورت پذير نام ايدوب
 تحديد و تقربدن منفي و معلما سحر يتد دن عباوت
 اطه قلعه سي شخبرينه صدر اعظم و آصف مكرم
 كور قجي محدا پاشا حضرتلر يله نامور و غازم اولان
 عسكار اسلام هم محاصره قلعه هم طابور كفار مذاقسي

امید لری نکتا بکینیل مشغول اولماق ایچون بو سنه وایی
 دخی عسکر بلمه مکت کفان خریبه دن کار اولوب تفریق
 طابور کفار ایچون مالک غمه یه ایصال نحاسرت
 و اشغال کفار ایلمکی باینده صاد اولان امرجهان مطاع موخجه
 وزیر و مشاور الید حضرت لری مقر نندن حرکت و و بطویم
 بیلا مسنده بر قاج کون مکت ایدوب اجتماع عسکر دینکل
 مکت کفار جانبینه عزیمت و حد و د ثلانیته مقابله نندن
 واقع کثرت مال و ملامت عین ایلمه مشهور لیکمه و اوردوبینه ناجیه
 خریبینه عزیمتی عالمه پیا شاعت ایدوب فووضه الطریق
 و مولدونه الحرب حد عتیه مفروضه نتیجه تبدیل مر ام
 و جانبیه عینده واقع سجد زید و مقابل زرین مملکت
 خریبینه عطف عنان عزیمت بیور دیار نهایت
 حدود اسلامینه و واقع خاک اغشته خون یشردن
 عبارت نوبین قلعه سنه نزول و قلعه مرسومه بدینه
 انصا لاجریان ایدن نهرا ونه کوبری قورویب قلعه
 مرفومه به مقابل سجدات کفار ذک زرین و بدله
 و غور نتیجه قلعه لری میاننده اولان فرای کفاری خریب
 نامیل بعضا تجتسجش عدو ایچون بشوالقی بیکه عسکر
 انتخاب و بو سنه میر میرا نندن طاشلیجه وی الاصل

بینه

سابقا سلامتیک متصرفی محمد پاشائی و قولین اوغلی
 محمود پاشائی و علی پاشا فاده ابراهیم پاشائی عسکر
 مزبور ایله تقابین و ایشه یواز دبل الله کتور مکه
 توصیه و تنبیه ایله ارسال ایلدی یلر عسکر قوم دخی
 داس هر بده وصول و قلاع مزقومه میانده بر مقدار
 قرا حرق ایلدی یلر لکن عسکر مزبور ایله اول پاشا لری
 بو سنده باش و بو غلق امری اولمد و غندن یکی و چ
 پاشا دن هر بری بر تدبیر ذاهب و کندی قولیل
 بره جانم کیدوب بو ایکی برده بره و ایکش ساعت
 بیوده مکش اتملریله قلاع مزبور جو ارنده اولان
 نواجنگ کفره سی اهل و عیال لری کمی طاعن فراس
 و یکی قلعه لری مختصن ایلدی یلو عسکر اسلامه باعث مکش
 و انتفاع اولور سبب اولدی یغندن اول کونینه کیر و
 عودت و اوردوی سر عسکر یه بر مقدار اسپر و غنایم
 وصول بولدی یلر کتور دکلوی دبللو استخبار اولند قدر
 عسکر اسلامک کلشنندن کفار مقدم اکاه اولوب
 زرین دو قه سی دیکلمه معروف خسرات باقی لشکر
 منحوسیل حدود اسلامه اون ساعت برده واقع و بر
 ناحیه سنده اطرفنی حندق و قوشلر له احاطه ایدوب

سپه لمق ایلد اول مجلدن پاینجای ثبات واقضای وقت
وحاله کون متروکند و متروکب فرجه و فرمت اولد یغنی
تقریر ایلد کانونه وزیر مشا ایلده بالزکا حضرتلری
پیاده و سوار بدن اونه بیگدن زیاده جرد و کزیده عسکر
انتخاب و یک ذاده ارنان اولد و سردی پاشای و بوسنه
میر میر اتندن حدود ثلثه محافظلی قولین اوغلی محمود
پاشای تعیین و جمله اعمال چون علی پاشا ذاده ابراهیم
پاشای نصب و ارسال و بروجده مسرعت استیصال بان
مترجم حقیق اوز سرینه الفار ایلده و اسرملر نهم بنیه و نکاید
ایلدیلر پاشای مومالیده دخی عسکر اسلام ایلد صوب مقصود
روان اولوب داسحریه قدم نهاده تخریب و قلاع سالقه
الیاک حربیه و راسته واقع نام بیلابیه تقریب ایلد قدر
محافظه ممتزجیل مرقوم ایچون بنا کرده کفار اولان بدله
و غور یخفه قلعه لوند اولان کفار قلعه لری ترک و فراس
ایلدیلر قلعه نین منور نین طرفه مقصود کشر عین و سانه
واقع ماینلری طوب منزلی قدر بیوا اولوب آرا لوندن
مردن محتاج اولغین ایللر و بی جمعیت کفار اووزرینه
عازم اولان عسکر اسلام و اسروب کلنجه ممتزجیل
تخلیه اولان قلعه لره کفار نکلر دخول و درو شده عسکر

بوسقا طلق نمونانو دیوکیس و ده کی عسکری کفایت
مقداری محافظه فی نفین اولنق ایچوله مینسالا سده
مدوح الاثاره اعلام و جوابی کلنجه د کین بنولدی بی محله
مکت و قیام ایله جکئی آنها اول کیچده انده متوقبا مس
مشیری اولدیله منزل مزبور و واقع اولان جنبل
شاهجه مزبور نفوق وار تفاعده کوه البس زه مشابه برطغ
اولغله سرحدات کفاس قلعه لرند عسکر اسلام کلدی
دیو طوب کر ولدینی قلعه دن قلعه به شامع واتصال
زلزله انداز زو بین اولدی بی مسموع عموم اولدی
اگرچه غیرت غزوات برنده ایدی کنن بعضو ضابطان
سرحدیو کیده جکمر محل و نواحی کثرت مال و برجال جنک
شناس کفاس ایله قدیمدن معروف و مشهور اولدی بی
جمله مزه معلومیدر اندن غیره مقتضاسان نخوست کورار
اولان نفوق کلعه بی قریبده هر هفته مچده بو سرحدی
منخوسلورینه منزلتوی واروب کلور عادت لری بویله
کفار بزم کله جکمر دن بزم رعایا مندن چوقدن خبر
المشوقا در اولدی بی قدم عسکر و لوازم نذاز که ایشدر
دشمانی غافل و ایشو ماموسا اولدی بی ایشی برام سهیل
عدا تمیه سنو بو مجلدن ایللو ویه کبدن کنه پیشیندن

جان قورگوسنی قلیندن اختلاج ونیت خلاصه ایله اوله
 قوی قلب و چمتو له طاهر شهادت و غزاق کبری نیت
 در پیش راه و بوم و هم و تحاشیدن ناشی آتم الور من و خیره
 قلندی دیو ایراد اعذار ایدن چک مکہ بنمیز و ارایسه
 بو محلدن شمعی کیرویه عودت ایلسون دیو عسکره
 تقویت دیروب بتجیح ایدن لر دن مکره بر قاج نظر
 علمادنی خانم الانبیا و حبیب کبریا پیغمبر مومن حضرت لری
 و بعد صحابه کزین فتوحات یلاده و غزاه و جهاده فرقر
 اللبشر و الکیوز و الیکشربیک آدم ایلم کیده کلوب عون خمت
 باری ایلم توسیع دایره مملکت ایلن لر در وقت عسکر ایلم
 دا الحریه بوغجه قوناق یو کیده کلن لر در الحد لله تعالی
 الان نزلده قوت مالیه و آلات رزمیه انلورده ذیاده در
 همان حدای کام بخشادن طلب نصرت ایدن سرکی بخشاش
 صوب مقصوده حسن خلق ایلم عازم اولالم حقوق و حشیت
 بمعنی و احتمالات و تقسیمه ایلم بی سبب قوی عمل و حرکت
 ایدن لر که عاقبتی و حیم و ژر پانده کن مقصودات نامورده لصور
 متکدر الحال اوله کلن لری منکوش سامعه اهل خبریه و اعتباری
 هر کس من فتنه قلیله کرمه سنی رغبت کوش غیرت و و شاح
 میان حینت ایدوب عنایابی غایب حضرت قاضی الحاجات

استعداد و صدق تمام ایله جمعیت کفار لایالی عزم
و حرکتی قوی و کند و مزی دوشمن دشمن غالب
بیله لوم دیو عسکر اسلام غیرت بخش و جبارت
قز اولدی لر چین سحر جانب شیر بدن صوب مانور
علی جناح الاستیصال عزم و حرکت و قلعه بن مژگونی
محافظة سند بر مقدمر پیاده وضع اولنقا چون امر و
کله فده حصولی مسلحتدن صکره اول محلدن حرکت اولدی
هر کس کندی بلوکی و بی راغی و فقا ایله بو سردوب
یا ایلا ی مرفوم عظیم اور ملنلق و کمینگاه اولفلم پیاده
عسکر ایلتور و به تیسیر و ترتیب اولنوب صباح ایله
بر عظیم دو مان ظهور ایلدی ایلتور و کید نلر در بلید
دالوکی دو مانه غیب اولوب سله عسکر بوز نسون
دیو کیدن پیاده کان کیمو جهرا ایله ذکر و تسبیح و کیمی صوت
بلند ایله کلمه پیچیدی قرأت ایدر رک کبر کن کبر و دن
کلنلر بیله های ایلتور و کلپانک محمدی سنی کلپور
چنک تقرب و کفار کیندار دن ایلتور و ده کید نلر و
آمد دینه بشده لم دیو جهله سی بر او غور دن الله الله
عسکر بر بوی اوز رینه بغلد دیلر کلپانک محمد بدن
طایفه نزل اول کله فده ایلتور و محافظه معابو ایدن

راه دران کفار عسکرا سلام کلدي ديوجميتلر بنه اخبار
 واعلام حال ايلد قارنده بيان مسفورد عواي شجاعت
 و همت ايله کفاري تضيق و تهييز اتمشرايکن عسکرا سلامک
 کلپشندن لشکرايلم فارس و ميلان قلعه سنه تحسن ايلدي
 بيلاي مرفومدن عسکرا سلام سهيل صحرايم نزول و دوشمن
 دين چاييرچاي قراست و ثبات اولوق احتماليه باشد بوغ
 موجو ايله عسکرا سلام الای لرین تنظيم و بيراقلری اردنده
 امواج دريا کبی فوج فوج اولوب علامدن بکرمجا و نوزاد صم
 قرات فتح شريف و سائو عسکر تکبير ايدنه رک کيدم لردي
 مغني و واعظ مقوله سندن اوج دورت کشته التورنده مزارق
 باشد بوغنگ ديب الای اوکنه مس دانه جنش و تشجيع
 عسکرا ايدنه رک کيدم لردي کيوويه و ايلتوويه بنیان مروضه
 عبارت اولان عسکرا سلام الایلرینه نظر انداز حجه الات
 واسلمه صدا سندن و عسکرا سلامک حسن ترتيب و نظامند
 سزمت سلافة صفا اولور لردي حتی التمش بتمش سنه دن
 بسو مسفر و برون پيروان چياندیده بو مقوله پاک و مسلح و مجتهد
 الایلو کورمذک دیوا غلذک آدم قالمدي اوردوي کفار
 اولان محله تقرب اولند فده کورونن فوشلر و سپر لرحالي
 و کفار فارس کرم اولد بقی ظاهر اولچوق تعقيب کفان و تحریب

قزاقیه عسکر تغییر و اول سال و ایلگزوده و بین دول ناحیه سنده
 نزول اولندی اظرفا و اکنافده واقع فرا و نواحی بسیار تخریب
 و اهراق بالتازا و لندی لکن کفار پیشندن اهل و عیالایله
 فرار ایتمکین کله و اسیران لندی نزول اولنان قوناقده
 کیچده یاروسنه دک طبل خانه لوجانوب جا بولده غارت
 بلا دصا اولان عسکر اسلام مهتر خانه بسینه بنه بریر
 جمع اولوب اول کیچده بر عظیم یغور یا غدی جمه سز عسکر
 یغور لوغین کنندی و اتنی و زر بنه قویوب آن آلتده
 او توردی حفر ک نزولی محله ده بر بیوک داللی بود اقلی
 بر آغاچ و اسایدی اول آغاچ آلتده بو طریق شیعی و پروظ
 و بر امام و بو مؤذین ایله غزا و جهاد نوابی مذاکله ایلدوک
 محل مزبور دن ایچر ویه کبر و لوب کفار ایصال حرات
 امرینه طالب اولنلر همجوار اولان سرحد اسلام ضابطه
 خیر و جوابده دون عسکر بمز اوج در تیوز قرا، معمور
 اهراق و تخریب و نه کبر قویبه به وارنجه قلعه لردن
 غیر ی بر یوم مهمور لغینک اثری فالما مشدر عسکر کغلده
 فرار و قلعه لرح تحضن ایتمشردر محاصره قلعه ایچون
 جبه خانه و مرتما نوز بوق مامور تمز دخی ایچق بوقدر در
 اورد و مزدن ایچق بر کونلق ذابله قویبش بر کبر و اوردن

سر حکومتی یا ننه واروب ندرک و نکرارین نه امر بود و ایسه
 ایغومز آنک آمدینه موفوند، دیو علی الصیاح کبرویه
 ۷ رده قاهره زیود یلو خروس **بکله** آواز افاشته اولد و
 کلد و کز بول ایله کبرویه هودت و جیل مرفومه جقلدی
 پانالرفومه ایچوب آتلقشان درجه طریقتک جانتب
 بسار دن واقع زین قلعه سی واروشی و جواریندی کی
 قزای ایلقار جیان طایفه سی احراق ایلد یلر قراج کله
 و دبل ایله اوردوی مس دلذ و الاعتبار و صولیمز ده بر کیم
 مکشویار دنه سی کون بالذات مس دارا کرم دخی داره به
 عزیمت و زرین قلعه سی قرینه قزول و محضار هابل عدایه
 قلعه مرفومه طرفتی عسکر اعطاه و برفاچ شاهی طوی
 منزل دراز دن آتلدی اخذ اولنان دبلتو مملکت کتاس
 بشد آتی قوناق بر بو شانوب بودین و بیچ طرفنه و دیو
 قلعه به فراخ ایلد کلرینی اخبار ایلد یلر محاصره قلعه
 لازم اولان طوب و خمپاره اولمد یغندن غیر ی کیرودن
 کله چک زخیوم یتمد و غندن استیلای قحط و غلا ایله
 پریشانی عسکر اخلاندن بختب و کبرویه نوین قلعه سنه
 عودت و اوچ قوناق کبرویه دارا سلامه چکلوب کفران
 اطمینان و راحت حاصل اولدو ایچون عسکر اسلام داغلدی

د بودیدون مک ایچون داره اسلامده طومینه نام محل
 نرول اولونوب سجد بیلایا عکرینه اذن ویتولدی سجد
 بوسنه ننگ اوزته فولی فلا عندن عکس خارج ایلدی بوس
 بناالوقه و فوز ارچه قلعه لری مقابله مندر جمع و عکس
 اسلام کیرویه عودت ایلد قلعه ایصال حاربت
 و تحریبه فرجه دلم و فرصته منتظر اولان کفار کت جمعیت
 سر عکس مشارالیه حضور تلری آگاه اولد قلعه تکرار مینه
 اولان اوردون عکس توتیب وارناورد سلیمان پاشا ایله
 جداورد بی پاشای بیانلورنده اولان ارناورد بابه لریله
 و سوامی بوسنه طومینا بی باشینی سردن کجدی
 یکچری اغالریله و نغزانیله و بناالوقه و فوز ارچه نغزانی
 و کندی قیوسی خلقندن ایچ اغالری بی و هر سک سنجانی
 مناسی با بقا سالانیک منصرفی طاشجه بی محمد پاشای
 تعیین و کند و کتعالری کورچی یعقوب اغای باش و بیوغ
 نصب و محل مزبورده بوسنه اوردوسینه ملا فی اولان
 طانام سلطانلریله بیک بشیوز مقدار بی تانار عکس بی
 دخی تعیین و ارسال بیور دیلور جمله به مشارالیه بالتدبیر
 اولق ایچون بوسنه سجد بیک من و اختیار و کار کذار لورند

متحد پاشا داده محمد بیکی یا نلرینه تیبیک و میر مرفومک
 نرای و تدبیرینه جوانان حرکت ایتمزینه تیبیک ایلدینر عسکر
 مزبور محل منظور دن حرکت و بتالوقه دن گذار ایلله
 دورت کولده محل مقصوده وصول و تحریب قرا ایده سرتک
 جمع کفان تقریب ایلدقلرینه مقر اهد الولا محل نیراونه
 کنار دن کجد باشنده واقع طاش قلعه و حندقلی شرانو کت
 قریبه نهر مؤرک اوت بوز دن بولتوب عسکر اناسلامی
 کفان مقدمه احساسه تکلمه پیشیندن بری یاقه به عسکر
 اسلامه قرشو عسکر اتخاب ایدوب دد کین ایلد و کلری
 لشکر لردن اصل اسلام خیر و کل ایکن کجد مزبور
 وصول فرند بری یاقه ده اولان ملا عین مقاومت مینیل
 اکزین کیندن حرکت و محاربه به جسات ایلدیار
 نهر مؤرک قرشو یاقه سنه قوت الظم این طرف قریب
 ایلدقلری ملا عین بو جاننده اولان عسکر لرینه توفتک
 آتشری ایلد امداد ایدر لردی غزوات مسلمین کلبانک
 کتوروب سل شمشیر ایلد کفان هجوم و بعون الله للعین
 کیمیشی قلیچ دن کچوروب کیمیشی نهر مزبور غرق ایندورد
 دولی دیز کین کلد و کلری حمل ایلد صوبی بوزوب فرمشوده
 واقع قلعه و شراشو و آره سنه ایکی آتشر عبور ایلد کلر ندر

اردوی

آورد و بی کفاران دخی اسلوب سابق و زن میجی ملری اولیو
 نقض عهد و جان نلر نندن ناشی قهر الهی ایل منکوب و موهر
 اولان ملا عبد حاسرین حمله زور آور غزوات مسایقه
 مقاومت اید میوب فرار ایلد کلر نده غزوات اسلام کی بود
 یتشوب احای عنان کھیل و تیغ و سنان ایدوب میثم زایه
 وارنجه نصف کفاری سر یوید و بیجان ایدوب قللم
 مزبور و شرابنوی محاصره و متویر سز آچقدن بور یوز
 دروننده اولان کفاری فرار استبان ایلد خلاصه مناظر
 ایلد یلواهل اسلام دخی قاعده سرحد اوزر و رجالوینه
 مساعد و جنگدن آرام ایلد کلری ائنا ده سرحد سن کی مر
 کفره سنک کوزینه کیومش و جان نلر نندن بق در مش
 غزوات مسایق نوبین قلعه سی اهالی سندن کثرت
 غزوا ایلد مشهور علی کتخدام نام غازی کفره نک بوی
 نشانم اللوب طوفنک ایلد شهید ایلدی الحاصل محل مزبور
 محصور اولان کفار استمان اخراج و دیار لرینه سالم
 ارسال اولندی عسکر اسلام دخی محل مزبور دن عورت
 و کتربولم د بمکلم معروف ناحیه لرینی تحریک و اخراج
 و نیجه شرابنولری و جاطا کلری هدم و غنائیم کثیر ایلد
 بنالوقه به عود تلری ائنا سندن سرحد اسلام یوشدر دیو

برسد ز بر کفازده بوده قلعه منی و نوابی کفره سی
اوچ بیگه فریب ساله و نادر نری مویزدن فایقار ایلی کجوب
بنالوقه قلعه سی نوابی ندرن تها بوده واقع قطور نام قلعه
زاروشی و اطرافها ایصال خسارت و بر مقدار انبیاخذ
و خانن لورین افرایا دیوب کجوبیه عود تارنده قصر
قطور قلعه سنده بولشاه یوزدن و متجاوز مسلمانان
کفاری تقیب و اسپر لوی استخلا حیایله یمنش سگساک
کله و دیل الوب و افر کفاری توفنگار دیل دخی محروغ و بر از
مهمانلورین بر اقدور دکلری اثنا سنده کنز بولیه کیدنت
عسکر اسلام بنالوقه به مسرور و رسول و اندن اوردوی
سه عسکرته به سالان اولدقلورنه تغییر عام عسکرته اذین
و پریلوب مقبولات اولان تراونیک مشتاسنه عودت
و کولنصار قلعه سی فونا غند مصور و عسکر اسلام اولان
اطه بی سالفالبیان فتح خیبری و مولنده طوب و توفنگ
شلوکی ایدوب ایالت مرقوم قلعه لرنده دخی طوب
شلوکی و اتفق بنابنده بیوردیلر اس سال کندولری
تراونیک مشتاسنه و مولورنده الوب الای بکلرینه
دخی اذن و پریلوب اقامت و استراحت مشغول اولدیلم
اول فشر دخی مسحد اسلامدن روز بروز کله و دل

کلوزدی کتورین فاز پلوی احسان ایلم سرو و لیدری
رسیده ایتام نهار اولد قده مشناده حرکت و اورا حوچه
ینلا سده انتر یون جائی لیدی بیکش یون بکرمی طقوز
تاریخده بد اعدایه کرفنار اولان بلکله د قلمه بی سخیلا
وتسخیر بی اراده علیه شهر یاری مقصد و اقتضا و امر
مزبور ایچون تخت لوی نصرت نمای حبیب حدایه
قانون قدیم اوز جمع اولیکلان کروه دریا شکوهک
کار فرمای اموری متحصل و کالت کبرو امیند نشین
اصفی وزیر اعظم و سر دار مکرم حضرت تارینک مقینه
بوسنه عسکرایله این شکره اقدام ایلمک ایرین ناموس
اولد قده هر برس قضا دن ممکن مرتبه سفوی مزبورک
زاد و زخیر و لوازمه قادر عسکر اخراج و صوب مامور
عنایت بیوردیلواتنا بی راهه حکمت عملیه و عدیل
سلوک و افکار ایقه لوی د قایق تدابیر دن بوند بیس
استنباط ایلدیکم بز بو عسکرایله بلغراد جانینه عازم
اولدوق هر چند که سرحد هر محافظه چی توک و ترتیب
اولندی بوسنه بوش قالدی دیو کفار فیه ارا اولسون
و ایصال حیات امون دیو نجه نک قوی و کراه حذر
مقابل قلاع قولتی و کلس سنجانی نفیر عامی جمع

و مناسب گویید ایلا محظله اور دوی قونیه محافظه محظله
ایلمک ایچون میر میزاندن با بیچه فی محمد پاشای و قولین
او غلی محمد پاشای و جمله اعمال ایچون علی پاشا زاده
ابراهیم پاشای با شش و بیغ نصب و بوسنه نک جا اولر
کتخدایی محمد آغای مباحث تعیین وار سال و ممالک کفاح
قرضت ال و بوسنه ایصال عبارتت امرانده جمله سی
بکلیت بذل حکمت ایتمارینه تومیه و تیبیه ایلد قد نصرکم
حاکم بدحشانندن عبارت اولان هر منک طانغارنده
نیغ و بوسنه دن جریان ایله دارا الحریه نهر صومیه
منصب اولان نهر درین اوزونده قلاوی حریت دن
مراجه تمام قلعه نه دورت ساعت یرده طونیا سده
کوپری باغ ایچون اینور نینق منصرفی قوجه محمد پاشای
اینور نینق سنجائی عسکر یله تعیین بیوردیلر میزبیره
مومی الیه جرمز بوسنه پاشا مستهلانزم اولان کواسته
انضار ایلد یعنی اثنا م عسکر مشار الیه حضرت قاری
دخی طوزله سرجدیندن حرکت و محل جمع تقریرینه
نهر صوم نکلا و نه یوزنده واقع مولحل کفار رعایا سی
بوسنه و زری صوم دن عبور ایچون کوپری طونیا ساری
و سائر کواسته نام محظله کتودوب عسکر و افایله

سوم مملکتی تحریک ندرت تقریباً ایلدی دیو بلغراد قلعه بی
قرینده مجتمع اولای طابور ملا عین روساسینه انهما
و فریاد ایلدکلرند روسای کفار بخت بوکشته لرینته
اعتذار ایلد بوسنه والیسی نهر صود ده کوپیری قوسروب
عبور و تحریک بلاده باشلینجه وزیر اعظم ایلد بلغراد
اوزرینه عازم و تقریب ایدن کوروه عسکر دریا شکوی
خبر لوی بوغیکن علی الغقله باصفه اقدام ایدر لم تورک
بزم آتشمز مقاومت ایتیمه چکی معلوم و مجتهد و
فرصت ال و یورسه حاضر مهمات و جبهه خانم و مکتل
لوازم ایلد بوسنه والیسه جواب و یومک نام برسد
زعیمله بر وجه استعمال اوردوی همابون عسکر ایلد
علی الغقله مقابل اولد قلرینده نصرت رب مستعان
اهل اسلامه یاری ایدوب طابور لری منهزم و رسوای
سوکزید عسکر لری قریلوب مقهور و مدقم بقینه السیوف
کفر نک بلغراد فرار و اندر دخی فرار بولیوب نرطونه
کذا و دیار لرینته خبیث خسران ایلد رجعت ایلد قلری
خبری وزیر مشاور الیه حضرت لرینته جسر مزبور
قوناغند رسیده سامعه سرور اولد فده عظیم شلوکابر
ایدرک جبری اقام ایدر کون بوسنه مسکر ایلد بلغراد

آورد وی همایونند ایر شملزیننه صدر اعظم و آصف مخم
 طرفندن امر و میانش کلمه چسرتوروردن عبور و
 بالوسیله قریب نیا کرده اولان کفار ایصال رعسب
 و دهشت ایدرک بلغراد قریبده آورد وی همایوننه
 یارم ساعت یرده نزول و نصب خیام بیور دیلر
 پارتیه بی کورن نهر صوه بالوسند و علق سایه بانده
 صدر اعظم ضیاقتنه دعوت اولنوب اندن ضیا بطان
 عسکر و میو میوان لویله آلائی کورستروب ضیا بطات
 و میو میوان خلع مقشنه ایله ملیوس و منتظر و مول مشهور
 اولد قاری وزیر مشاور الیه حضرت تلونیک بدکاری چکر
 بالذات صاحب دولت العظمی حضرت ناری علی پاشانک
 یاغزاقی کوندی می دیوجهره سوال و وزیر مشاور الیه
 حجه ده طشره استقبال و ما فوقته اجلاس ایله اکرام
 نامنی کورن غیقات سرحد صدر اعظم حضرت تلونیک
 حسن خلقی و تواضع نام و انصافنه حمل ایله ایکنه دخی
 دعا و وزیرای عظامک بربرینه حقد و حد و اظهار
 کبر و غرور لر می مامول و مشهور ایکن صدر اعظم حضرت تلونیک
 کندویه تواضع و اکرامی وانک بر مقتضای لزوم ذات
 آصفی به سرفرولری علامت خیر عدا اولنوب

۲۰۲

ان شاء الله تعالى شكرا ولا فخاماك حسن معاشرت
و بجا مملکری بوقاعه نك فتحنه دلالت ایدود دیوب
بوسنه ضابطانی و کبندوفی بلور عسکر دخی کندو والی
میل و محبت و متعهد خدمت جان سپاری اولدیور
یارنده بی کون فرمان اصفی ایله اور دوی همایون آتته
وارچار صحرا سنده طوب آتته نصب خیام اولنوب
محاصره قلعه و تسخیری امرنده اهتمام ایکن مقدا
بوسنه ایالتی سرحد لوینک محافظه سنده قلات
باشرو باغ موچی الیه و سائو میو میوان کوام ضابطانی
سرحد ایله استشار ایلد کلونده نجه کفره سنک هابور لری
مقهور و منهزم و قرا سرحد اولدیغی بلغرادک فتحنه
دلالت ایدر اولجا بنده اولان عسکر اسلام یوز آقلق
و فتوحانده بولند بلو یوز بوجا بنده بودر لوایش کورمکن
نقصان غیرت و عدم اهتمام تقید دن عداولنه جفی
امر مقرر اولد یغندن ما عدا بو یابده احتیاط دن
ناشی واقع اولان تسامح مزاجمانده جمله مزه باعث
لوم تقبیح بلکه موجب سرزنش و مواخذة اوله جفی
احتمالی کلیدر دیو عمران و ثروت ایله مشهور
یکرمی بیگدن متجاوز خانه دن عبارت اولایضه او دینه

ناحیه لرین تحریک برینہ غزوات سرحد ایلم یک لخت اولوب
 دایه بریه عزیزیت و ناجتین مزبوره تبین و وصولتورنده
 قتلری احرار و تحریک و مقتناده ادا اسلامه وصولتورینی
 اوردوی و ایوبونه اعلام با بلد کلونده یا مشیوع موسی الیه
 خدمت مزبوره مقابلہ سینہ کوستدیل منصب ایلم
 کامیاب اولدی اول اثناده بهکم سرحدی جاننده دخی
 برچنہ وافر کفار قلجدن کجدی و سایر قلاع سرحد
 غازیلری قدر تلوینہ کورن هر بری بیرون مقدار کفار
 قهر و حسارت خدمتده بولندیلر حقی عقد صلح اثناسند
 صوم سواخلنده واقع هریمه اولاکفار بیرون مقدار کزیده
 عسکر انتجاب و بوسنه بوشدر دوا بوزور بنق سنجانده
 بر محکم و مغلائی قلعه سی جوار بندن ستوب اولوب
 ایصال حسارت و تحریک به دن کار اولد قلترینده
 اول حوالی برده اولان ضابطان قلاع وزیر مشرالیه
 حضرت تلرینله بلغراد آلتده بولند قلترنده خان تلرینده
 قلان بر مقدار جوانان جنک جویان کفار مقابلہ
 و مقاومت ابدیک قدر عدد و قوت تلری بوغیکن
 بی توقف دو شمن دینه حمله و هجوم ابدوب یاری
 حضرت باری ایلم کفار بی شکسته و پریشان ابدوب

حجۃ اتخاذ اولئان اسارادۃ غیرہ طفسان بش کلمۃ
الملوب قولاً فلیرینی مجیر طویل تراهب کی رشتہ حقلۃ
دیروب اور دوی کتوز دیلر محصور اولان غچہ کفر
مقاومندن مابوس و قضا حجت انہرا ملری سیل
جملہ ملوک ان سندن زریل و سفیل اولد قده قرالتری
تعلیم ایله دولت علیه رومال و اویختہ دامن صلح
و صلاح اولوب عقد صلح ایچون اورد دوی ہایوتہ
کلان و کلا و چندرالتری عملدن قائم فضا پیروناکا
کی یوز سو و عرض سو بیبرہ بقاراق کجر لر دی قلعه
مزبورہ یوریشن ایله شیخیرہ درکار و نورد بان و سائو
لوازمی آمادہ و محبتا ایدن و زرای عالی منزلت
و وکلای دولت مفوکفرہ سی حوطلین قلعه سی
الدوکتی استماع و بینلرندہ معرود و معلوم اسباب
مانع ظہور ایلد یقندن غچہ ایله عقد مسالمہ و مذت
مقدون دن صکرہ بلغراد ی تسلیم ایلنک اوزن قول
قران و طرغیندن حجج و سندات معتبرہ التوب
ویولد کندن اکام اولمیان بعضو کلمہ لریش التی نفرہ
عیالک مرہام نفقہ لری اتمامندن عاجز ایلن مسالمہ
مزبورہ زبان رحمت تعلیل ایدوب حوار و شیخ طائل ایله

تلویذ مجالس قدس پندان و بجهت عباد ایلد مغایره
 قضای آسمان بنه نوم گفت و کویه صرف اوقات عمر ایدن
 اهل عطلانی تغلیط و تکذیب ایچون حدای محول الاحوال
 قلعه مزبور بخلیه و تسلیم ایچون حین سالده تعیین
 اولنان مدت مغذریه قریباً انقضا و بیروب درونی
 معاید و مساجد صلحین ایلد معهور ابادان ایلد آمین
 عقد مسالده د فکرة وزیر مشاور الیه حضرت لوی عکرایله
 یوسنده پده انصرافه ماذون اولدیغی اثناده د جاجد مزاج
 تزهت امتزاج لرینه سنک فلاحت حادن جزئی
 شکره مشر ایدی و داعنه کالای اریاب دولت دن
 بری دفع نقضن اخلاط ایچون استعمال یار دهر ایلد
 توصیه ایلد قده جناب باری بن سلامت ایلد یوسنه
 طاغولینه وصول میسر ایلد انده هر طاعنه یار زهره
 اصفاصولو وارد دیو یوسنده طاغولینه اشتیاق
 و اظهار عزام بیور ملوی اهلینده بلطریق اولی
 میل مجت و مرحمت و التفان دن کلور افرینده طبقات
 اسرار و سعوات و منج و واثو کائنات اولان رین قاضی الحاجات
 وزیر مشاور الیه بالکرمی دوام عمر و دولت و ترقی شأن
 و شهرت ایلد کامیاب ایدوب روز جزام عیله پیرمردنه

تقیم اماکن بخت سمرندگی الحیا بیور دقله وزیر
مشار الیهم بہشت غیر مشکته فافر سندن عبادت
اولان خطیرت القدس اسمیله مستاجای مقدس
مقام احسان ایلیه امین بلغراد سفر تندن عودت
وصحت نصرت ایله منصب اولایوسنم سرا بنده اوین شد
یکرمی کونده و مبول و صوم رمضان شریفه شروع
واقم ایله عید فرج نوید ایلدیلر حتی سنه مزبور
رمضان بیروانه کند و قیوسی خلقنه و بود و بی یلقند
ماعدا الهائی و لایته دخی و لقدمه قریب یلقا احسان
بیور دیلر مقدما محاربه ظهورینده خزینہ لوری تہی
اولمقین سیم رحمت و قلمنا نلورین سوکوب چلنک
یابدوردی و مستحق اولای غزائی تزیین و کنددی کراکه لوزی
ضابطانہ الباسرا بدوب الکا و ناغازی نامبله ییاد
و مواصفانہ نوازش و التفات ایله دلشاد ایدوب
نموات مسلمین او غورینہ قریان و بویله اعزاز دین
بیند ایله احیای ناموس سلطنت سنیہ ظل الله
امرنده بذل قدرت و قدای مال و جان ایدن وزیر جدید
شیم و مشیر خاتم کرمکف نام نامی غیرت ارشاد
دیباچه دیوان اسلامی و بوجہ برہد قانبر و اشراف و صغیر

حصو فی لازمه ذمت کتاب الوالی البابد ششم کرم
 مالموفه لر قیضا و مرحمت او زبینه بچینول و فقر و مسکینه
 تصدق اعطا و طبقات ناسی علی قدر ذریعایم تمیز
 و مراعات ایلم ارباب سبب ستان و اصحاب رشد و عرفه
 ارقام و احسان و خواننده دان اولان غیر تکشاری مزید منصب
 و معیشت ایلم جراحی و اجناسی و اهل نفاذت اقول سحر لری
 میل و مساعدتک و وقت قلب ایلم جانب حقه توجه
 و کویه و بکا و مشایخ و علمایه تعظیم و اکرام عادت حسن لری
 اولدینی شمر القسی کوی ظاهر و اوج سنه ده بر و بو سنه به
 سایه انداز سجاوت اولدی بو صفاتله انصاف جمله به باهر
 و مجتهد در دایره اعطاء دن خارج اولما هندن مذموم
 عاری خصال مرضیه لری ثبت و بیان قلند رخاشکه سلوک
 کویه کذ و مبالغه ایلم اوصافند دروغ و مبالغه به ابر کباب
 قلندر اوله انحق انصاف دیوب انحق و قوعه مطالبی
 و اعتقاد اصل انصافه موافق اوله اخلاق و دیدنه شمر لری
 ذکر و تحریک اولند بر بو سنه منصبه سایه انداز کوی اولدی
 اوج سنه ده فتوحات و غزواتدن غیر قلعه و قلعه
 و شایبوند ماعد السد سدید اسلامیدن به که و بنا لوقه
 و اوستو و بچه و ایتو و ریتو قلعه لری فی توصیف و اجاد و عموما

سربوسنه قلا عنه قولار نروب سجدانلام غازیلرینه
عواطف علیه شریفینا بیدن سنوبیا وچو اولکیه آنچه
عطیه کلمه باعشا اولتقدروایالت مؤفومه محاسربه
ظهور نذن صکره خدمات پادشاهیده صدقاتقا ضایله
بولنیا صر جالکار کذار دن ایکی نفره میر لوالق ویدی
کشمیه میر میر افلق و نبد سنی مکارم جهان شمول
شهریاریدن اصدار واحسان ابتدا مشدما خلاف
کوم و ناطق سساله اولان مملکتله باعث اعتماد اولق
انارجیه لوی حریس تعداده تحریرا و نثر در بالام
سطوح محاربات و غزوات و سریات و فتوحاتن مقدار
عسکر و شمار شهدا و عدد اسارا و مرده کان کفار ثبت
و بیان قانقد و غیر عدم اطلاق عد اولنمیوب بلکه ایراد
و تحریرا و نسه مبالغه دن عدا اولنمق احتمالندن هر بیجا
ذکر اولنمدی ارباب رشدا و فکار اولان عقلا به محاصره
قلعه و تحریب بلاده کلچک دشمنک عذر و فریقین
کبیر ممالقاننده برین متهم اولنجه دکن مقدار آدم
تلف اولور پوشیده دکلدر خاقانه فن تواریح بابنده مورخان
حکمت شناس و خیرت استناس ابرار ایده کلدکاری
قولند مرغوب بیرینه بو غلام سجد نشین ایام محاربه

اثنا سنده ظهور ایدن بعضی وقایع غریبه عبرت بخشای
 نقل و روایع ایتمک شایان بلکه درجه و چوره تقریب اینتر
 بر امر لازم التعمیر اولفلد و وقایع شناسان خیرت و اعتبار
 الحاحیل ثبت و تحجیر برینه کویان کویان همت اولغند
 مقدما ذکر ی سبقت ایدن بنالوقه قلعه سنه کفاز تقریب
 ایلدقد کیت کفایا استظلالا عنه قلعه امر قوم دن چکان
 غازیلرا کثرتین کفان راست مصادفا اولد قورتد
 مقابله و قتال دن کثرت کفدر سبیل احتیاط اینتر بنالوقه
 الاصل الحاج ابویکونام کسنه غازیلری ترغیب و تشجیع
 و کفان اولد کند ی حمل ایدوب بوقاچ غزاده مکه شهید
 اولوب بالاده ذکر اولند یق کوی سائر غازیلر منصور
 قلعه به عودت ایدوب اول کجه بنالوقه قاضی زنجی بی
 علی فنیدی رویا سنه مرقوم حاجی ابویکری جو هواده
 ملا نکه ایل طبران ایدر کورد قد سن حاجی بکری طلیز
 دیوسنوالله بلی حاجی بکرم بق ناک حق نقا حضرت لری
 شهادت مقابله سنه نه دولت ویر شده لکن بجانم
 قاضی فنیدی مالی خراب ایلدو غلدر بنیما مردن رسم
 قسم آله بن دین بین اوغورینه ترکدجان اینشم
 بنم بیعلوم حسن نظر کنده اولسون دیمی و او زخم قلعه بی

یذکفاره ایکن التي یوسنه سی رمضان شریفند
دار اسلامدن چته طریقیل اوژجه شیخی اوژجه وارونه
صوفیلر بلم کیجه وقتی دخول ویرجامعه تراج غازی
دارالحربده جماعت ایلم ادا وبعده صباح وقتی بواغکی
دکانتی بصوب اوچ کلم ویردیل آلان اوژجه شیخی قدس
اهل تقوی و عمره ذماد افندیکنک غیرت و سجا عقی ناره
روز کار دکلمیدرانچلم او توزیلدن بروکوندز صایم
و کیجه قائم ذماد فقرا ی صابریندن بوی اکل و شویند
انقطاع ایله عسکر اسلامه طلب نصرت ایدرکن
برکیجه رویا سنده طرفه قبله دن زلزله انداز زمین
اوله رف کرو و کروه عسکر نمایان اولور بونلونه کونه
عسکر درونه بره کیدر لر دیو سوال ایدرکن بروکروه
دریا شکوه نمایان و اوکلوقده محض نوردن عبارت
بوزات شریف بدیدار اولدقدن شخص سؤل صاحب
سویایه درویش مصطفی اشبوکالا کروه صحابه کرام
و پیشرو بوی در مان امت اولام سؤل کبریادر
دیدکده درویش قوم فی الاصل انکروس سرحند
غازیلترندن برورد مغلوج اولغین شخص مزبور
کل بنی پیغمبر ایصال ایله دیورجا دنفکره صاحب سعاده

ایصال ایدر حاکم پای سعادت تلرینه دو شوپ فریاد و فغان
 و مستفاد ایدر و صایای کثیره و ضکواستغفار ترید
 دست سعادت پیوسته ریله باشی من وین امتک
 فغانندک دوره میورم امداد لرینه کتدم دیوشتابان
 اولماری قضیه سی تعلیله زینت بخش رساله اولمق
 حقا که قرأت و و غبته سبیل برامو معظم اولمقله
 انکله حتم حکایات اولندی غزوات مرقومه قرأت
 واستغفاری حظ سرور اولندی همیشه قصور اللود حقیق
 اتخاف در رد عوات اجابت بیورنانه میسر
 مرادات نیل مرام دو جهران احسان ایلید آمین

وزیر احسان سمیر مشا والمک زمانده ایام محاریم
 حصولنه اهتمام اولنوب حصوله کلمش بر ما ده بعد تحری
 تقریرات خاطر حضور اتمکین اولدخی زور رساله
 مختصریجه حصولنه مانعت ایدر بواعث و اسبابیلم
 ذکر اولنور و پائنه التوفیق مقدا ما غارت بلا ده حات
 و فحجه به نبعیت ایله طغیان ایدر عصات جبالدات
 فوج و نوابی اولمق اش بر کفره سی قهرند میورینه

صورت طالب و دادخواه اولان ارناؤد لقاها بئند
اسکندر بته سجاقا قلع عیان و اها لیلوی استمدارینه
مساعده بتور بلوب با تقافی حرکت اینک اوزرع
هرنگ سجاقنده عسکرا خراج و عصات مزبورنگ
قلع وقوع و تدمیر لورنده انخاه ایند غیرت اینک ایچون
طوبرتن پاشا آده هرنگ مشتقی مراد بکه تعیین
۴۰ وار سال بیورم دقلرنده بوسنه نک بعضی مجرب
۴۱ موزارناؤد لقا احوالنه مطلع کئنه لری پیشبندن
سنگ تطبیر ایلم کسرقارونخ امیدا یدوب دبدر بکه
عصات مزبورکن مکنی بلاد اسلامده و قلاع باردقا
اسپوز و پود غور بچه و اسکندر بته و بلا و عوضین
واقاوه و روزای قلعه لری میاننده و اتصالده در
ایکندر بته و دوقه کین سجاقا قلع لری اها لیلری و حاقنه
قلاع موقوم قوه قیز و انواع زخایر و تبر لری
دوستلق و صانوبازا لوی مفر ایکن انلر لجنک
و جدال ایتمه جکلری بدبیدر عصات موقوم اولسه
مواجبلری قطع اولمق لازم کلور انلر کزاله لری
مراد ایتمه لری یعون خدا اوچ دورت آیدر آچلق ایلم
قر لری و بزم طرفدن کیدن عسکر حد و اهانتلری

مقصد در استعداده لرینه و قول بی طائل لرینه اعتبار
 اولیة مناسب ایدی دیو ماین لرینه سوبیا شور لودی
 از جمله اجناس ناسک طبایع مختلفه و خصایل لریک
 بیاننده کبار علما و حکما کتب معتبره لرینه در جسد لرینه
 دعوی سجااعت و جلال و تدو لاف و کذا فیه نظام و بیرو
 لقلقه لرینه ایلم معروف و سجاافت کلمی ایلم چکنو و ایلم
 ایلمه مشهور و اعیان و ارکانی یوریله بیوجده و قتال ایلم
 سرمایه عمری اخذ و انتقاده صرف و اولوالامر لرینه
 تجمع و طغیان ایلم موصوف شرت و خیانت او لرینه
 مجبول بر قوم فتنه پسند و قاتلونها در بیورج قاری
 مجرب بدر حنی جلوسن همایون سنه سنه عالم معلوم
 و مشهور اولند و واقعات شیت خصوص مذکور ایچون
 اول جانبیه نامورا اولامیر موسی ایلمه بین لرینه و مولند
 او زر لرینه و ارمقن ارنا و دان احتراز و نصب مواعید
 کاذب ایلمه اطاله مکث ایدوب بوسنه جابتون کلا تقریر
 عسکری نک زخیر و سی دو کنتجه دکین ناخیر ایلموندن
 بوسنه دن کلا صکرک اکثری کبر و بعودت ایلمد فیه
 ارنا و دان چکنم مبارت ایدر لریمبر موسی ایلمه طرفندن
 طامع باشنده قراول بکلین ایکیوز مقداری آدمه اندر

باز

باقوب چنگه مباشرت ابتدا کلونده انلرختام مصلحت
اول فرار و اجاتلورین اظهار ایدر لر عصاتدن التمر
ومیر مومی الیه عسکریندن اون بشر آدم تلف اولور
بعده ارنناؤدان پریشان اولدقد مبر مومی الیه ایدر یوشه
طرفدن کلان عسکر دخی دیار لرینه عودت ایدر لر
بعده بیک یوز التي بوشنده بالذات راجه علقه چانداري
آیله عصات موقوم تدمیر لرینه مامور اولان وزیر
محمود پاشای اسکندریه علی الانفاق قتل و شهید
ایتملری خیانت و خیانتلرینه و عصای مرسومه اعانت
و حمايتلرینه حجت کافی اولدی تم الكتاب

بعون الملك الوهاب في ماه ذي الحجة

في يوم پنجشنبه في وقت بعد الظهر

سنة سبع وسبعين ومائه والفر

على يد الحفیر يوسف بن ابراهيم

قلاف زاده الخطيب

العرفان في المبعوث

والزيت عافي